

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของโครงการ

สวัสดิการ คือระบบที่จะช่วยบรรเทาปัญหาความทุกข์ยาก ช่วยพยุงให้คนจนพอจะมีชีวิตอยู่ได้ โดยเฉพาะผู้ยากลำบาก เช่น คนชราถูกทอดทิ้ง เด็กเร่ร่อนจรจัด เด็กกำพร้า คนไร้ที่อยู่อาศัย คนเป็นโรคร้ายแรง (โรคเอดส์) เป็นต้น หากขาดสวัสดิการ หรือความอ่อนแอในการจัดระบบสวัสดิการ คนกลุ่มนี้ต้องดำรงชีพด้วยความลำบาก บางกลุ่มถูกนำไปสู่ความอัปยศ อันเป็นมูลเหตุให้ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ต่อไปได้ บ้างก็ดิ้นรนต่อสู้หาทางออกที่เป็นอันตรายต่อสังคมในที่สุด เช่น อาชญากรรม ยาเสพติด เป็นต้น

ที่ผ่านมาการจัดสวัสดิการ โดยภาครัฐมีลักษณะเป็นการจัดสวัสดิการขั้นต่ำ ซึ่งครอบคลุมถึงการสงเคราะห์สังคม การประกันสังคมและการบริการสังคม นอกจากหน่วยงานภาครัฐแล้ว ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน รวมทั้งภาคชุมชน ก็เป็นจักรกลหนึ่งที่มีส่วนอย่างสำคัญในการบริการสวัสดิการขั้นต่ำหรือ คปส.ในสังคมไทย แต่ระบบการจัดสวัสดิการในสังคมไทยยังอ่อนด้อยในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นผู้จัด (รัฐ-เอกชน-ชุมชน) ด้านความครอบคลุม (ยังไม่ครอบคลุมทั่วถึง) และด้านระดับสวัสดิการ ส่วนที่ได้รับไปแล้ว ก็เป็นสวัสดิการระดับต่ำไม่เพียงพอ จึงเป็นการกีดกันหนักหน่วงของสังคมไทย ที่จะยกระดับและพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาส และคนยากลำบากในสังคม (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2547:60)

โดยธรรมชาติสังคมไทยเป็นสังคมที่เอื้ออาทรดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรในชนบทซึ่งเป็นกลุ่มฐานรากของสังคมไทย มีหลายกลุ่มได้พยายามสร้างระบบช่วยเหลือกันเองโดยการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เมื่อกลุ่มดำเนินการจนเข้มแข็งในระดับหนึ่งแล้ว นำรายได้ส่วนหนึ่งมาจัดตั้งเป็นกองทุนช่วยเหลือคนชรา ค่ารักษาพยาบาล และทุนการศึกษา โดยจัดตั้งเป็นรูปสวัสดิการชุมชนทั้งในรูปกองทุน และรูปแบบอื่นๆหลากหลาย มีความแตกต่าง ทั้งในด้านรูปแบบการให้บริการ การบริหารจัดการและการจัดสิทธิประโยชน์ เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ เครดิตยูเนียน สวัสดิการวันละบาท ธนาคารหมู่บ้าน เป็นต้น สวัสดิการชุมชนจากกลุ่มดังกล่าวเป็นรูปแบบต่างกลุ่มต่างทำ ยังขาดการสร้างเครือข่ายบูรณาการความร่วมมือ จึงเกิดช่องว่าง เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงบริการสวัสดิการของชุมชนของประชาชนกลุ่มยากลำบากในพื้นที่ และมีปัญหาอุปสรรคต่อการเข้าถึงบริการสวัสดิการสังคมที่จัดโดยหน่วยงานภาครัฐด้วย

เช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากมีข้อจำกัดในการจัดระบบฐานข้อมูลของผู้ยากลำบาก และมีข้อจำกัดต่างๆ ในการกระจายบริการสังคมไปสู่กลุ่มเป้าหมายนี้

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้กำหนดยุทธศาสตร์สังคมไม่ทอดทิ้งกัน โดยยึดกลไกความสำเร็จของการพัฒนาสังคมเชิงรุกตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ที่ให้ความสำคัญกับ 4 องค์ประกอบหลักคือ ประชาชน/ชุมชนที่เข้มแข็งมีบทบาทในการริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินกิจกรรมโดยใช้ทุนที่มีอยู่ในชุมชนตนเอง การมีส่วนร่วมของภาคีพัฒนาอย่างจริงจัง การมีกระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และมีธรรมาภิบาล รวมทั้งการสร้างรากฐานทางสังคมที่เข้มแข็งในการรองรับการพัฒนา หากปฏิบัติตามกลไกดังกล่าวได้ จะทำให้สวัสดิการชุมชน ประสบความสำเร็จที่พึงประสงค์ได้อย่างยั่งยืน

ในส่วนของจังหวัดภาคใต้ตอนล่างในเขตความรับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนทางวิชาการ 12 พบว่า จังหวัดสงขลามีสวัสดิการภาคชุมชนในลักษณะชุมชนพึ่งตนเอง ที่เป็นต้นแบบแก่จังหวัดอื่นๆ ในภาคใต้ด้วยกัน และจังหวัดในภาคอื่นๆ ทั่วประเทศอยู่บ้างแล้ว ซึ่งได้แก่กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิตชุมชนน้ำขาวโดยครูชบ ยอดแก้ว ธนาคารชีวิตของพระครูพิพัฒนโชติ และกลุ่มออมทรัพย์คลองเป๊ะของครูอัมพร ค้างปาน เป็นต้น แนวความคิดเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชน แม้มีการขยายเครือข่ายในกลุ่มประเภทเดียวกัน แต่ยังเกิดปัญหาของการบริการที่ยังไม่ครอบคลุมทั่วถึงในกลุ่มผู้ยากลำบากในชุมชน โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการระดับอำเภอแบบมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับภาคีที่เกี่ยวข้อง น่าจะได้องค์ความรู้เพื่อใช้ขับเคลื่อนกิจกรรมการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนในระดับอำเภอและขยายผลนำสู่สังคมที่เข้มแข็งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยเลือกพื้นที่ อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง เป็นกรณีศึกษา อำเภอปากพะยูน มีจำนวนตำบลมากเป็นอันดับ 3 (จาก 11 อำเภอ) รองจากอำเภอเมือง และอำเภอกวนขนุน (ประกอบด้วย 7 ตำบล 65 หมู่บ้าน) จังหวัดพัทลุงเป็นพื้นที่ติดบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เช่นเดียวกับจังหวัดสงขลา ได้รับอิทธิพลแนวความคิดด้านต่างๆ รวมทั้งกลุ่มออมทรัพย์และสวัสดิการชุมชนจากจังหวัดสงขลาอย่างใกล้ชิด เกิดปัญหากลุ่มผู้ยากลำบากที่เข้าไม่ถึงบริการสวัสดิการจากชุมชนเอง และจากภาครัฐเช่นเดียวกัน การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะเป็นการส่งเสริมและการสนับสนุนให้ชุมชนค้นหาคุณค่าและศักยภาพของชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าถึงแหล่งสวัสดิการชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อการนำไปสู่การจัดสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบาก ด้วยความร่วมมือของชุมชนเอง ด้วยความสมานฉันท์โปร่งใส และคำนึงถึงความทุกข์ยากของชุมชนโดยชุมชนเอง จะเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างถูกต้อง เกิดผลการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชนและเพื่อศึกษาข้อมูลสถานการณ์ผู้ยากลำบาก ของอำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง
- 2.2 เพื่อศึกษารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการแก่กลุ่มผู้ยากลำบากในชุมชน จากเครือข่ายกองทุนประเภทต่างๆที่มีในชุมชน
- 2.3 เพื่อทดลองปฏิบัติตามรูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการแก่กลุ่มผู้ยากลำบากในชุมชน
- 2.4 เพื่อประเมินผลเบื้องต้นและพัฒนาารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการแก่กลุ่มผู้ยากลำบากในชุมชน
- 2.5 เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลและถอดองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการดูแลช่วยเหลือผู้ยากลำบากในพื้นที่อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 3.1 ได้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชน
- 3.2 ได้ข้อมูลสถานการณ์ผู้ยากลำบากในอำเภอปากพะยูนอย่างสมบูรณ์และถูกต้องมากที่สุด
- 3.3 เกิดรูปแบบของการบูรณาการความร่วมมือด้านสวัสดิการแก่กลุ่มผู้ยากลำบากในชุมชน จากเครือข่ายกองทุนประเภทต่างๆ ของชุมชน
- 3.4 เกิดการขยายผลความเอื้ออาทรและแบ่งปันในชุมชน
- 3.5 เกิดความเข้มแข็งของเครือข่ายชุมชนด้านสังคม ด้านคุณธรรม และวัฒนธรรมทางจิตใจของชุมชน
- 3.6 เกิดองค์ความรู้จากการสังเคราะห์บทเรียนจากผลการวิจัย

4. วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research - PAR) และใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชนและเพื่อศึกษาข้อมูลสถานการณ์ผู้ยากลำบาก ของอำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

ขอบข่ายและวิธีในการดำเนินงาน คือ

สำรวจกองทุนที่จัดสวัสดิการสำหรับกลุ่มผู้ยากลำบากในหมู่บ้านทุกรูปแบบที่มีอยู่จริงในพื้นที่ 1 อำเภอเป้าหมายและจัดทำเป็นฐานข้อมูลที่สมบูรณ์โดย

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. สำรวจข้อมูลกองทุนฯทุกรูปแบบที่จัดสวัสดิการแก่ผู้ยากลำบากในพื้นที่ 65 หมู่บ้าน 7 ตำบล ของ อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง
3. จัดทำฐานข้อมูลกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ
- 4.สำรวจข้อมูลกลุ่มผู้ยากลำบากในพื้นที่ 65 หมู่บ้าน 7 ตำบล ของอำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง
5. จัดทำฐานข้อมูลกลุ่มผู้ยากลำบากระดับอำเภอ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการแก่กลุ่มผู้ยากลำบากในชุมชน จากเครือข่ายกองทุนประเภทต่างๆในหมู่บ้าน/ชุมชน

ขอบข่ายและวิธีการในการดำเนินงาน คือ

พัฒนาเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนในพื้นที่ 1 อำเภอเป้าหมายโดยจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และระดมความคิดเพื่อการเชื่อมโยง – หนุนเสริมกันระหว่างผู้นำกองทุน

1. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และระดมความคิดของผู้นำกองทุนฯทุกรูปแบบในพื้นที่ 65 หมู่บ้าน 7 ตำบล ของอำเภอปากพะยูน จังหวัด พัทลุง จำนวน 2 ครั้งๆ ละ 200 คน
2. สรุปข้อมูลกองทุนฯที่เข้าร่วมเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอจากเวทีฯ ตาม ข้อ 1
3. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และระดมความคิดผู้นำกลุ่มกองทุนฯที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ เพื่อพิจารณารูปแบบและวิธีการบูรณาการเครือข่ายฯ โดยสามารถดูแลจัดสวัสดิการแก่ผู้ยากลำบาก กลุ่มต่างๆให้ชัดเจน ป้องกันการปฏิบัติซ้ำซ้อนและไม่ครบถ้วนตามเป้าหมายจำนวน 2 ครั้งๆละ 150 คน
4. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และระดมความคิดผู้นำกลุ่มกองทุนฯ ที่ร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายกองทุนสวัสดิการระดับอำเภอ เพื่อสรุปมติของกลุ่มย่อยในเวทีฯตามข้อ 3 จำนวน 1 ครั้ง 150 คน
5. คัดเลือกคณะกรรมการผู้ประสานงานเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ/ตำบล

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองปฏิบัติตามรูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการแก่กลุ่มผู้ยากลำบากในชุมชน

ขอบข่ายและวิธีการในการดำเนินงาน คือ

ดำเนินการตามรูปแบบ วิธีการและระเบียบเครือข่ายกองทุนฯ ที่กำหนดในพื้นที่ 65 หมู่บ้าน 7 ตำบล ของอำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลเบื้องต้นและพัฒนาารูปแบบบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการ แก่กลุ่มผู้ยากลำบากในชุมชน

ขอบข่ายและวิธีการในการดำเนินงาน คือ

เวทีสรุปผลการดำเนินงานตามรูปแบบและวิธีการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการ ชุมชนระดับอำเภอ 1 ครั้ง ประกอบด้วย ผู้ประสานงานเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับ อำเภอ/ตำบล รวม 75 คน

ขั้นตอนที่ 5 สังเคราะห์ข้อมูลและถอดองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการดูแลช่วยเหลือ ผู้ยากลำบากในพื้นที่อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

ขอบข่ายและวิธีการในการดำเนินงาน คือ

1. จัดเวทีเสวนารับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาค ประชาสังคม ของจังหวัดพัทลุง จำนวน 1 ครั้ง 75 คน
2. นำเสนอผลการดำเนินงานตามโครงการวิจัยต่อคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ จังหวัดพัทลุง
3. จัดทำเอกสารรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

5. ขอบเขตการวิจัย

5.1 ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยนี้ดำเนินการกับกลุ่มบุคคล 3 กลุ่มหลัก คือ

- 1) ผู้นำชุมชน / ผู้นำท้องถิ่น
- 2) ผู้นำกลุ่ม / กองทุนต่าง ๆ ในหมู่บ้าน
- 3) สมาชิกกลุ่ม / กองทุนต่าง ๆ ในหมู่บ้าน

5.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 1) บริบทชุมชนและบริบทกองทุนหมู่บ้านประเภทต่างๆ ที่จัดสวัสดิการแก่ ผู้ยากลำบากในชุมชน
- 2) รูปแบบวิธีการและระเบียบเครือข่ายกองทุนสวัสดิการแก่ผู้ยากลำบากในชุมชน

5.3 ขอบเขตด้านวิธีการ

- ใช้วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

5.6 ระยะเวลาในการดำเนินงาน

เดือนมีนาคม – ธันวาคม 2550 ระยะเวลา 10 เดือน

6. นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

กองทุนสวัสดิการชุมชน หมายถึงกองทุนที่เกิดขึ้นจากการที่คนในชุมชนมาร่วมกันคิด ร่วมกันสร้างระบบสวัสดิการ เพื่อกลุ่มผู้ยากลำบากประเภทต่างๆ ในชุมชน ร่วมกันบริหารจัดการ ร่วมกันรับผลประโยชน์ ร่วมกันตรวจสอบความโปร่งใส เป็นกองทุนที่ทุกคนในชุมชนร่วมกัน เป็นเจ้าของรับผิดชอบ ร่วมพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนคล่องตัว

การบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน หมายถึง กระบวนการผสมผสาน ความร่วมมือร่วมใจจากกองทุนสวัสดิการชุมชนประเภทต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว หรือการประสาน ความร่วมมือจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการจัดตั้งกองทุน และบริหารกองทุน ฯ เพื่อผู้ยากลำบาก

ผู้ยากลำบาก หมายถึงผู้มีสภาพร่างกาย และความเป็นอยู่ ตามประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. ผู้พิการ หมายถึง ผู้มีสภาพพิการทางกายที่ช่วยเหลือตัวเองเองไม่ได้ และไม่มียาได้
2. ผู้สูงอายุ หมายถึงชาย- หญิงที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปี ขึ้นไป ไม่มีรายได้ บุตรหลานที่ดูแลอยู่ยากจน หรือถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง
3. เด็กกำพร้า / ถูกทอดทิ้ง/ขาดทุนทรัพย์ หมายถึงเด็กที่บิดามารดาถึงแก่กรรม เด็กที่บิดาหรือมารดาถึงแก่กรรม เด็กที่ครอบครัวแตกแยก ถูกทอดทิ้งให้อยู่กับผู้อื่นและได้รับการเลี้ยงดูจากผู้ปกครองไม่เหมาะสม เด็กที่เรียนศิษย์นหมั่นเพียร แต่ขาดทุนทรัพย์
4. สตรีหม้าย หมายถึง สตรีที่สามีถึงแก่กรรม หรือหย่าขาดจากสามี หรือถูกทอดทิ้งไม่หย่าขาดจากสามี มีบุตรต้องเลี้ยงดูและมีรายได้น้อย
5. ผู้ป่วยเป็นโรคร้ายแรง / เรื้อรัง หมายถึงผู้ป่วยที่ป่วยด้วยโรคร้ายแรง เช่น โรคเอดส์ โรคมะเร็ง หรือโรคเรื้อรังที่ต้องใช้ระยะเวลาในการรักษานาน เช่น โรคไต อัมพาต โรคหัวใจ ฯลฯ
6. ผู้มีรายได้น้อย หมายถึง ผู้ไม่มีอาชีพและรายได้ที่แน่นอน หาเช้ากินค่ำ มีภาระรับผิดชอบในครอบครัวมาก เช่น ประกอบอาชีพคนเดียว แต่ต้องเลี้ยงดูสมาชิกจำนวนหลายคน
7. ผู้ประสบภัยพิบัติ หมายถึง ผู้ประสบภาวะขาดทุนจากการประกอบอาชีพ เนื่องจากภัยธรรมชาติต่าง ๆ เช่น อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย หรือจากการประสบอุบัติเหตุอย่างกะทันหัน

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ : กรณีศึกษาอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี เพื่อสร้างระบบเบื้องต้นในการดูแลผู้ยากลำบาก โดยชุมชนเป็นผู้วางแผน วางโครงการ ดำเนินกิจกรรมตามแผนงานและโครงการครบวงจรโดยชุมชนเอง การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จะนำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน
2. องค์ประกอบที่สำคัญต่อศักยภาพของชุมชน
 - 2.1 ภาวะผู้นำ
 - 2.2 ทุนทางสังคม
 - 2.3 การสื่อสารเพื่อการพัฒนา

1. แนวความคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (Codi.or.th เข้าถึง พฤศจิกายน 2550) กล่าวถึง สวัสดิการชุมชน หรือสวัสดิการชาวบ้านตามรายละเอียด ดังนี้

1.1. ความหมาย

สวัสดิการชุมชน คือ การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของชาวบ้าน เป็นระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในท้องถิ่น มีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ซึ่งหมายถึงทุกอย่างที่ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ทั้งในรูปแบบของสิ่งของ เงิน ทุน น้ำใจ การฟื้นฟูธรรมชาติเพื่อเกื้อหนุนคนในหมู่บ้านได้พึ่งพาระหว่างคนกับธรรมชาติ การช่วยเหลือเกื้อกูลที่เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ผลของการจัดสวัสดิการจะก่อให้เกิดรายได้และลดรายจ่าย และเกิดความสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชน นำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจนในที่สุด

1.2. ความเป็นมาของสวัสดิการชุมชน

พัฒนาการของระบบสวัสดิการของสังคมไทยตั้งแต่อดีตที่มีลักษณะเป็นชุมชนสวัสดิการฐานปัจจัยสี่ บ้านและวัดมีบทบาทสำคัญในการดูแลเรื่องจัดสวัสดิการของชุมชนมาสู่ยุคที่รัฐบาลกลางมีบทบาทในการจัดสวัสดิการ ซึ่งช่วงแรกเป็นการจัดให้เฉพาะผู้ที่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ตามระเบียบหลักเกณฑ์ของหน่วยงาน โดยมีนักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้ตัดสินใจ สู่การจัดสวัสดิการโดยรัฐที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้น เช่น พ.ร.บ. การประกันสังคม ทำให้แรงงานในระบบสามารถได้รับสวัสดิการอย่างทั่วถึง ฯลฯ ในช่วงที่เศรษฐกิจเติบโต บริษัทเอกชน

ได้มีบทบาทในการประกันด้านต่าง ๆ มากขึ้น มีระบบการประกันรูปแบบต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ซึ่งผู้ที่สามารถเข้าถึงก็เป็นกลุ่มผู้มีรายได้ปานกลาง – รายได้สูง จนกระทั่งเมื่อประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ ประชาชนชาวบ้าน แกนนำชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้หันมาทบทวนเรื่องระบบโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม (Social Safety Net) ที่มีอยู่ในสังคมไทย ก็พบว่ามีความเป็นเครือข่าย ชุมชน ทูตทางสังคมในด้านต่าง ๆ สามารถช่วยรองรับแรงกระแทกจากภายนอกได้เป็นอย่างดี การจัดสวัสดิการโดยชุมชนที่มีฐานจากกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ เช่น องค์กรการเงิน วิสาหกิจชุมชน หลักการทางศาสนา การจัดการทรัพยากร ฯลฯ เป็นทางเลือกสำคัญที่จะช่วยทำให้เกิดความมั่นคงของชุมชนฐานราก ให้สามารถดำรงอยู่ในกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีศักดิ์ศรี สามารถยืนหยัดเป็นตัวของตัวเอง ลดการพึ่งพาภายนอก

จากการที่กองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (SIF) ได้สนับสนุนการจัดสวัสดิการเร่งด่วนเพื่อผู้ยากลำบากในช่วงปี 2542 – 2543 ทำให้เกิดเครือข่ายชุมชนที่ร่วมกันจัดสวัสดิการผู้ยากลำบาก โดยที่ชุมชนเป็นผู้ร่วมกันกำหนดความหมายว่า ใครคือผู้ยากลำบาก มีการจัดทำข้อมูล กลั่นกรองพิจารณาให้ความช่วยเหลือโดยชุมชน ทำให้เกิดเครือข่ายในการจัดสวัสดิการประมาณ 500 เครือข่าย สามารถดูแลกลุ่มเป้าหมายผู้ยากลำบากในรอบแรกได้ 538,414 ราย ทั้งในส่วนของผู้สูงอายุ ผู้ติดเชื้อเอดส์ คนพิการ เด็ก ผู้ยากไร้ ฯลฯ ใช้งบประมาณ 2,017 ล้านบาท ซึ่งใช้ทั้งเป็นงบสงเคราะห์ช่วยเหลือแบบให้เปล่า จัดเป็นกองทุนหมุนเวียน และกองทุนสวัสดิการไปแล้วมีเงินทุนที่ยังคงหมุนเวียนอยู่ในชุมชนประมาณ 700 ล้านบาท

1.3. ลักษณะของกองทุนชุมชน

กองทุนสวัสดิการชุมชนเกิดขึ้นจากการที่ชาวชุมชนมาร่วมกันคิด ร่วมกันสร้างระบบ ร่วมกันบริหารจัดการและร่วมกันรับผลประโยชน์ จึงเป็นกองทุนที่ “ทุกคนร่วมกันเป็นเจ้าของ” ดังนั้นเงินกองทุนจึงได้มาจากการร่วมสมทบของสมาชิกในรูปแบบที่กองทุนแต่ละแห่งกำหนดขึ้นมา เช่น การออมวันละบาท การนำรายได้หรือผลกำไรจากกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และกองทุนต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนเข้ามาสมทบ เพื่อตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการ

นอกจากนี้เงินกองทุนอาจมาจากแหล่งอื่น ๆ เช่น การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรต่างประเทศ ตลอดจนดอกผลหรือรายได้จากการดำเนินงานของกองทุน

1.4. คุณค่าของสวัสดิการชุมชน

สวัสดิการชุมชน เป็นการสร้างความมั่นคงแก่ชีวิต การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชาวบ้านไม่เพียงทำให้ขบวนการองค์กรชุมชนเป็นเจ้าของสวัสดิการ ร่วมกันเท่านั้น แต่ยังก่อให้เกิดมิติใหม่ ๆ ของการจัดสวัสดิการชุมชนที่ทุกคนร่วมกันสร้าง หลายประการด้วยกัน

- ก่อให้เกิดกองทุนสวัสดิการในการดูแลช่วยเหลือบนพื้นฐานของความผูกพัน เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน สมาชิกเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับอย่างมีคุณค่าและผู้รับอย่างมีศักดิ์ศรี

- เป็นการสนับสนุนการจัดระบบสวัสดิการของขบวนการพัฒนาที่เชื่อมโยงกันทุกระดับ โดยมีองค์กร ชุมชนเป็นแกนหลักในการบริหารจัดการ และมีส่วนร่วมจากภาคีพัฒนา
- สร้างบทเรียน / องค์ความรู้ กระตุ้นให้เกิดกองทุนและกลไกความร่วมมือช่วยเหลือกันเองในทุกระดับ ขยายไปสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ และพัฒนาเป็นนโยบายการจัดระบบสวัสดิการชาวบ้านต่อไป

1.5. กระบวนการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน

ต้องมีกลุ่มริเริ่มในท้องถิ่น เพื่อเป็นแกนนำในการก่อตั้งกองทุน โดยอาจประสานงานหรือหารือร่วมกันระหว่างผู้นำจากกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่มาทำงานร่วมกัน วางกฎเกณฑ์ กติการ่วมกันพร้อมระดมเงินสมทบจากสมาชิก หรืออาจเป็นเงินสมทบในลักษณะอื่น ซึ่งในระยะก่อตั้งอาจไม่ครบทุกหมู่บ้านก็ได้ แล้วค่อย ๆ พัฒนาขบวนการออกไปให้กว้างขวางยิ่งขึ้น พร้อมประสานงานกับหน่วยงานท้องถิ่นให้มาทำงานร่วมกัน ซึ่ง “กองทุนสวัสดิการชาวบ้าน” นั้นควรจะมี

1. มีโครงสร้างและการบริหารที่เป็นระบบ
2. มีการกำหนดกฎเกณฑ์ กติกา ที่ชัด
3. มีฐานสมาชิกที่กว้างมากพอ
4. มีการประสานกับองค์กรท้องถิ่น ให้มาทำงานหรือสมทบเงินเข้ากองทุน
5. มีการบริหารงานที่มีส่วนร่วมของสมาชิกและมีความโปร่งใส

1.6. กลไกที่สนับสนุนสวัสดิการชุมชน

โครงการพัฒนาสวัสดิการชาวบ้าน เป็นกลไกที่สนับสนุนการดำเนินงานแก่กองทุนสวัสดิการชาวบ้านในระดับพื้นที่ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยมีหน้าที่ ดังนี้คือ

1. เป็นกลไกประสานสนับสนุนการจัดสวัสดิการชาวบ้าน ให้เป็นโครงสร้างระบบสวัสดิการของชุมชนท้องถิ่นที่ชุมชนเป็นเจ้าของการพัฒนา ขยายผลให้กว้างขวางและพัฒนาเป็นนโยบายของประเทศ
2. ส่งเสริมสนับสนุนการจัดตั้งและพัฒนากองทุนสวัสดิการ ที่ชาวบ้านและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันดำเนินการ โดยชาวบ้านมีบทบาทสำคัญ และเชื่อมโยงกับระบบของหน่วยงานต่าง ๆ
3. รณรงค์เผยแพร่การสร้างสำนึกของชาวบ้านในการตระหนักรู้และพึ่งตนเอง ผ่านกระบวนการสวัสดิการชาวบ้าน
4. ให้การสนับสนุนทางการเงินเพื่อการจัดสวัสดิการแก่กองทุนสวัสดิการชาวบ้านในส่วนที่เกินความสามารถของกองทุนสวัสดิการชาวบ้าน
5. สนับสนุนการเรียนรู้ เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการชาวบ้านที่เชื่อมโยงกับระบบสวัสดิการของภาครัฐและอื่น ๆ

1.7. โครงการนำร่องการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการและการชราภาพของชุมชน โดยกลไกของชุมชน

สถาบันการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทางชุมชน (สรพช.) ได้ศึกษาโครงการนำร่องการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการและการชราภาพของชุมชน โดยกลไกทางชุมชน (สรพช. 2548) โดยใช้ตำบล 3 แห่ง ได้แก่ ตำบลบ้านช่อง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ตำบลพืงค่อไท อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี วัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อทดสอบวิธีการส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการและการชราภาพ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะมีส่วนร่วมในการส่งเสริมชุมชนต่อไป

การดำเนินงาน ได้จัดเวที 6 เวที คือ

เวทีที่ 1 รวบรวมข้อมูลและทำความเข้าใจกับแกนนำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน

เวทีที่ 2 ระดมความคิดเห็นค้นหาความต้องการก่อตั้งกองทุนและตั้งคณะกรรมการกองทุน

เวทีที่ 3 การจัดทำหลักการร่างระเบียบกองทุนและการบริหารกองทุน

เวทีที่ 4 รับฟังความเห็นเกี่ยวกับระเบียบและกองทุน

เวทีที่ 5 พัฒนาร่างระเบียบและกำหนดหาผู้สนใจสมัครสมาชิก

เวทีที่ 6 ถอดองค์ความรู้สรุปบทเรียน

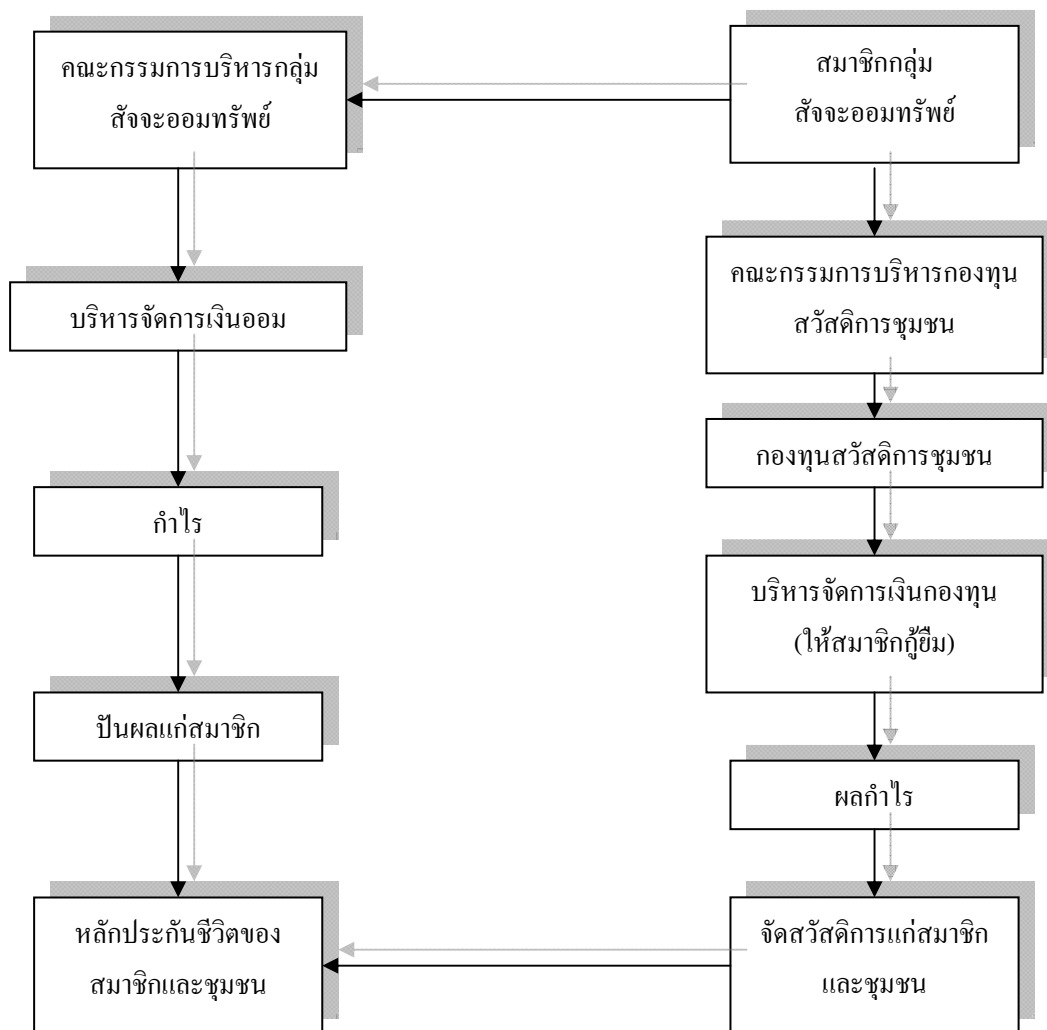
ผลสรุปจากการดำเนินโครงการ พบว่า พื้นที่ทั้ง 3 มีความต้องการให้เกิดกองทุนการออมซึ่งเป็นประโยชน์ต่อชุมชน แต่ต้องไม่ทดแทนสิ่งที่ดีที่มีอยู่แล้วในสังคม ถึงแม้คนแก่จะได้รับการดูแลจากลูกหลาน แต่ยังคิดว่าอยากให้กองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อลดภาระบุตรหลานบ้าง การร่างหลักระเบียบ สรุปว่า สมาชิกภาพ ตั้งแต่แรกเกิด ถึง 60 ปี เป็นผู้อยู่ในชุมชน มีผู้รับรอง ออมสัจจะประจำเดือน ตั้งแต่เดือนละ 50 บาท ไม่เกิน 1,000 บาท ออมไม่ต่ำกว่า 10 ปี ก่อนเกษียณอายุ สิทธิประโยชน์ที่จะได้ คือ รับเงินบำนาญรายเดือน หลังเกษียณอายุ ข้อเสนอแนะจากการดำเนินโครงการ คือ ผู้นำชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญต้องมีความน่าเชื่อถือ สร้างความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกได้ ภาครัฐทั้งรัฐบาล และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรสื่อสารประชาสัมพันธ์ ทำความเข้าใจอย่างแท้จริงและรัฐควรส่งเสริมเป็นพี่เลี้ยงสนับสนุนกองทุน ชุมชนเองต้องช่วยกันดูแลกองทุน เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของกองทุน (www.codi.or.th เข้าถึง กุมภาพันธ์ 2550)

1.8. กองทุนสวัสดิการชุมชนในเขต สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 12 (สสว.12)

ในเขต สสว.12 พบว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนในจังหวัดสงขลา มีความโดดเด่นกว่าจังหวัดอื่น ๆ หากพิจารณาโครงสร้างการบริหารจัดการกองทุนการเงินและสวัสดิการชุมชนในจังหวัดสงขลา พบว่า มี 3 รูปแบบ ดังต่อไปนี้ (จำนงค์ แรกพินิจ, 2549 อ้างถึงใน www.codi.or.th เข้าถึง กุมภาพันธ์ 2550)

แบบที่ 1 พัฒนาขึ้นโดยกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิตชุมชนน้ำขาว อำเภอจะนะ เมื่อปี พ.ศ. 2526 โดย ครูชบ ยอดแก้ว

หลักสำคัญในการบริหารจัดการแบบนี้ คือ การแยกคนและเงินของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ และกองทุน การออม การให้กู้ยืม และปันผลกำไรให้แก่สมาชิกตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น คือ ร้อยละ 50 ของผลกำไร ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 50 ให้นำไปสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชน ซึ่งดูแลโดยคณะกรรมการบริหารกองทุนสวัสดิการ เงินสมทบดังกล่าวนี้จะกลายเป็นทุนของสวัสดิการ และคณะกรรมการบริหารกองทุนนี้ต้องบริหารจัดการให้เกิดผลกำไร เพื่อนำมาเป็นสวัสดิการให้แก่สมาชิกและชุมชน พอจะสรุปภาพรวมของโครงสร้างการบริหารจัดการแบบนี้ ได้ดังภาพต่อไปนี้

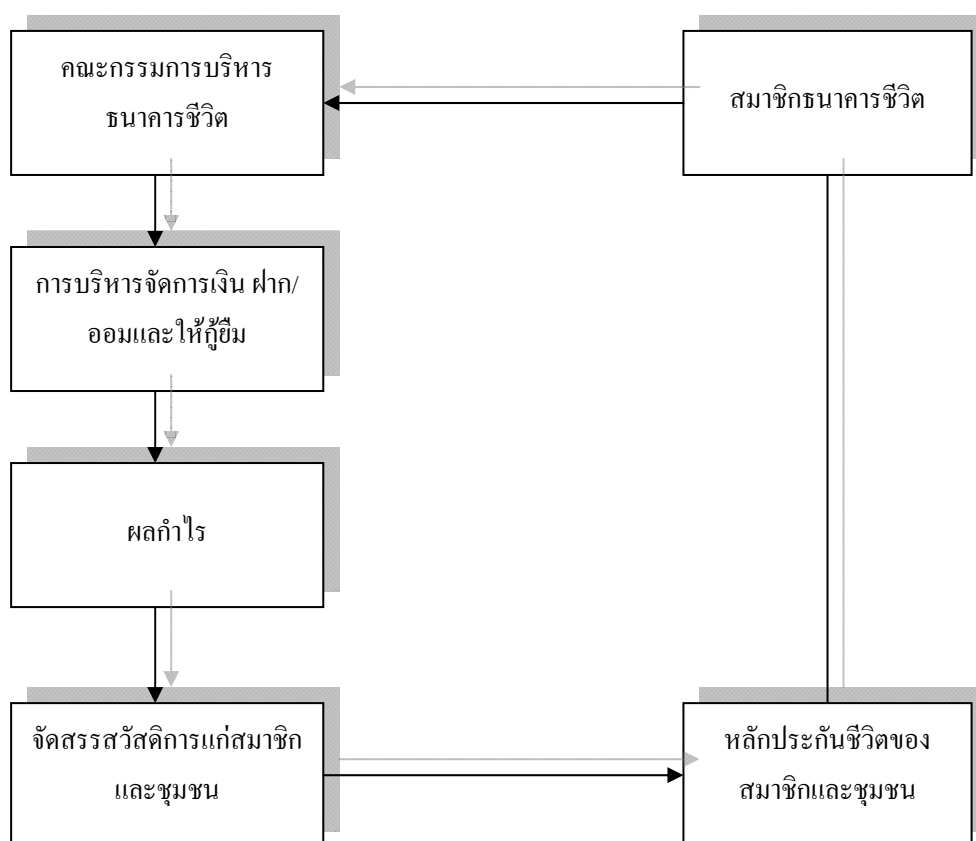

ภาพที่ 1 แสดง โครงสร้างการบริหารจัดการกองทุนการเงินและสวัสดิการชุมชนตำบลน้ำขาว
อำเภอจะนะ

แบบที่ 2 พัฒนาขึ้นโดยธนาคารชีวิตกลุ่มวัดอุตะเถา ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ เมื่อปี 2527 โดยพระครูพิพัฒนโชติ (ทอง เตะบุญโญ) มุ่งให้สมาชิกนำชีวิตมาฝากไว้ร่วมกัน ปลูกฝังอุดมการณ์ ให้สมาชิกคิดจะให้มากกว่าจะรับจากกลุ่ม สมาชิกของธนาคารชีวิตต้องนำเงินคนละ 30 บาทต่อเดือนที่ได้จากการลดอบายมุขมาออมร่วมกัน และกู้ยืมเงินจากกลุ่มยามเดือดร้อนจำเป็น ธนาคารมีรายได้จากดอกเบี้ยเงินกู้ที่จัดให้แก่สมาชิก ส่วนสมาชิกจะไม่ได้รับดอกเบี้ยเงินฝากหรือเงินปันผล

กำไรใด ๆ ทั้งสิ้น ผลกำไรทั้งหมดที่ธนาคารได้รับในแต่ละปีจะถูกนำมาจัดเป็นสวัสดิการด้านต่าง ๆ แก่สมาชิกและชุมชน นับเป็นธนาคารที่แปลกประหลาดแห่งหนึ่งในโลก แต่ด้วยอุดมการณ์หรือระบบคุณค่าที่ปลูกฝังให้สมาชิกทำให้ธนาคารชีวิตสามารถก่อตั้งเพิ่มขึ้น ได้แก่ ธนาคารชีวิตกลุ่มวัดคอน และกลุ่มวัดคูเต่า รวม 3 กลุ่มในปัจจุบัน

สำหรับโครงสร้างการบริหารจัดการกองทุนการเงินและสวัสดิการชุมชน แบบที่ 2 นี้มีคณะกรรมการบริหารชุดเดียว ทำหน้าที่บริหารเงินฝากหรือเงินออมของสมาชิกให้กู้ยืมและนำผลกำไรจัดสวัสดิการ ซึ่งพอสรุปภาพรวม ได้ดังนี้

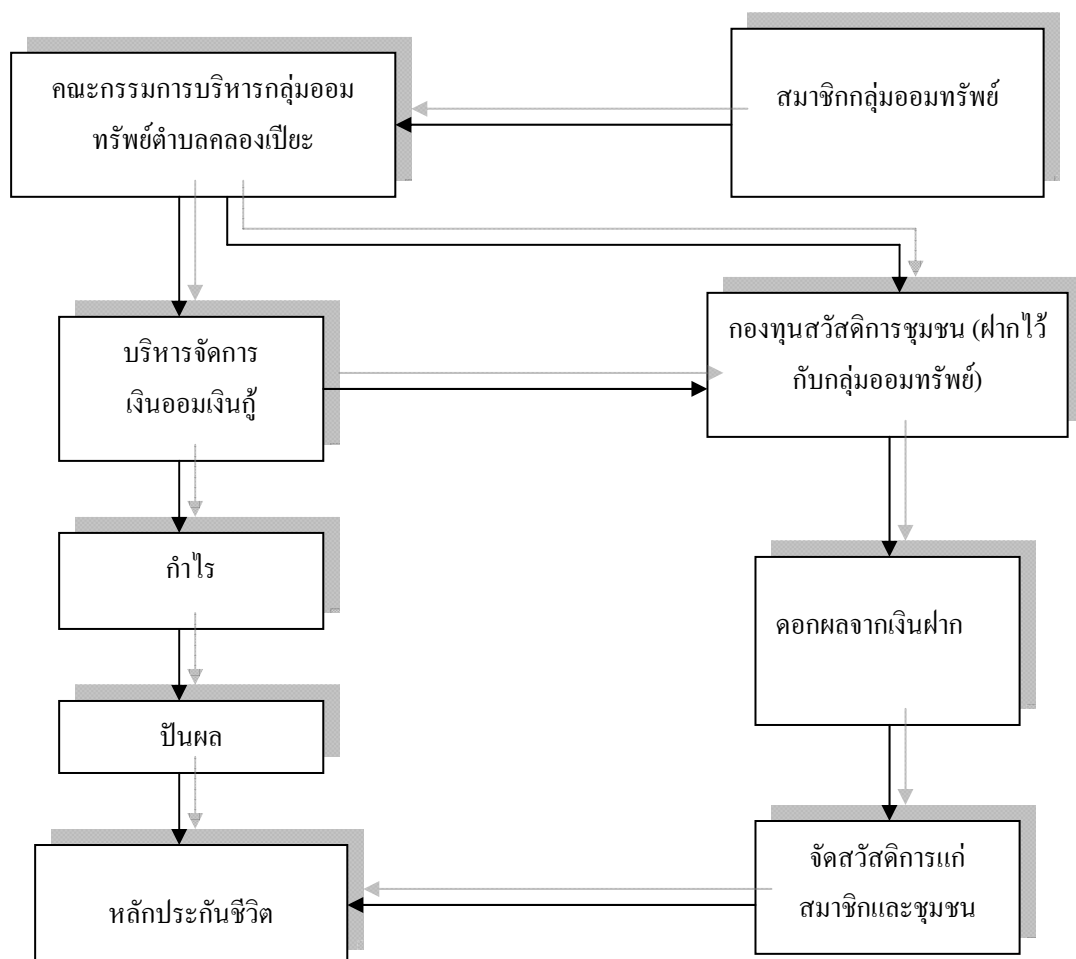

ภาพที่ 2 แสดง โครงสร้างการบริหารจัดการกองทุนการเงินและสวัสดิการชุมชนธนาคารชีวิต
กลุ่มวัดคูเต่า

แบบที่ 3 พัฒนาขึ้นโดยกลุ่มออมทรัพย์ตำบลคลองเปืะของครูอัมพร ด้วงปาน เมื่อ พ.ศ. 2535 เป็นโครงสร้างที่เกิดจากการผสมผสานการบริหารจัดการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและกองทุนสวัสดิการชุมชนเข้าด้วยกัน อันเป็นผลจากการเรียนรู้ร่วมกันของเครือข่ายองค์กรชาวบ้านในจังหวัดสงขลา ซึ่งเริ่มต้นในปลายปี 2532 ภายใต้การสนับสนุนของมูลนิธิหมู่บ้านและสถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ ก่อนหน้านี้นักกลุ่มออมทรัพย์แบบมีสวัสดิการจำกัดอยู่

ภายในเขตพื้นที่ตำบลน้ำขาวเท่านั้น ภายหลังการเรียนรู้ร่วมกันดังกล่าว กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเครือข่ายนี้ได้นำแนวคิดสวัสดิการชุมชนผนวกเข้าไปในการดำเนินงานของกลุ่มที่มีอยู่เดิม

หลักสำคัญในการออกแบบโครงสร้างการบริหารจัดการกองทุนและสวัสดิการชุมชนแบบที่ 3 นี้ คือการแยกกองทุนการเงินและกองทุนสวัสดิการชุมชนออกจากกันและมอบหมายให้คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ตำบลคลองเปืะยะ ทำหน้าที่บริหารจัดการกองทุนทั้งสองนี้ ข้อที่น่าสังเกตในโครงสร้างการบริหารจัดการแบบนี้ คือ การไม่กำหนดสัดส่วนที่ตายตัวในการจัดสรรผลกำไรของกลุ่มออมทรัพย์ให้กับกองทุนสวัสดิการชุมชน แต่จะใช้เงินที่เหลือจากการปันผลกำไรจัดตั้งและสมทบกองทุนสวัสดิการ ทำให้สมาชิกได้รับประโยชน์ไม่ต่ำกว่าเดิมและมีสวัสดิการเพิ่มขึ้น ซึ่งเหมาะกับกลุ่มออมทรัพย์หรือกองทุนการเงินที่ดั่งขึ้นก่อน แล้วนำแนวคิดเรื่องสวัสดิการเข้ามาผนวกในตอนหลัง ซึ่งพอจะสรุปภาพรวมของโครงสร้างการบริหารจัดการแบบนี้ ได้ดังนี้

ภาพที่ 3 แสดง โครงสร้างการบริหารจัดการกองทุนการเงินและสวัสดิการชุมชนตำบลคลองเปืะยะ

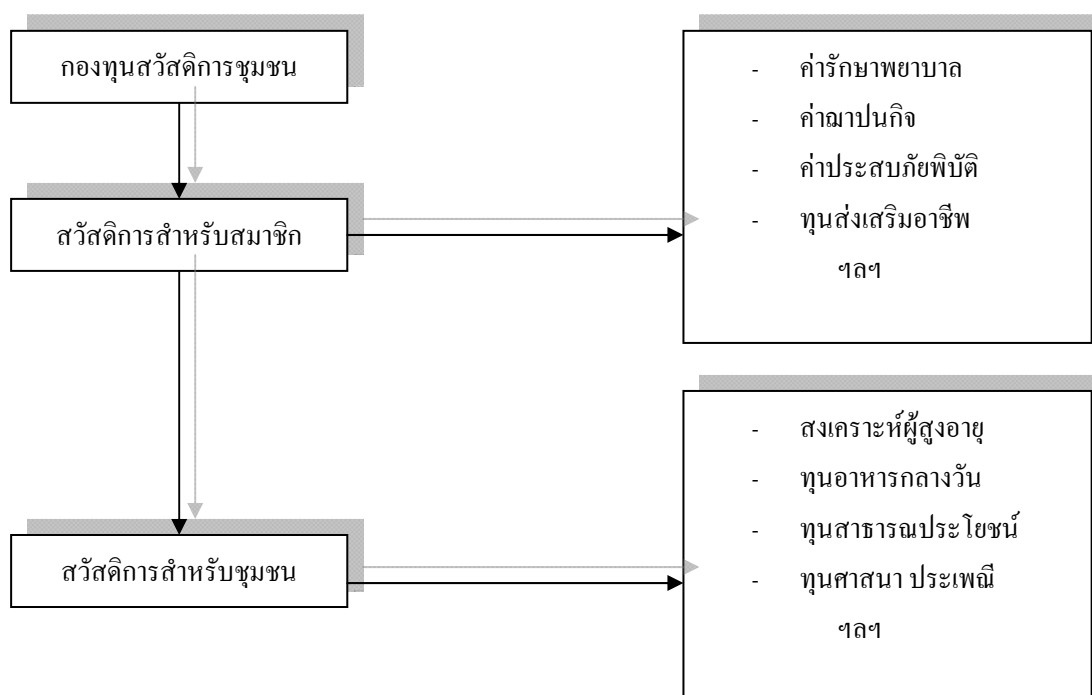
สำหรับกฎเกณฑ์ในการจัดสวัสดิการให้สมาชิกนั้นสัมพันธ์กับความถี่ในการออม การใช้จ่ายเงินกู้ และ / หรือดอกเบี้ย ซึ่งพอสรุปให้เห็นได้ดังนี้

กลุ่มออมทรัพย์ตำบลคลองเปือย สมาชิกที่มีสิทธิรับสวัสดิการต้องออมเงิน จ่ายคืนเงินกู้ และ / หรือดอกเบี้ยไม่น้อยกว่า ปีละ 10 เดือน

กลุ่มออมทรัพย์บ้านนาหว้า สมาชิกที่มีสิทธิรับสวัสดิการต้องเป็นผู้ออมเงิน จ่ายคืนเงินกู้ และ/หรือดอกเบี้ยไม่น้อยกว่าปีละ 11 เดือน

กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตชุมชนน้ำขาว สมาชิกที่มีสิทธิรับสวัสดิการต้องเป็นผู้ที่ออมเงิน จ่ายคืนเงินกู้ และ/หรือ ดอกเบี้ยไม่น้อยกว่าปีละ 12 เดือน

สำหรับการบริหารจัดการทุนในส่วนของกองทุนสวัสดิการ ไม่มีปัญหามากนักเพราะกองทุนเหล่านี้จ่ายเงินสวัสดิการให้แก่สมาชิกและชุมชนภายในวงเงินที่เป็นรายได้หรือผลกำไรของกองทุนเท่านั้น ไม่จ่ายเงินทุนหรือเงินต้นในกรณีที่กองทุนสวัสดิการชุมชนมีเงินทุนน้อย ดอกผลหรือกำไรก็จะน้อย กองทุนเหล่านี้ก็จะออกระเบียบที่รัดกุมในการจ่ายเงินสวัสดิการ โดยเฉพาะค่ารักษาพยาบาล ซึ่งส่วนใหญ่จะจ่ายเป็นร้อยละของค่าใช้จ่ายจริงและกำหนดวงเงินควบคุมกันไปด้วย เช่น จ่ายร้อยละ 80 แต่ไม่เกิน 3,000 บาท/ปี เป็นต้น การจ่ายเงินสวัสดิการในแบบนี้จะไม่กระทบต่อเงินทุนของกองทุนสวัสดิการเงินชุมชน เว้นแต่กลุ่มออมทรัพย์ตำบลคลองเปือยเท่านั้นที่จ่ายค่ารักษาพยาบาลให้สมาชิกเต็มจำนวน เพราะเป็นกลุ่มขนาดใหญ่มีกองทุนสวัสดิการหลายล้านบาทรองรับ

ภาพที่ 4 แสดง การจ่ายสวัสดิการของกองทุนการเงินและสวัสดิการชุมชนในจังหวัดสงขลา

จะเห็นว่ากองทุนและสวัสดิการในรูปแบบต่าง ๆ นั้น แต่ละกลุ่มได้จัดกองทุนเพื่อต่อผู้ยากลำบากในชุมชนของตน ดำเนินการในรูปแบบแตกต่างกันยังมิได้มีการบูรณาการเครือข่ายกองทุนเพื่อผู้ยากลำบาก การร่วมกันคิดจะทำให้เกิดแนวทางการช่วยเหลือผู้ยากลำบากในชุมชนอย่างกว้างขวางและทั่วถึงมากขึ้น ทำให้เกิดสภาพสังคมที่เอื้ออาทรต่อกันอย่างพอเพียง

ในอำเภอปากพะยูนได้รับการเผยแพร่แนวความคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชนครบวงจรของ ดร.ชบ ยอดแก้ว แต่มีเฉพาะเทศบาลตำบลปากพะยูนที่กำลังดำเนินการจัดตั้งกลุ่มสัจจะวันละบาท แต่ตำบลอื่น ๆ อีก 7 ตำบลยังไม่ได้เริ่มกิจกรรมดังกล่าว

2. องค์ประกอบที่สำคัญต่อศักยภาพของชุมชน

ชุมชนที่มีศักยภาพย่อมนำมาซึ่งความเข้มแข็งของชุมชนศักยภาพของชุมชนขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่อไปนี้

2.1. ภาวะผู้นำ (Leadership)

ผู้นำท้องถิ่น คือ ผู้ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นให้ความเคารพ เชื่อฟัง ผู้นำย่อมจะมีผู้ตามจำนวนหนึ่งอยู่เสมอ

2.1.1. ความหมาย

ภาวะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลหนึ่งที่จะชักนำกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Yukl. 1998 : 2) เป็นความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลระหว่างผู้นำ และผู้ตาม ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน (Daft. 1999 : 5) เป็นความสามารถที่จะสร้างความเชื่อมั่นและให้การสนับสนุนบุคคลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร (Du Brin. 1998 : 2 อ้างถึงใน รังสรรค์ ประเสริฐศรี. 2544 : 1-31; ขนิษฐา กาญจนรังษินนท์. 2550.)

2.1.2. ความสำคัญของภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยบ่งชี้ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกลุ่มงาน / องค์กรชุมชน และประเทศชาติ ผลลัพธ์ที่ได้จากภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ย่อมทำให้เกิดสิ่งต่อไปนี้ (รังสรรค์ ประเสริฐศรี. 2544 : 20; สัตยญา สัตยญาวิวัฒน์. 2540 : 17)

1. การบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม (Group goal)
2. การดำรงอยู่ของกลุ่ม (Group survival)
3. ความเจริญเติบโตของกลุ่ม (Group growth)
4. การเตรียมพร้อมของกลุ่ม (Group preparedness)
5. ความสามารถของกลุ่ม (Group capacity)
6. ความพึงพอใจของผู้ได้บังคับบัญชาที่มีต่อการบริหารเป้าหมายของกลุ่ม
7. สภาพความเป็นอยู่ที่ดีของกลุ่ม (Well-being)
8. การพัฒนาสมาชิกของกลุ่ม (Development group members)

9. การชี้แจงสถานภาพ (Status) ของผู้นำกลุ่ม

2.1.3 คุณสมบัติของผู้นำยุคใหม่

นักพัฒนาชุมชนควรช่วยสร้างและพัฒนาคุณสมบัติของผู้นำชุมชนให้สามารถเป็นแกนนำในการสร้างและพัฒนาภาวะผู้นำร่วมของชุมชนที่จะเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านต่อไป คุณสมบัติที่ควรสร้างและพัฒนาให้เกิดขึ้น ได้แก่ (ขนิษฐา กาญจนรังษินนท์, 2550.)

1. ความสามารถในการพัฒนาและจูงใจคนในชุมชน
2. ความสามารถในการนำการสนทนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนดำเนินกิจกรรมพัฒนา
3. ความสามารถในการมองเห็นความแตกต่างและจัดการกับความแตกต่างของความคิดเห็นและวิธีการทำงานของสมาชิกในชุมชน
4. ความสามารถในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง
5. ความสามารถในการฟัง คิดวิเคราะห์ ความสามารถในการกำหนดและกระจายความรับผิดชอบ ความสามารถในการแก้ไขปัญหาและมองหาโอกาสใหม่ ๆ ทางเลือกใหม่ ๆ ความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์ความมุ่งมั่นและจิตสำนึกสาธารณะ

2.1.4 ภารกิจของผู้นำชุมชนยุคใหม่

ขนิษฐา กาญจนรังษินนท์ (2550) ได้กล่าวถึง ภารกิจของผู้นำชุมชนสมัยใหม่ว่า คือ การสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ได้ผลและยาวนาน การเปลี่ยนแปลงจะประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อมีการกำหนดเป้าหมาย มีหลักคิดในการทำงานที่ชัดเจน และสามารถระดมความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องได้อย่างกว้างขวาง ภารกิจของผู้นำสมัยใหม่ไม่ใช่เป็นการคิดและนำทางเพียงคนเดียว แต่ต้องสื่อสาร กระตุ้นการมีส่วนร่วม และกระจายความรับผิดชอบด้วย ซึ่งสามารถจำแนกภารกิจของผู้นำสมัยใหม่ได้ดังนี้

1. **ประเมินสถานการณ์** ผู้นำต้องระบุให้ได้ว่าจะอะไร คือ ปัญหาหลักที่ชุมชนเผชิญอยู่ พิจารณาถึงอนาคตที่เป็นไปได้ว่ามีทางเลือกกี่ทาง โอกาสจะล้มเหลวมีบ้างหรือไม่ รวมทั้งประเมินความต้องการของชุมชนที่จะเปลี่ยนแปลง และเริ่มติดตั้งศักยภาพที่พร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจอยู่ในรูปของการปรับปรุง หรือปรับรื้อระบบใหม่ การฝึกอบรมสมาชิกทั้งในด้านทักษะและทัศนคติที่จำเป็นต่อการตอบสนองการเปลี่ยนแปลง

2. **นำการเปลี่ยนแปลง** ผู้นำต้องเลือกคนที่เหมาะสมสำหรับภาระกิจที่จะทำ นำคนที่เลือกมาสร้างทีมให้สามารถทำงานร่วมกันเป็นทีมให้ได้ สื่อสารความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงให้สมาชิกทราบโดยทั่วถึง ซึ่งอาจต้องเป็นการสื่อสารซ้ำแล้วซ้ำอีก เพื่อสร้างความรู้สึก ความเข้าใจ และความมุ่งมั่นร่วมในหมู่สมาชิก

3. **ทำระบบงานหรือจัดโครงสร้างองค์กรที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์** ส่งเสริมการทำงานของทีมงานขนาดเล็ก คล่องตัว สร้างสภาวะแวดล้อมให้เอื้อต่อการสร้างความเชื่อมั่นใน

ตนเองและกล้าแสดงออกของสมาชิก ประมวลความคิดของสมาชิกเข้าด้วยกัน โดยไม่ตัดความคิดของใครทิ้งไป เพราะอาจทำให้ผู้เสนอความคิดเสียความรู้สึกและไม่อยากจะเข้าร่วมทำกิจกรรมด้วยอีกต่อไป

4. สร้างและรักษาสัมพันธภาพระหว่างสมาชิก คอยตรวจตราเฝ้าระวังความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกที่ร่วมทำงาน ไม่ให้เกิดความขัดแย้งแตกหัก อาจต้องมีการจัดกิจกรรมบางอย่างเพื่อกระชับความสัมพันธ์ หรือทำให้คนร่วมงานมีทัศนคติสร้างสรรค์ทางบวกและเข้าใจซึ่งกันและกัน

5. สนับสนุนความรู้สึกเป็นเจ้าของงานให้กับสมาชิก การปลดปล่อยพลังสร้างสรรค์ของสมาชิกระหว่างทำงานร่วมกันเป็นสิ่งที่จำเป็นในการทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ผู้นำต้องสนับสนุนให้สมาชิกตัดสินใจเองและรับผิดชอบงานของชุมชนอย่างอิสระเต็มที่ โดยผู้นำเป็นผู้สนับสนุนทรัพยากร คำแนะนำ และอื่น ๆ ตามความจำเป็น

6. ทำให้สมาชิกทุกคนเป็นวีรบุรุษ การยอมรับ การให้รางวัลและการเฉลิมฉลองความสำเร็จเป็นภารกิจที่ผู้นำต้องไม่ละเลยที่จะกระทำ เพราะภารกิจนี้นอกจากจะแสดงให้เห็นว่าผู้นำให้เกียรติสมาชิก และชื่นชมในผลงานของสมาชิกแล้ว ยังเป็นเครื่องมือในการเสริมแรงให้สมาชิกเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความผูกพันกับชุมชนมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

2.1.5 มาตรฐานผู้นำชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน (www.cdd.go.th เข้าถึง กุมภาพันธ์ 2550) ได้กำหนดมาตรฐานผู้นำชุมชนเพื่อปฏิรูประบบราชการตามยุทธศาสตร์และพระราชกฤษฎีกา การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งประกอบด้วยภาวะผู้นำ 3 ด้าน 15 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. ด้านการบริหารตนเอง (Self management)

1) บุคลิกภาพดี มีตัวชี้วัด ดังต่อไปนี้

- มีทักษะในการพูด พูดจาสุภาพอ่อนน้อม สามารถสื่อสารให้ผู้ฟังเข้าใจได้ดี
- มีความเชื่อมั่นในตนเอง เช่น กล้าแสดงความคิดเห็นในที่ชุมชน
- แต่งกายสุภาพเหมาะสม
- วางตัวเหมาะสม มีสัมมาคาราวะ

2) มีความรู้ความสามารถ มีตัวชี้วัด ดังนี้

- ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานที่สุจริตและเป็นแบบอย่างที่ดี
- สามารถถ่ายทอดประสบการณ์ให้แก่ชุมชนได้ดี เช่น นำสิ่งที่รู้เล่าสู่ชุมชนให้เข้าใจได้ดี
- มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ เช่น เมื่อเกิดเหตุการณ์ / ภาวะคับขัน สามารถคลี่คลายไปในทางที่ดี

- สามารถเป็นที่ปรึกษาของชาวบ้านได้
 - มีความรู้และพัฒนาศักยภาพตนเองอยู่เสมอ เช่น แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และเข้ารับการฝึกอบรมต่าง ๆ ติดตามข่าวสารบ้านเมือง
- 3) มีคุณธรรม ศีลธรรม
 - 4) มีวินัยในตนเอง
2. ด้านการบริหารงาน (Performance Management) ได้แก่ สมรรถภาพ ประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพในด้านต่อไปนี้
 - 1) การวางแผนยุทธศาสตร์
 - 2) การแก้ไขปัญหา
 - 3) การบริหารงบประมาณ การเงิน การบัญชี
 - 4) การพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง
 - 5) การควบคุมและประเมินผล
 - 6) การสร้างและพัฒนาทีมงาน
 - 7) ความรับผิดชอบต่องาน
 3. การนำด้านสังคม (Social Management) ได้แก่ การมีคุณลักษณะ ดังนี้
 - 1) มีมนุษยสัมพันธ์
 - 2) ความเป็นประชาธิปไตย
 - 3) ประสานงานที่ดี
 - 4) การเป็นที่ปรึกษาที่ดี

จะเห็นได้ว่าผู้นำชุมชน ควรเป็นผู้มีภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับยุคสมัย การเป็นผู้นำชุมชนที่พึงปรารถนา ไม่ได้มีหน้าที่เพียงบริหารงานให้โครงการต่าง ๆ ของหมู่บ้านให้ลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการเท่านั้น แต่จะต้องส่งเสริมสนับสนุนประชาชนให้สามารถพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยการกระทำร่วมกันของคนในชุมชน ชุมชนจะเข้มแข็งได้ หากผู้นำส่งเสริมให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการนำ ผู้นำชุมชนที่มีประสิทธิภาพ คือ ผู้นำที่ทำให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการนำได้มาก หรือการสร้างภาวะผู้นำให้เกิดขึ้นกับชาวบ้านให้มากที่สุดนั่นเอง

2.2. ทูทางสังคม

2.2.1 ความหมาย

ในประเทศไทยมีนักวิชาการกล่าวถึงทูทางสังคมกันมากขึ้น หลังจากเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ปี 2540 (วรวิทย์ โรมรัตนพันธ์, 2548 : 39 - 41) และหน่วยงานที่ทำให้คำว่า “ทูทางสังคม” แพร่หลายมากที่สุด ได้แก่ กองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (SIF) ที่ได้มองว่าทุนของสังคมอย่างหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งประกอบด้วย (ทุน) ฐานทรัพยากรธรรมชาติ และ

ฐานวัฒนธรรม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การหลอมจิตใจ หลอมความคิด และการผนึกกำลัง การสร้างทักษะในการจัดการ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งทั้งหมดจะส่งเสริมให้เกิดความเอื้ออาทรและความสามัคคี ที่ทำให้คนมีความเสียสละที่จะทำงานร่วมกัน โดยมีการรวมกำลังความคิด สติปัญญา และความชำนาญที่มีอยู่ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

อนก นาคะบุตร (2545) กล่าวถึงทุนทางสังคมในลักษณะของความเข้มแข็งของชุมชนว่า มิใช่เป็นเรื่องที่เพิ่งเกิดขึ้นในประเทศไทย แต่หากเป็นคุณค่าเดิมที่สังคมไทยมีอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นความมีน้ำใจต่อกัน การแบ่งปันซึ่งกันและกัน ความเอื้ออาทรต่อกัน การเกาะเกี่ยวกันทางสังคม การรวมกลุ่มเป็นองค์กร หรือการจัดตั้งเป็นเครือข่ายต่าง ๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเกษตรผสมผสาน เครือข่ายโรงสีชุมชน เป็นต้น ทุนทางสังคมนี้คือพลังสำคัญที่จะขับเคลื่อนชุมชนต่าง ๆ ให้มีความสามารถในการเพิ่มมูลค่าและทุนทางสังคมให้กับชุมชนตนเองมากขึ้น มีความสามารถในการจัดการกับปัญหาได้มากขึ้น และท้ายที่สุดสามารถพึ่งพาตนเองได้จริงในระยะยาว

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (2542) อธิบายว่า ทุนทางสังคมเป็นนามธรรม หมายถึง ความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ความสามัคคี รวมพลัง การมีองค์กร มีหน่วยที่จะจัดการ จัดระบบต่าง ๆ ในชุมชน มีศิลปวัฒนธรรม มีจิตรวมใจ มีศีลธรรม มีความสมัครสมานรักใคร่กลมเกลียวกัน สิ่งต่างๆ เหล่านี้เรียกว่า เป็นทุนทางสังคม ซึ่งจะเป็พื้นฐานในท้องถิ่นและชุมชนให้มีการพัฒนาที่เข้มแข็งจริงจังและยั่งยืน

ประเวศ วะสี (2542) มองว่า ทุนทางสังคม เป็นพลังทางสังคมในการแก้ปัญหาวิกฤตของสังคมได้ โดยให้ความหมายทุนทางสังคมว่า “การที่คนมารวมกัน เอาความดีมารวมกัน เอาความรู้มารวมกัน เพื่อแก้ไขปัญหาของสังคม”

อัมมาร สยามวาลา (2544) กล่าวถึง ทุนทางสังคมว่า “เป็นการใช้ทรัพยากรของชุมชนในการแก้ปัญหา ทรัพยากรที่สำคัญ คือ สติปัญญา และความเอื้ออาทรต่อกัน สิ่งเหล่านี้คือ ทุนทางสังคม” โดยนัยนี้ ทุนทางสังคมก็นับเป็นมิติในรูปแบบของทรัพยากรของชุมชน อันประกอบด้วยเรื่องของค่านิยม ความเอื้ออาทรต่อกัน รวมทั้งเรื่องของสติปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนที่สมควรนำออกมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคม

อมรา พงศาพิชญ์ (2543) กล่าวถึงทุนทางสังคมใน Thailand Social Monitor : Social Capital and the Crisis ว่า คือความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งในแนวราบและแนวตั้ง ระหว่างบุคคล สถาบัน และ/หรือองค์กรต่าง ๆ ทั้งในรูปปัจเจก กลุ่ม และเครือข่าย ทั้งนี้ค่านิยมบรรทัดฐานที่สังคมยึดถือ ซึ่งมีผลต่อวิธีการผลิตในระดับครอบครัว ชุมชน และประชาสังคม นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงทุนทางสังคมโดยเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ ที่มีค่านิยมในการตอบแทนบุญคุณซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนแบบไม่เท่าเทียมกัน รวมทั้งการมีเครือข่ายการตอบแทนและใช้ประโยชน์ร่วมกัน และกล่าวถึงการนำแนวคิดเรื่องทุนทางสังคมไปขยายใช้กับงานพัฒนาในปัจจุบัน

อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2541) กล่าวถึงทุนทางสังคมว่าทุนทางสังคม คือ วิธีคิด และระบบความรู้ในการจัดการวิถีของความเป็นชุมชน เช่น การจัดการทรัพยากร การจัดระบบความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันในสังคมชุมชน ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติ หรือมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยวิถีคิดเชิงซ้อนและเกี่ยวข้องกับเรื่องระบบความรู้/ภูมิปัญญา อีกทั้งต้องอาศัยกฎเกณฑ์มากำกับการใช้ความรู้นั้น ซึ่งอาจเป็นรูปของจารีต กฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ทางสังคม พร้อมกันนั้นก็ต้องมีองค์กรที่เข้ามาทำหน้าที่จัดการเรื่องนั้น ๆ เช่น การใช้ทรัพยากรต่าง ๆ การจัดการทุน เป็นต้น

2.2.2 องค์ประกอบของทุนทางสังคม

การมองทุนทางสังคมในเชิงบูรณาการหรือผลลัพธ์ในแง่มุมมองต่าง ๆ ทุนทางสังคมประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้ (วรวิทย์ โรมรัตนพันธุ์. 2548 : 58 - 61)

1. ศาสนธรรม หรือหลักธรรมในศาสนา เป็นเครื่องชี้แนะบุคคลให้มีความรัก ความห่วงใย ความเอื้ออาทรต่อกัน และใช้หลักการทางศาสนานั้น ๆ มาสร้างความเป็นปึกแผ่นของสังคม เช่น ในพระพุทธศาสนาที่มุ่งสอนให้คนละเว้นความชั่ว ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การทำความดีด้วยการให้ทาน เสียสละ รักษาศีล และมีจิตใจที่สงบ มีความเมตตาต่อสรรพสิ่ง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นทุนที่สร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับสังคมได้

2. สำนักในท้องถิ่น การที่บุคคลในชุมชนมีจิตสำนึกต่อชุมชนและท้องถิ่นของตนปรารถนาที่จะเห็นการพัฒนาชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่เป็นไปอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ จึงมีความตั้งใจและร่วมแรงร่วมใจในการทำงานร่วมกันโดยยึดส่วนรวมเป็นใหญ่

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การใช้ความรู้และภูมิปัญญาที่มีอยู่เดิมของชุมชน และประยุกต์ขึ้นมาใหม่ในการสร้างและจัดการเกี่ยวกับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม

4. ทรัพยากรบุคคลและเครือข่ายบุคคล ได้แก่ การนำบุคคลที่เป็นผู้นำปราชญ์ท้องถิ่น พระสงฆ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์และศาสตร์ต่าง ๆ มาให้ความรู้ และถ่ายทอดความรู้ และถ่ายทอดความรู้แก่ชุมชน เป็นการสร้างทุนทางสังคมในระดับบุคคล

5. ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง ทรัพยากรในท้องถิ่นทั้งดิน น้ำป่า ภูเขา ที่สามารถนำมาใช้สอยให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด พร้อมมีกระบวนการจัดการทรัพยากรชุมชนอย่างเหมาะสม

6. วิถีชีวิตทางวัฒนธรรม เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของชุมชน ที่จะนำเสนอในรูปแบบที่สร้างความภูมิใจให้กับชุมชนและเป็นวิถีชีวิตที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างแท้จริง

7. ความเอื้ออาทร นับว่าเป็นความสำคัญอย่างยิ่ง ที่คนในสังคมจะต้องมีความเอื้ออาทรต่อกัน ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ซึ่งความเอื้ออาทรนี้ เป็นพลังที่สำคัญยิ่งของทุนทางสังคม

8. ทุนที่ชุมชนสร้างขึ้น หมายถึง ถนน เครื่องจักร เครื่องมือ อาคารโรงงาน บ้านเรือน สาธารณูปการ สาธารณูปโภคต่าง ๆ (ชนัญญา กาญจนรังษิณนท์. 2550)

โดยองค์ประกอบของทุนทางสังคมดังกล่าวข้างต้น มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับ ทุนทางสังคมประเภทต่าง ๆ ที่ทางกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคมได้กำหนดไว้ อาทิ ทุนปัญญา (Spiritual Capital) ทุนมนุษย์ (Human Capital) ทุนทางวัฒนธรรม (Culture Capital) กองทุนสาธารณะ (Public Fund) และพื้นที่สาธารณะหรือพื้นที่ทางวัฒนธรรม (Public Space or Culture Space)

2.2.3 ทุนทางสังคมกับการพัฒนาชุมชน

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2540 : 15 - 41) ได้เสนอทฤษฎีศักยภาพการพัฒนาและการแพร่กระจาย (Development Potential – diffusion Theory) ว่าสังคมจะพัฒนาได้โดยมีเหตุปัจจัย 6 ประการ คือ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ องค์การทางสังคม ภาวะผู้นำ การติดต่อและการฝึกอบรม ยังมีสิ่งเหล่านี้น่าสนใจเพียงใด การพัฒนายังมีสูงขึ้นเท่านั้น กล่าวคือ

1. **ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resource)** หมายถึง สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ไม่ใช่สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ตัวอย่างได้แก่ ดิน น้ำ ป่า แร่ธาตุ น้ำมัน ก๊าซ ทองคำ เงิน เพชร ทรัพยากรธรรมชาติทำให้เกิดการพัฒนาปัจจัยเหตุคือ ทรัพยากรธรรมชาติก่อให้เกิดปัจจัยผล คือ การพัฒนา ทำให้เป็นเช่นนั้น เหตุผลก็คือ เมื่อมีทรัพยากร เช่น น้ำมัน ทองคำ หรือเพชรแล้ว สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดเป็นทรัพย์สินเงินทอง สามารถจะนำไปใช้จ่ายยกระดับคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้นได้ ยังมีทรัพยากรธรรมชาติมีจำนวนมาก ก็ยิ่งทำให้ระดับการพัฒนาสูงมากขึ้นไปอีก

2. **ทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource)** หมายถึง มนุษย์นั่นเอง แต่หมายเฉพาะกลุ่มคนในวัยแรงงาน เพราะคนวัยนี้มีกำลังแรงงานเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา ส่วนคนวัยอื่น คือ วัยชรา (60 ปีขึ้นไป) หรือวัยเด็ก (14 ปีลงมา) เป็นภาระมากกว่าเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ทำให้เกิดการพัฒนา หมายความว่า ปัจจัยเหตุคือ ทรัพยากรมนุษย์โดยเฉพาะมนุษย์ในวัยแรงงานก่อให้เกิดปัจจัยผล คือ การพัฒนา หรือพูดอีกอย่างว่า ยังมีคนในวัยแรงงานมากเท่าใด ก็ยิ่งทำให้ระดับการพัฒนาสูงมากขึ้นเพียงนั้น เหตุผลก็คือ คนในวัยแรงงานมีกำลังแรงงานที่สามารถใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตได้ เช่น การเพิ่มการศึกษา ทำให้สุขภาพอนามัยแข็งแรง จิตใจมั่นคงเข้มแข็ง เป็นต้น ปัจจัยนี้จึงเป็นเหตุให้เกิดการพัฒนาได้

3. **องค์การสังคม (Social organization)** องค์การสังคมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา คือ องค์การสังคมประเภทสหกรณ์ (association) เช่น กลุ่มอาชีพ สหกรณ์ คณะกรรมการกลุ่มทางการศึกษา เป็นต้น

องค์การสังคม ทำให้เกิดการพัฒนากลุ่ม องค์การสังคมในที่นี้หมายถึงองค์การสังคมประเภทสหกรณ์ โดยที่องค์การสังคมเหล่านี้จะช่วยทำให้เกิดพลังในการทำงานได้ใหญ่ขึ้นและมากขึ้น เพราะเป็นการรวมกำลังแรงงานกับงานใหญ่ ๆ ที่ทำคนเดียวไม่ได้องค์การก็สามารถทำได้ ทำ

ได้มาก และทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะได้ร่วมช่วยกันคิด ช่วยกันพิจารณา จึงมีความรอบคอบ ไม่บกพร่องหรือบกพร่องน้อย จึงเป็นเหตุให้เกิดการพัฒนาได้อีกทางหนึ่ง

4. ภาวะผู้นำ (Leadership) หมายถึง จำนวนคนที่เป็นผู้นำ เช่น ผู้นำทางการเมือง มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ตำบล เป็นต้น ผู้นำทางการศึกษา เช่น ครู กรรมการศึกษา เป็นต้น ผู้นำทางเศรษฐกิจ เช่น ผู้ร่ำรวย พ่อค้า ผู้นำกลุ่มชาวนา ผู้นำกลุ่มชาวไร่ ผู้นำกลุ่มทอผ้า เป็นต้น ผู้นำทางศาสนา เช่น สมภารวัด

ภาวะผู้นำ ทำให้เกิดการพัฒนา ภาวะผู้นำหรือจำนวนผู้นำประเภทต่าง ๆ ยังมีมากเท่าใด ก็ยิ่งทำให้การพัฒนามีระดับสูงมากขึ้นเพียงนั้น ทั้งนี้ก็เพราะผู้นำมักจะเป็นคนที่มีคุณภาพการทำงานของผู้นาจึงพลอยมีคุณภาพหรือประสิทธิภาพไปด้วย หรือไม่เช่นนั้น ผู้นำจะสามารถรวมคนได้เป็นจำนวนมาก กลายเป็นกลุ่มคนเป็นจำนวนมาก จึงทำงานใหญ่หรืองานปริมาณมากได้นอกจากนั้นด้วยบารมีของผู้นำ ทำให้คนที่มาร่วมตัวกันทำงาน ทำกันอย่างทุ่มเทเพื่อผู้นำ จึงทำให้เกิดผลดีแก่การพัฒนา

5. การติดต่อ (contact) หมายถึง การที่คนของชุมชนหนึ่งเป็นชุมชนชนบทติดต่อกับคนในอีกชุมชนหนึ่งคือ ชุมชนเมือง การติดต่อระหว่างชุมชน ระหว่างเมือง ระหว่างประเทศ เรียกว่า การติดต่อในความหมายนี้ทั้งสิ้น

การติดต่อ ทำให้เกิดการพัฒนา ประเทศที่ด้อยพัฒนาจะได้ประโยชน์จากชุมชนเมืองจากประเทศที่พัฒนาแล้วหรือเจริญกว่า ทั้งนี้เพราะการติดต่อเช่นนั้นทำให้เกิดการถ่ายทอด เรียนรู้รับเอาความรู้ ความชำนาญ สินค้า เทคโนโลยีจากสังคมเจริญมาใช้หรือมาผลิตเครื่องมือ เครื่องใช้สินค้าขึ้นมาในสังคมด้อยพัฒนา ทำให้สังคมด้อยพัฒนามีความเจริญก้าวหน้าตามไปด้วย

6. การฝึกอบรม (training) หมายถึง การได้รับการศึกษาของประชาชน โดยเฉพาะการศึกษาที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีพ เช่น การฝึกอาชีพด้านต่าง ๆ การฝึกเกี่ยวกับสหกรณ์ การฝึกเกี่ยวกับสาธารณสุข การฝึกเกี่ยวกับการตลาด การฝึกเกี่ยวกับการช่าง เป็นต้น

การฝึกอบรม ทำให้เกิดการพัฒนา การฝึกอบรมมีฐานะพิเศษ เป็นทั้งตัวเหตุโดด ๆ และเป็นตัวเหตุร่วมกับตัวเหตุอื่น ๆ ทำให้เกิดการพัฒนาได้ เพราะทำให้ความรู้ความชำนาญด้านต่าง ๆ ของคนสูงขึ้น การพัฒนาก็ย่อมจะสูงตามไปด้วย สำหรับการเป็นตัวเหตุควบกับตัวเหตุอื่น ก็อาจมองได้ว่า การศึกษาย่อมจะทำให้รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ทรัพยากรมนุษย์ที่มีการศึกษาก็ย่อมเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ องค์การสังคมที่มีคุณภาพเป็นสมาชิกก็ย่อมพลอยมีคุณภาพไปด้วย ผู้นำที่มีการศึกษาย่อมมีคุณภาพดียิ่งขึ้น การติดต่อที่เจริญฉลาดอันเกิดจากการศึกษา ย่อมก่อผลประโยชน์ด้านการพัฒนา การฝึกอบรมจึงช่วยให้เกิดการพัฒนาดังเหตุนี้ ทฤษฎีศักยภาพการพัฒนาและการแพร่กระจาย จึงให้เห็นว่าการพัฒนาซึ่งรวมถึงการพัฒนาสังคมด้วย จะเกิดขึ้นได้ก็โดยมีปัจจัย 6 ตัว เป็นเหตุ นั่นคือ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ องค์การสังคม ภาวะผู้นำการติดต่อและการฝึกอบรม กล่าวได้ต่อไปว่า ยังมีสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ตามความหมาย

ที่กล่าวมามากเพียงใด การพัฒนาสังคมก็จะมีระดับสูงมากยิ่งขึ้นเพียงนั้น แม้ว่าทฤษฎีนี้จะพัฒนาขึ้นในตะวันตก แต่ก็ได้พิสูจน์ในสังคมไทยแล้ว แต่ได้รับการยืนยันเพียงบางสาเหตุ คือ องค์การสังคม ภาวะผู้นำ การติดต่อและการฝึกอบรม ส่วนสาเหตุที่เหลือ ยังไม่สามารถพูดได้ว่า ไร้ประโยชน์ เพราะอาจพิสูจน์ไม่ถูกต้อง ยังจะต้องมีการพิสูจน์ต่อไป

วรวิทย์ โรมรัตนพันธุ์ (2548 : 63 - 64) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของทุนทางสังคมที่เกิดจากความเห็นพ้องต้องกันของประชาชน คือ

1. ทำให้เพิ่มศักยภาพในการทำงาน และช่วยลดต้นทุนในการทำงานได้มากกว่าที่จะปลีกตัวไปทำแบบปัจเจกชน
2. ทำให้เกิดจารีตประเพณีที่เกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัยกัน หรือการต่างตอบแทน (reciprocity) ซึ่งทำให้องค์กรชุมชนแข็งแกร่งและมีพลังมากขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกระบวนการรักษาชื่อเสียง และการยอมรับจารีตประเพณีของชุมชนนั้น ๆ ด้วยว่ามีมากน้อยเพียงใด
3. เกิดความไว้วางใจระหว่างกันของคนในเครือข่าย ทำให้การติดต่อและระบบข้อมูลข่าวสารมีความสะดวกรวดเร็ว
4. มีการนำความสำเร็จร่วมกันในอดีต มาใช้ให้เป็นประโยชน์เพื่อสร้างความร่วมมือในอนาคต

สรุปได้ว่าชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน จะต้องลงทุนดูแลรักษาคุณค่าของทุนทางธรรมชาติ ศักยภาพของคน ทุนทางวัฒนธรรมและจิตใจ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน การให้การศึกษา อบรม การรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันและกันเป็นการลงทุนสำหรับพัฒนาศักยภาพของคนและทุนทางสังคม

2.3 การสื่อสารเพื่อการพัฒนา

การพัฒนาจะบรรลุผลได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับสมรรถนะด้านการสื่อสาร (Communication Competence)

2.3.1 ความหมาย

การสื่อสาร (Communication) หมายถึง การติดต่อระหว่างผู้ส่งข่าวสารกับผู้รับข่าวสาร โดยผ่านสื่อหรือตัวกลางอย่างใดอย่างหนึ่งในทฤษฎีนี้ การสื่อสาร คือ การแพร่กระจายนวัตกรรม ซึ่งโดยปกติเป็นกระบวนการ (diffusion process) ที่นวัตกรรมอย่างหนึ่งแพร่จากแหล่งผลิต หรือแหล่งค้นพบไปสู่ผู้ใช้หรือผู้รับนวัตกรรม ส่วนสำคัญของกระบวนการนี้คือ การกระทำระหว่างกันของมนุษย์ที่คนหนึ่งสื่อความคิดใหม่กับอีกคนหนึ่งให้ได้รับ เขาจะรับความคิดนั้นหรือไม่หลังจากนั้นก็เป็นอย่างอื่น (สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2540 : 24)

2.3.2 เครื่องมือ / ช่องทางการสื่อสารในชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสาร หรือช่องทางการสื่อสาร หรือสื่อที่ใช้ในการสื่อสารเปรียบเสมือน พาหนะที่นำพาเนื้อหาหรือข้อมูลจากผู้ส่งสารต้องการส่งไปยังผู้รับสาร หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า ช่องทาง / เครื่องมือ คือ ส่วนหนึ่งของกิจกรรมการสื่อสารนั่นเอง

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2548 : 169 - 170) พบว่า ชุมชนมีเครื่องมือ / ช่องทางการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อกิจกรรมการสื่อสาร มีดังต่อไปนี้

1) **สนทนาแบบเผชิญหน้า** เนื่องจากสังคมชนบทที่มีความสนิทชิดเชื้อแบบเครือญาติย่อมเป็นตัวผลักดันให้เกิดการสนทนาแบบเผชิญหน้าที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน จากการศึกษาพบว่า ประชาชนมีการสนทนากับเพื่อน ญาติ และบุคคลอื่น ๆ อย่างสม่ำเสมอ

2) **โทรศัพท์และโทรศัพท์เคลื่อนที่** จัดสิ่งที่ยับยั้งสถานะของผู้ใช้ ส่งผลให้เป็นกิจกรรมการสื่อสารเฉพาะกลุ่มผู้นำในชุมชน ใช้สำหรับการนัดหมายการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือติดต่อกับบุคคลจากภายนอกชุมชน อาทิ การนัดประชุมจากอำเภอ หรือตำบล รวมถึงการใช้ติดต่อกับญาติและบุตรหลาน

3) **วิทยุสื่อสาร** เป็นเครื่องมือสื่อสารที่มีเฉพาะผู้ใหญ่บ้านเท่านั้น ใช้ติดต่อกับหน่วยงานราชการ โดยเฉพาะทางอำเภอ ที่มีจะส่งข่าวสารต่าง ๆ มายังผู้ใหญ่บ้าน แต่ปัจจุบันวิทยุสื่อสารได้ถูกทดแทนทางลงเมื่อโทรศัพท์เข้ามาแทนที่ อย่างไรก็ตามวิทยุสื่อสารจัดเป็นเครื่องมือสื่อสารที่หน่วยงานราชการใช้ติดต่อกับชุมชน

4) **การฝากข้อความด้วยวาจา** เป็นกิจกรรมการสื่อสารอีกรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้น เมื่อไม่เจอบุคคลที่ต้องการสื่อสารด้วย จึงใช้วิธีการฝากข้อความด้วยวาจามากกว่าการจดบันทึก โดยฝากไว้กับบุคคลชิดใกล้หรือคนในครอบครัว เพื่อจะได้มั่นใจว่า ข้อความส่งถึงผู้ที่ต้องการสื่อสารด้วย ดังนั้นข้อความที่ฝากจึงไม่ซับซ้อน เช่น เชิญประชุมที่บ้านผู้ใหญ่บ้านเย็นวันพรุ่งนี้ หรือไปหาที่บ้านวันพรุ่งนี้ด้วย

5) **หออกระจายข่าว / เสียงตามสาย** เป็นเครื่องมือสื่อสารที่ส่งถึงประชาชนในชุมชนได้ในวงกว้าง ทั่วถึงทั้งหมู่บ้าน เนื้อหาที่ประกาศมักเป็นเรื่องที่คนในชุมชนต้องรับทราบและปฏิบัติร่วมกัน อาจเป็นนโยบายจากหน่วยงานภาครัฐ และเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น งานบุญ งานศพ

6) **การประชุม** จัดเป็นเครื่องมือการสื่อสารที่สำคัญ ถือเป็นสิ่งที่ใช้ขับเคลื่อนในชุมชน เพราะการประชุมจะเครื่องมือที่ใช้วัดความต้องการหรือความคิดเห็นของชุมชนว่าเป็นอย่างไร เนื้อหาที่ใช้ในการประชุมส่วนใหญ่จะมาจากหน่วยงานภาครัฐ ที่ต้องการให้ประชาชนปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไว้ รวมถึงเนื้อหาในชุมชนโดยเฉพาะงานด้านศาสนา และงานสันตนาการของชุมชน

การประชุม ถือเป็นกิจกรรมการสื่อสารที่มีขั้นตอนในการดำเนินงานมากกว่า กิจกรรมการสื่อสารประเภทอื่น ดังนี้

1. ผู้ใหญ่บ้านรับเรื่องจากอำเภอหรือจากวัด
2. นัดประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อกำหนดวาระการประชุม และวันประชุม
3. นัดประชุมชาวบ้านด้วยเสียงตามสาย
4. จัดการประชุม

7) การจดบันทึก เป็นกิจกรรมการสื่อสาร แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

- การจดบันทึกการประชุม เลขานุการของหมู่บ้านทำหน้าที่ในการจดบันทึก เพื่อใช้เป็นหลักฐานยืนยันถึงข้อตกลงในที่ประชุม โดยไม่มีการทำสำเนาแจกจ่ายคนในหมู่บ้าน เพียงเก็บไว้เป็นหลักฐานหากมีการร้องเรียนโดยคนในชุมชนต้องยอมรับมติดังกล่าว ดังนั้นกิจกรรมประเภทนี้จึงเป็นกิจกรรมเฉพาะกลุ่มคน

- การกรอกแบบฟอร์มต่าง ๆ ที่ได้รับจากหน่วยงานราชการ เช่น การจัดทำทะเบียนคนจน เป็นกิจกรรมที่คนทั้งชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว

8) หนังสือราชการ เป็นเครื่องมือสื่อสารที่หน่วยงานภาครัฐส่งข้อมูลข่าวสารไปยัง กำนัน ผู้ใหญ่ หรือ อบต. เพื่อนำเรื่องราวบอกต่อแก่ประชาชนในหมู่บ้าน หรือเชิญผู้ใหญ่บ้านไปประชุมประจำเดือนที่อำเภอ ฉะนั้นจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดกิจกรรมการสื่อสารในชุมชน ได้แก่ การใช้เสียงตามสาย การประชุมหมู่บ้าน

9) การจัดทำแผนงาน / โครงการ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ก่อให้เกิดกิจกรรมการสื่อสาร เนื่องจากการจัดทำแผนงาน / โครงการจะต้องขอความเห็นชอบจากมติในที่ประชุมร่วมกัน ส่วนผู้จัดทำแผนงาน / โครงการ คือ ผู้ใหญ่บ้าน หรืออบต.

10) ป้ายผ้า / โปสเตอร์ / คัทเอ้าท์ หากเป็นเรื่องราวภายในชุมชน จะพบเห็นในช่วงเวลาพิเศษ ได้แก่ ช่วงการหาเสียงเลือกตั้ง ทั้งการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศสำหรับการแนะนำตัวผู้ลงสมัครเลือกตั้ง

11) แผ่นพับ เป็นกิจกรรมการสื่อสารที่มุ่งให้ความรู้ เช่น การแนะนำและข้อปฏิบัติคนต่าง ๆ มักเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสาธารณสุขและการเกษตร แต่จะไม่ได้รับความสนใจจากประชาชนเท่าที่ควร

12) บัตรเชิญร่วมงาน เป็นกิจกรรมการสื่อสารภายในชุมชน เมื่อมีการจัดงานศพ งานบวช งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ และงานเกษียณอายุราชการ ใช้สำหรับเชิญญาติพี่น้อง ตลอดจนบุคคลที่ได้รับการยอมรับนับถือในชุมชนนั้น ๆ อาทิ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. สท. สจ. สส. คหบดีในชุมชน รวมไปถึงผู้คนที่เจ้าภาพนับถือ

การใช้เลือกใช้เครื่องมือหรือช่องทางสำหรับการสื่อสาร เปรียบเสมือนการเลือกรูปแบบกิจกรรมการสื่อสาร ทั้งนี้เพราะเครื่องมือ / ช่องทางการสื่อสารเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการสื่อสาร ดังนั้นเครื่องมือหรือช่องทางการสื่อสารจึงเป็นบ่อเกิดกิจกรรมสื่อสารไปในตัวนั่นเอง ส่วนจะเกิดกิจกรรมการสื่อสารในรูปแบบใดนั้นจะต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

2.3.3 ประสิทธิภาพของสื่อบุคคล

สื่อบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของการพัฒนา สื่อบุคคลที่มีประสิทธิภาพทำให้เกิดความร่วมมือ หรือการมีส่วนร่วมในการพัฒนา เกิดความร่วมมือร่วมใจขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนไปยังเป้าหมายได้โดยง่าย สื่อบุคคลที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วยคุณสมบัติดังต่อไปนี้ (กาญจนา แก้วเทพและคณะ. 2549 : 26.)

1) **ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร / สื่อบุคคล (credibility)** คุณสมบัติข้อนี้ได้มาจากความความรู้ / ความสามารถ / และความเชี่ยวชาญของสื่อบุคคล เช่น ชาวบ้านจะรับรู้ได้ว่า ถ้าเกิดมีปัญหาเรื่องการไข้ / ยามาแมลง / โรคพืช จะต้องไปหาเกษตรตำบล / เกษตรอำเภอ เพราะเป็นผู้ที่มีความรู้ / ความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าว

ในกรณีของสื่อบุคคลที่เป็นผู้นำอยู่ในชุมชนนั้น เส้นทางที่ใช้สร้าง “ความน่าเชื่อถือ” มักจะมาจากการพิสูจน์ด้วยผลงาน (เช่น ประธานชุมชนไม่ใช่คนพูดเก่งแต่พูดจริง ทำจริง) หรือมาจากการใช้เวลาสั่งสมยาวนาน (เช่น กรณีของพระพยอมที่ทำงานมานานนับยี่สิบกว่าปี) เป็นต้น

2) **ความน่าไว้วางใจของสื่อบุคคล (trustworthiness)** คุณสมบัติข้อนี้เกิดมาจากลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสื่อบุคคลกับผู้รับสาร โดยที่ผู้รับสารจะมีประสบการณ์อันยาวนานมาว่า สื่อบุคคลนั้นเป็นผู้ที่มีเจตนาดีต่อตน เป็นผู้พร้อมให้ความช่วยเหลือเป็นผู้มีคุณธรรม เสียสละเพื่อส่วนรวม ฯลฯ เช่น บรรดาผู้นำตามธรรมชาติของชุมชน ปราชญ์พื้นบ้าน ศิลปินพื้นบ้าน พระภิกษุ หมอพื้นบ้าน ฯลฯ

3) **ความเป็นผู้ทันสมัย (modern man)** องค์ประกอบของความเป็นคนที่ทันสมัย ได้แก่ ลักษณะการติดต่อกับโลกภายนอก (cosmopolitan) การเป็นบุคคลที่กว้างขวางเป็นที่รู้จัก (sociable) การเป็นผู้ที่รู้จักปรับตัว ฯลฯ

4) ทักษะทางการสื่อสาร

2.3.4 **กลยุทธ์ของการสื่อสาร** กลยุทธ์ของการสื่อสารของสื่อบุคคล มี 9 กลยุทธ์ ดังนี้ (กาญจนา แก้วเทพ. 2549 : 147-148.)

1) **กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการบริหารจัดการ** ในการบริหารจัดการกิจกรรม ประธานชุมชนใช้วิธีการสื่อสารในลักษณะ “การขอความร่วมมือ” และวิเคราะห์ผู้รับสาร

(receiver) เพื่อดู “ความสนใจ” ส่วนการสื่อสารเพื่อบริหารจัดการคนได้ใช้กลยุทธ์ การวิเคราะห์ผู้รับสารเพื่อเลือกใช้คนให้เหมาะกับเนื้อหา (message) หรือเรื่องที่จะให้ทำ

2) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารทั่วไปเพื่อทราบ ใช้หลักการวิเคราะห์เนื้อหา (message) ที่จะสื่อสารให้เหมาะกับช่องทางการสื่อสาร (channel) เช่น เรื่องส่วนรวมทั่วไปมักใช้หอกระจายข่าว เรื่องเกี่ยวกับสุขภาพใช้สื่อบุคคลที่เป็น อ.ส.ม. เรื่องกิจกรรมต่าง ๆ ใช้สื่อบุคคลที่เป็นภรรยาซึ่งเป็นหัวหน้ากลุ่มสตรี เป็นต้น

3) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อระดมคนเข้าร่วมประชุม ใช้หลักการวิเคราะห์ผู้รับสารก่อนจะเลือกวิธีการสื่อสารและช่องทางการสื่อสาร เช่น กลุ่มที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมใช้กลยุทธ์ “การเข้าถึงตัว” กลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมอยู่แล้วใช้สื่อบุคคลในการบอกต่อ และใช้สื่ออื่น ๆ ได้แก่ หอกระจายข่าว การเคาะประตูบ้าน เป็นต้น

4) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อจัดการปัญหาความขัดแย้ง ใช้หลักการวิเคราะห์ผู้รับสาร (receiver) หรือคู่กรณีขัดแย้ง และวิเคราะห์เนื้อหา (message) หรือเรื่องที่ขัดแย้งก่อนที่จะเลือกวิธีการสื่อสาร เช่น ใช้กลยุทธ์การไกล่เกลี่ย ประนีประนอม และใช้มวลชนกดดันกันเอง ในลักษณะการสื่อสารสองทาง (Two – way Communication) ในกรณีชาวบ้านขัดแย้งกันเอง ใช้วิธีนั่งเงียบ ไม่แก้ข่าวและไม่โต้ตอบ ในกรณีชาวบ้านขัดแย้งกับประธานชุมชน ใช้วิธีการจัดประชุมให้เทศบาลมาชี้แจงในกรณีชาวบ้านขัดแย้งกับเทศบาล เป็นต้น

5) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของชุมชน ประธานชุมชนใช้กลยุทธ์การสื่อสารด้วยกิจกรรม 2 ลักษณะเป็นตัวเชื่อมโยง คือ กิจกรรมงานบุญต่าง ๆ และกิจกรรมอื่นที่เป็นจุดสนใจร่วมกัน

6) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสอนหรือฝึกฝนชาวบ้านในเรื่องต่าง ๆ ประธานชุมชนใช้หลักการพิจารณาผู้รับสาร (receiver) และเนื้อหา (message) หรือการพิจารณาว่าควรสอนเรื่องใดกับชาวบ้านกลุ่มไหน และเลือกวิธีการสื่อสารด้วยการพูด “เชิงแนะนำ” และ “การทำให้เห็นเป็นแบบอย่าง”

7) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อแสดงภาพลักษณ์ที่ดีของชุมชน ใช้วิธีการสื่อสารเชิงอวัจนภาษา (nonverbal communication) ด้วยการแต่งกาย การวางตัวในที่ประชุม การพูดอย่างมีหลักการและรูปแบบ การทำผลิตภัณฑ์ชุมชน

8) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อให้คำปรึกษา โดยการพูดให้คำปรึกษาและใช้เอกสารเป็นตัวอย่างประกอบ โดยใช้หลักการวิเคราะห์ผู้รับสาร

9) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างความศรัทธา ประธานชุมชนใช้การสื่อสารเชิงอวัจนะ เช่น ความนอบน้อม ความเสียสละ การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และใช้ความรู้ความสามารถในการทำงาน และใช้พระคุณเป็นตัวสร้างศรัทธาด้วยการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้

ดังนั้น การสื่อสารนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญมากยิ่งขึ้นของการพัฒนา ผู้นำชุมชน และนักศึกษาต้องอาศัย เครื่องมือ ช่องทางของการสื่อสารในชุมชน พัฒนาตนเองให้เป็นสื่อบุคคล ที่มีประสิทธิภาพ และมีความสามารถในการเลือกใช้กลยุทธ์ในการสื่อสารให้เหมาะสมกับ วัตถุประสงค์และสถานการณ์ จะส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน บรรลุวัตถุประสงค์ของ โครงการพัฒนาต่าง ๆ ได้

2.3.5 การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในบริบทของการพัฒนาชุมชนเกี่ยวข้องกับหลักการ สำคัญ 7 ประการ คือ (ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ. 2549: 33-42)

1) ความหลากหลายของผู้เข้าร่วม (various participants) ไม่ว่าอายุ วรรณะ ประสพการณ์ หน้าที่การงาน ความหลากหลายสะท้อนความต้องการต่าง ๆ ร่วมกัน ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้จำเป็นต้องดำเนินการบนพื้นฐานของความสมัครใจ มิใช่การบังคับให้เข้ามามีส่วนร่วมใน กิจกรรมต่าง ๆ

2) การเข้าถึงสื่อ (media accessibility) การเข้าถึงสื่อประกอบด้วยการเข้าถึงสื่อ ในฐานะผู้บริโภค ผู้ผลิต และผู้บริหารสื่อ นับว่าเป็นหลักการที่สำคัญในการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ทำให้เกิดความตระหนักร่วมเป็นเจ้าของ นอกจากนั้นการเข้าถึงสื่อยังเป็นการถ่วงดุลอำนาจกับ กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ตลอดจนการเพิ่มอำนาจและความเสมอภาคให้กับประชาชน

3) ความเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ (human potential) เป็นองค์ประกอบ พื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการริเริ่มกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

4) ความโดดเด่นของสาร (salient messages) ประเด็นที่สามารถกระตุ้นให้เกิด การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม มักได้แก่ ประเด็นที่มีเนื้อหาในลักษณะที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของ ชุมชนหรือการตอบสนองความต้องการของชุมชน หรือการเป็นประเด็นที่ชุมชนสามารถนำเนื้อหา สารดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในชุมชนได้

5) การปรึกษาหารือ (dialogue) การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมิใช่การโน้มน้าวใจให้ บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่พึงประสงค์ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นกระบวนการที่ ผู้เกี่ยวข้องหันหน้าเข้าหากัน และดำเนินการปรึกษาหารือร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ในลักษณะ เผชิญหน้ากัน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดจิตสาธารณะ การปรึกษาหารือมีหลักการสำคัญ 6 ประการคือ

- การรู้จักแขวนข้อสันนิษฐานที่เคยคาดการณ์ไว้ล่วงหน้า
- การสังเกตหรือติดตามปฏิกิริยาของบุคคลที่เข้าร่วมกระบวนการ ปรึกษาหารือ
- การรับฟังมุมมองจากบุคคลต่าง ๆ ที่เล่นบทบาทเป็นผู้ฟัง

- การชะลอความเร่งด่วนในการหาข้อสรุปต่าง ๆ
- การตระหนักถึงการนำแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาอย่างรอบคอบ
- การติดตามแนวคิดอย่างสุดซึ้งอย่างใกล้ชิด

ดังนั้นการปรึกษาหารือกันเป็นแก่นหลักของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นกระบวนการที่นำไปสู่ความผูกพันกับประเด็น ความรู้สึกเป็นเจ้าของประเด็น และการมีพันธสัญญาในอันที่จะดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเหมาะสมต่อไป

6) การสนับสนุน (facilitation) การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมจำเป็นต้องมีการออกแบบระบบสนับสนุนต่าง ๆ และการกำหนดบทบาทให้บุคคลกลุ่มหนึ่งทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กลุ่มผู้สนับสนุนอาจแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ได้แก่

ก. กลุ่มผู้สนับสนุนในเชิงเวทีประชุมแบบเห็นหน้าตากัน เวทีประชุมอาจเป็นเวทีของทางราชการ เวทีประชาคม หรือกลุ่มองค์กรชาวบ้าน เป็นต้น “วิทยาการกระบวนการ” จะทำหน้าที่ออกแบบกระบวนการประชุม อาศัยศิลปะในการกระตุ้นพลังสร้างสรรค์ภายในบุคคล สามารถทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมพร้อมที่จะร่วมมือกันในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง จำเป็นต้องเอาใจใส่กับความหลากหลายและความแตกต่างของคน

ข. กลุ่มผู้สนับสนุนผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ หรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) บุคคลที่ทำหน้าที่หลักในการสนับสนุนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมได้แก่นักวิจัย ซึ่งจะทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลเบื้องต้นในด้านต่าง ๆ การเข้าถึงกลุ่มบุคคลในพื้นที่ การสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาของกลุ่มบุคคลในพื้นที่ให้มีส่วนร่วมกับการบวนการวิจัย และการแก้ไขปัญหาในพื้นที่

ค. กลุ่มผู้สนับสนุนในเชิงโครงสร้างของระบบสังคม ในกรณีนี้องค์กรภายนอกมักได้แก่หน่วยงานภาครัฐได้ก้าวเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนด้านแหล่งทุนในการดำเนินการ การสนับสนุนเชิงนโยบาย และกฎระเบียบต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการดำเนินงาน การสนับสนุนในเชิงพื้นที่ทางกายภาพ

7) กระบวนการเชิงประชาธิปไตย (democratic process) กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นการกระจายอำนาจ จากบุคคลที่เคยมีอำนาจไปสู่ประชาชนในระดับชุมชน ซึ่งเป็นการเพิ่มพลังอำนาจให้กับชุมชน (community empowerment) และการฝึกฝนให้สมาชิกเรียนรู้การพึ่งตนเองในระดับกลุ่ม และจัดการตนเอง บนพื้นฐานของการเท่าเทียมกัน ทั้งในด้านการแสดงความคิดเห็น การพิจารณาปัญหาและทางเลือกต่าง ๆ การตัดสินใจเกี่ยวกับทางออกที่เหมาะสม และการรับผิดชอบต่อผลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นร่วมกันภายหลัง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กิตติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์ (2550) ได้ศึกษาโครงการเผยแพร่ความรู้การพัฒนาระบบสวัสดิการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับระบบสวัสดิการสังคม เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานพัฒนาองค์ความรู้ที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับการทำงานในแต่ละพื้นที่ เพื่อส่งเสริมให้ผู้นำท้องถิ่นเป็นแกนนำในการเผยแพร่ความรู้ และสนับสนุนให้เกิดการจัดระบบสวัสดิการที่เหมาะสมในระดับพื้นที่ เพื่อเชื่อมต่อและขยายเครือข่ายการทำงานเรื่องการพัฒนากระบวนการพัฒนาระบบสวัสดิการในสังคมไทย และเพื่อสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายสาธารณะด้านการพัฒนาระบบสวัสดิการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โครงการเผยแพร่ความรู้มีรูปแบบการทำงานเป็นลำดับ ดังนี้

ขั้นที่ 1 คัดเลือกบุคลากรในท้องถิ่นเข้ามาประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับนักวิจัย บุคลากรเหล่านี้มีศักยภาพในการเป็นแกนนำในการเผยแพร่ความรู้ ส่วนหนึ่งเป็นนักวิจัยสมทบ หรือนักวิจัยในพื้นที่ตั้งแต่โครงการเดิม ที่ได้รับทุนสนับสนุนจาก สกว. (พ.ศ. 2543- 2546) อีกส่วนหนึ่งเป็นผู้นำในท้องถิ่น เป็นนักวิชาการที่สัมผัสกับชีวิตของคนจนและคนด้อยโอกาส และนักพัฒนาเอกชนจากโครงการและหน่วยงานต่าง ๆ

ขั้นที่ 2 นักวิจัยและแกนนำท้องถิ่น ร่วมกันทำความเข้าใจปัญหา ร่วมกันสร้างแผนปฏิบัติการ นำเสนอโครงการด้านการจัดกลุ่มศึกษาที่แกนนำมีความถนัด และมีความเป็นไปได้ และร่วมกับนักวิจัยในการพัฒนาองค์ความรู้

ขั้นที่ 3 แกนนำท้องถิ่นจัดกลุ่มศึกษา เพื่อเผยแพร่ความรู้ในท้องถิ่นที่ตนรับผิดชอบ และเขียนรายงานจัดกลุ่มศึกษา ส่งให้นักวิจัยศึกษาพิจารณา

ขั้นที่ 4 นักวิจัยและแกนนำจัดเวทีประชาคม รับฟังความคิดเห็นในภูมิภาคต่าง ๆ

ขั้นที่ 5 นักวิจัยพัฒนาข้อเสนอแนะนโยบายสาธารณะด้านการพัฒนาระบบสวัสดิการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และจัดสัมมนาเพื่อเผยแพร่ความรู้และขับเคลื่อนนโยบาย

นักวิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแก่ผู้บริหาดังต่อไปนี้

1. นโยบายใหญ่ ต้องเน้นการดูแลประชาชนให้ได้รับสวัสดิการโดยถ้วนหน้า

อาทิ นโยบายค่าจ้าง นโยบายโครงสร้างภาษี นโยบายเก็บภาษีอัตราก้าวหน้า ภาษีมรดก ภาษีอสังหาริมทรัพย์ แล้วนำมากระจายซ้ำให้กับผู้มีรายได้น้อย รวมถึงนโยบายการตรวจสอบสุขภาพประจำปีถ้วนหน้า รัฐควรมีนโยบายกระตุ้น ส่งเสริม และสนับสนุน ในห้วงการปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการจัดการบริการสวัสดิการที่สอดคล้องกับปัญหา ความต้องการของคนในท้องถิ่น และเป็นไปตามฐานคิดเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐาน (Right-based Approach)

2. นโยบายสนับสนุนความหลากหลายของระบบสวัสดิการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างนวัตกรรมด้านสวัสดิการเพื่อให้เข้าถึงประชาชนด้อยโอกาสกลุ่มต่าง ๆ

3. นโยบายพัฒนากลไกของรัฐ อาทิ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในการรื้อสร้าง ความเข้าใจเรื่องสวัสดิการ สนับสนุนกระบวนการ และวัฒนธรรมสวัสดิการของประชาชนอย่าง เข้มแข็ง จะต้องสร้างกลไกที่จะเอื้อให้ประชาชนรวมตัวกัน ดูแลสวัสดิการของคนในชุมชนอย่าง ทัวถึงและมีคุณภาพชีวิตที่ดี กองทุนหมู่บ้าน กองทุน SML โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เหล่านี้ ต้องทบทวนและปรับปรุงให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมชุมชนยิ่งขึ้น ทั้งนี้กระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งมีหน่วยงานด้านการพัฒนากลไกเครือข่ายอยู่ในสำนักต่าง ๆ ของกระทรวง ฯ ควรจะนำมาใช้ประโยชน์หนุนสร้างสวัสดิการของประชาชนโดยเน้นการทำงาน ในลักษณะภาคีหุ้นส่วน ให้โอกาสกับการรวมตัวอย่างเข้มแข็งของประชาชน

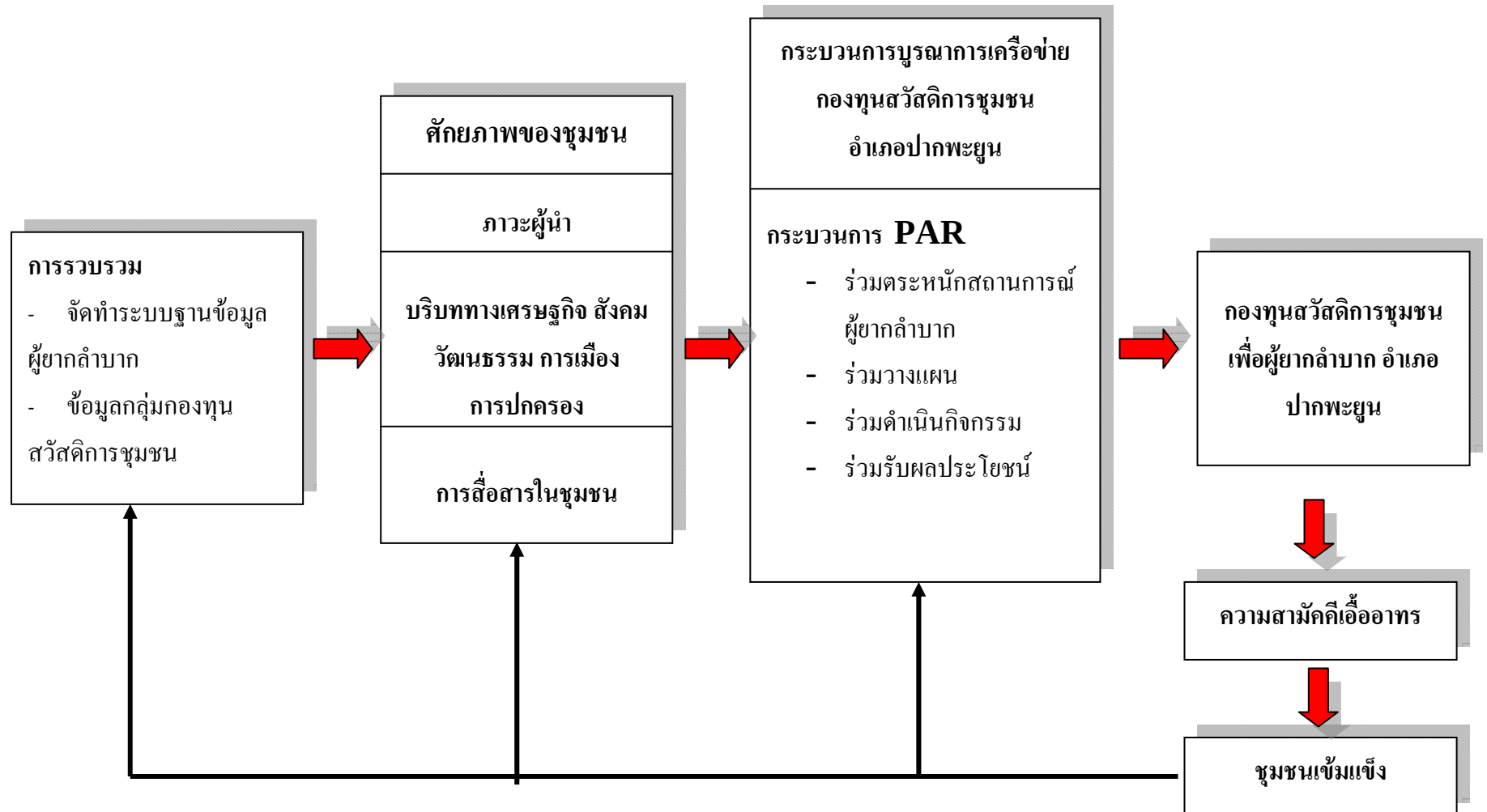
องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรจะส่งเสริมให้ชุมชน กลุ่ม องค์กร หรือ นักพัฒนาสังคม นักสังคมสงเคราะห์ ที่เป็นปัจเจก สร้างโครงการพัฒนาระบบสวัสดิการของกลุ่ม คนด้วยโอกาสอย่างหลากหลาย

4. นโยบายส่งเสริมสถาบันศาสนาเข้าร่วมเป็นภาคีหุ้นส่วนในการสนับสนุน สร้างสวัสดิการภาคประชาชน โดยเฉพาะประชาชนผู้ด้อยโอกาส

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนส่วนใหญ่จะ จัดสวัสดิการสำหรับสมาชิกของกองทุน การช่วยเหลือกลุ่มผู้ยากลำบากในชุมชนยังทำได้จำกัด ขาดการบูรณาการเครือข่ายกองทุนเพื่อสวัสดิการแก่ผู้ยากลำบาก การดำเนินกิจกรรมบูรณาการนั้น ต้องอาศัยฐานข้อมูลผู้ยากลำบาก ฐานข้อมูลกองทุนสวัสดิการชุมชน ร่วมกับศักยภาพของชุมชน หรือทุนทางสังคมของชุมชน อันได้แก่ภาวะความเป็นผู้นำของคนในชุมชน บริบททางเศรษฐกิจ และสังคม และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ จึงจะทำให้เกิดการบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรม นำไปสู่ความสามัคคีของคนในชุมชน และชุมชนเข้มแข็งอันเป็นวัตถุประสงค์หลักของการพัฒนา ได้ทางหนึ่ง ซึ่งปรากฏในกรอบแนวคิดดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ : กรณีศึกษาอำเภopakพะยูน จังหวัดพัทลุง

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษา

วิธีการที่ใช้

การวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการบูรณาการกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบาก ได้ใช้วิธีการปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมกับนักวิจัยทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัย เริ่มตั้งแต่ค้นหาปัญหา รวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อแก้ปัญหา ร่วมดำเนินการตามแผนงานที่วางไว้ โดยอาศัยฐานข้อมูลผู้ยากลำบากและสวัสดิการชุมชนนำไปสู่ระบบความเอื้ออาทร ไม่ทอดทิ้งกันของคนในชุมชน

ขั้นตอนของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตาม 5 ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งผสมผสานแนวคิดการจัดการชุมชน และการเรียนรู้ปัญหาของชุมชนเข้าด้วยกัน ได้แก่

1. ระยะก่อนทำวิจัย (Pre – Research Phase)

ในระยะก่อนทำวิจัย ได้ดำเนินการเตรียมความพร้อม คือ

1.1 การเตรียมความพร้อมคณะนักวิจัยที่จะทำงานในพื้นที่ ซึ่งได้แก่ นักวิจัยจากสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนทางวิชาการที่ 12 นักวิจัยจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพัทลุง นักวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาและผู้ช่วยนักวิจัย ซึ่งเป็นประชาชนในพื้นที่ทั้งหมด และนักพัฒนาภาคประชาชน โดยร่วมกันเลือกพื้นที่ศึกษาเป็นอำเภอปากพะยูน ด้วยพิจารณาแล้วว่าเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมทั้งทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์

ทางด้านสังคมและวัฒนธรรมนั้น อำเภอปากพะยูนประกอบด้วยไทยพุทธ และไทยมุสลิมในระดับที่ใกล้เคียงกัน เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบ ซึ่งมีทรัพยากรสัตว์น้ำ ขณะเดียวกันก็มีพื้นที่ทางการเกษตร มีเรือสวนไร่นา เกษะแก่งในทะเลสาบที่ตำบลเกาะหมาก ได้แก่ หมู่เกาะสี่เกาะห้า เป็นที่อยู่ของนกอีแอ่น ซึ่งผลิตรังนกคุณภาพดีมาก สร้างรายได้ให้กับชุมชน แต่ก็มีพื้นที่ทิ้งร้างขาดความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิศาสตร์จากหลากหลายด้านศาสนา วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม คณะนักวิจัยจึงเลือกอำเภอปากพะยูนเป็นพื้นที่ศึกษาเกี่ยวกับสภาพผู้ยากลำบาก และระบบการเอื้ออาทรดูแลกันไม่ทอดทิ้งกันเป็นกรณีศึกษา

1.2 การเตรียมความพร้อมชุมชน คณะนักวิจัยได้รับความร่วมมือจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดพัทลุง และนายอำเภอปากพะยูน ได้ประสานผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น เช่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จากทุกตำบล หมู่บ้านให้คณะ

นักวิจัยได้ชี้แจงภาพรวมของโครงการวิจัย และร่วมกันวางแผนดำเนินกิจกรรมตามโครงการวิจัยต่อไป

1.3 การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน คณะนักวิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับบริบทชุมชน จากฐานข้อมูล ในWeb site ของอำเภอ และเอกสารข้อมูลของตำบล เพื่อศึกษาข้อมูลด้านต่าง ๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม การเมือง การปกครอง ของทุกตำบลในอำเภอปากพะยูน

2. ระยะการทำวิจัย (Research Phase)

2.1 การศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาผู้ยากลำบากและข้อมูลกองทุนสวัสดิการชุมชนที่มีในชุมชน โดยการจัดเวทีประชาคม ดังนี้

2.1.1 เวทีประชาคมครั้งที่ 1 เพื่อจัดลำดับความสำคัญประเภทผู้ยากลำบากของชุมชน และเพื่อค้นหา/ระบุนรายชื่อผู้ยากลำบาก ซึ่งชุมชนเห็นสมควรให้ความช่วยเหลือ รวมทั้งค้นหาข้อมูลกองทุนสวัสดิการชุมชนทุกประเภทที่มีในชุมชน

2.1.2 สัมภาษณ์ผู้ยากลำบาก และผู้นำกองทุนสวัสดิการชุมชน ตามรายชื่อที่ระบุไว้จากเวทีครั้งที่ 1 โดยคณะผู้ช่วยนักวิจัยและคณะนักวิจัย

2.2 จัดทำฐานข้อมูลผู้ยากลำบาก และฐานข้อมูลกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยใช้โปรแกรม Access

3. ระยะการจัดทำแผน (Planning Phase)

การศึกษารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการแก่ผู้ยากลำบากในชุมชน โดยการจัดเวทีประชาคม ดังนี้

3.1.1 เวทีประชาคมครั้งที่ 3 เพื่อศึกษารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน และพิจารณาแนวทางการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบากระดับตำบล

3.1.2 คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบากระดับตำบล 7 ตำบล

3.1.3 ประชุมวางแผนจัดกิจกรรมระดมทุนเข้ากองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบากระดับตำบล

4. ระยะการนำไปปฏิบัติ (Implementation Phase)

การทดลองปฏิบัติตามแผน/ กิจกรรม การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบากระดับตำบล

4.1 คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบาก แต่ละตำบลดำเนินกิจกรรมระดมเงินทุน

4.2 คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบาก ประชุมปรึกษาเพื่อ

ร่างระเบียบข้อบังคับของกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบาก

4.3 คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบาก ดำเนินการสงเคราะห์ผู้ยากลำบากตามระเบียบข้อบังคับของกองทุนฯ

4.3 คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบาก ประเมินผลกิจกรรมสงเคราะห์ผู้ยากลำบาก

5. ระยะการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน (Monitoring and Evaluation)

5.1 การประเมินผลเบื้องต้นและพัฒนา รูปแบบการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบาก

5.1.1 คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบากของชุมชนทุกตำบล สรุปผลการดำเนินงานกิจกรรมของกองทุน

- แลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Management) เกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุนที่ผ่านมา และที่จะดำเนินการต่อไป

- ร่วมแสดงความคิดเห็น / ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบาก

5.2 สังเคราะห์ข้อมูลและถอดองค์ความรู้

5.2.1 นำเสนอผลการดำเนินงานตามโครงการวิจัย รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากหน่วยงาน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอ

5.2.2 นำเสนอผลการดำเนินงานตามโครงการวิจัยต่อหัวหน้าส่วนราชการระดับจังหวัดที่เกี่ยวข้อง เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ รวมทั้งเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชุมชนไม่ทอดทิ้งกันของจังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นการต่อยอดจากการดำเนินงานตามโครงการวิจัยนี้

5.2.3 จัดทำเอกสารรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาตามโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ : กรณีศึกษาอำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ที่ได้ดำเนินการตามวิธีการดำเนินการวิจัย นั้น เป็นผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งจะเสนอตามลำดับต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน และข้อมูลสถานการณ์ผู้ยากลำบาก ของอำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

ผลการศึกษา

ก่อนการศึกษารายละเอียดของข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน และข้อมูลสถานการณ์ผู้ยากลำบาก คณะนักวิจัย ได้ศึกษาบริบทอำเภอปากพะยูน และบริบทตำบล 7 ตำบลของอำเภอปากพะยูน ยกเว้นเทศบาลตำบลปากพะยูน

1. บริบทอำเภอปากพะยูน

ในการศึกษาบริบทอำเภอปากพะยูน ผู้ศึกษาได้ศึกษาข้อมูลจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปากพะยูน และจากเว็บไซต์ของจังหวัดพัทลุง บางส่วนได้จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง รายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ประวัติ

อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง เป็นหนึ่งใน 10 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ ของจังหวัดพัทลุง คำว่า “ปากพะยูน” สันนิษฐานว่ามาจากคำว่า “ปลาพะยูน” ซึ่งเป็นปลาที่มีลักษณะคล้ายกับปลาวาฬเลี้ยงลูกด้วยน้ำนม สมัยก่อนปลานี้มีอยู่มากในทะเลสาบสงขลาตอนใน แต่มีผู้รู้บางท่านว่ามาจากคำว่า “ปากพูน” ซึ่งแปลว่า “ปากน้ำ”

อำเภอปากพะยูน ตั้งเมื่อปี พ.ศ.2439 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เดิมมีอาณาเขตกว้างขวางมาก มีตำบลอยู่ในความปกครอง รวม 17 ตำบล รวมทั้งตำบลเขาชัยสน (อำเภอเขาชัยสนในปัจจุบัน) และตำบลกำแพงเพชร (อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลาในปัจจุบัน) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้เสด็จประพาสเมื่อ ร.ศ. 108 (พ.ศ.2432) มีหลักฐานพระปรมาภิไธยย่อ จปร.ร.ศ.108 ณ หน้าเพิงผาเทวดา เกาะหน้าเทวดา ซึ่งอยู่ในทะเลสาบสงขลาตอนใน พื้นที่อำเภอปากพะยูน

1.2 สภาพทั่วไป

อำเภอปากพะยูนตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดพัทลุง ห่างจากศาลากลางจังหวัดพัทลุง ระยะทาง 66 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง และอำเภอกระเสาะเสิง จังหวัดสงขลา
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอสติงพระ อำเภอสิงหนคร และอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง

ขนาดพื้นที่ในเขตการปกครองของอำเภอปากพะยูนโดยประมาณ 433 ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครอง เป็นการปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย เทศบาล และ องค์การบริหารส่วนตำบล จากข้อมูล จปฐ./กชช. 2 ค.ปี 2550 อำเภอปากพะยูน มี 1 เทศบาล 4 ชุมชน 7 ตำบล 65 หมู่บ้าน ประชากรรวมทั้งสิ้น 34,771 คน เป็นชาย 17,839 คน หญิง 17,932 คน

สภาพพื้นที่เป็นที่ราบ ทางด้านทิศตะวันตกและทิศใต้ ในเขตพื้นที่ตำบลคอนทราย ตำบลคอนประดู่ ตำบลหารเทา ตำบลฝาละมี พื้นที่เป็นเนินในเขตตำบลปากพะยูน และเป็นเกาะในพื้นที่ตำบลเกาะนางคำ ตำบลเกาะหมาก ลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบอบอุ่น มี 2 ฤดู คือ ฤดูร้อน ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ – เดือนกรกฎาคม และฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนสิงหาคม – มกราคม

1.3 สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของประชากรอำเภอปากพะยูนส่วนใหญ่ มีการตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มริมเส้นทางการคมนาคมและแหล่งน้ำ โดยมีวัดและมัสยิดเป็นศูนย์กลาง ตำบลที่ใหญ่และมีประชากรหนาแน่นมากที่สุด คือ ตำบลฝาละมี ส่วนตำบลที่เล็กและมีประชากรหนาแน่นน้อยที่สุด คือ ตำบลคอนทราย

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 75) นอกนั้นนับถือศาสนาอิสลาม มีวัด 30 แห่ง มัสยิด 16 แห่ง

มีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา รวม 5 แห่ง และโรงเรียนระดับประถมศึกษา รวม 33 แห่ง โรงพยาบาลของรัฐ จำนวน 1 แห่ง คือ โรงพยาบาลปากพะยูน ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลปากพะยูน และมีสถานีอนามัยตำบล จำนวน 16 แห่ง

ประเพณีที่สำคัญของอำเภอปากพะยูน ได้แก่ ประเพณีชักพระ ประเพณีตักบาตรเทโวโรหนะ ประเพณีทำบุญเดือนสิบ ประเพณีถือศีลออกในเดือนรอมฎอน การละหมาดเพื่อขอพรจากพระเจ้า ฯลฯ

ด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ มีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ที่สำคัญ 7 แห่ง ได้แก่ หนองหารอ่างทอง หนองไม้แก่น หนองคล้า ทำนบปลาบางม่วง ฝ่ายควนนางพิมพ์ ฝ่ายบ้านสะพานช้าง และ ฝ่ายบ้านพระเกิด พื้นที่ทำการเกษตรของอำเภอปากพะยูน อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ไม่มีระบบชลประทาน บางพื้นที่มีน้ำท่วมซ้ำซาก เนื่องจากอยู่ติดกับทะเลสาบสงขลา จึงไม่เหมาะสมกับการทำนา ประกอบกับดินเปรี้ยว ผลผลิตต่ำ ประชากรจึงไม่ได้ใช้ประโยชน์จากน้ำในทะเลสาบสงขลาเพื่อการเกษตร แต่ใช้ในการประกอบอาชีพประมง

แหล่งน้ำอุปโภคบริโภค ประชากรอำเภอปากพะยูนส่วนใหญ่ มีประปาหมู่บ้าน และบ่อบาดาลใช้ในการอุปโภคบริโภค ทั้งในเขตเทศบาล และเขตองค์การบริหารส่วนตำบล

การคมนาคม – ขนส่ง ของประชากรอำเภอปากพะยูน มีทั้งทางบก และทางน้ำ

1) การขนส่งทางบก ประกอบด้วย

- ทางหลวงจังหวัด หมายเลข 4049 จากอำเภอปากพะยูน ถึงสามแยกคันมะม่วงบรรจบทางหลวงหมายเลข 4 (หาดใหญ่ – พัทลุง) ระยะทาง 29 กิโลเมตร
- ทางหลวงจังหวัด หมายเลข 4181 จากอำเภอปากพะยูน ถึงบ้านห้วยทราย บรรจบทางหลวงหมายเลข 4 (หาดใหญ่ – พัทลุง) ระยะทาง 22 กิโลเมตร
- ทางหลวงจังหวัด หมายเลข 4088 แยกจากสาย 4181 ถึงบ้านหารเทา
- ทางรถไฟ มีสถานีรถไฟ 3 สถานี ได้แก่ สถานีรถไฟบ้านหารเทา หมู่ที่ 2 ตำบลหารเทา สถานีรถไฟบ้านโคกทราย หมู่ที่ 5 ตำบลคอนทราย สถานีรถไฟบ้านควนเกี่ยม หมู่ที่ 9 ตำบลฝาละมี และมีที่หยุดรถ รับ-ส่ง ผู้โดยสาร 3 แห่ง ได้แก่ จุดบ้านควนพระ หมู่ที่ 2 จุดหารกง หมู่ที่ 10 ตำบลฝาละมี และจุดบ้านห้วยเขยอ หมู่ที่ 1 ตำบลคอนประดู่

2) การขนส่งทางน้ำ มีเรือหางยาววิ่งในทะเลสาบสงขลา ติดต่อกับพื้นที่ภายในตำบล และอำเภอเดียวกัน รวมทั้งติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียงที่มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอปากพะยูน ซึ่งได้แก่ อำเภอบางแก้ว อำเภอเขาชัยสน อำเภอกวนขนุน อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง และ อำเภอสิงหนคร อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา

สถาบัน/หน่วยงานภาครัฐ / รัฐวิสาหกิจ ที่สำคัญ ประกอบด้วย

- หน่วยการปกครองส่วนกลาง ได้แก่ โรงพยาบาลปากพะยูน และสถานีตำรวจภูธรปากพะยูน
- หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ได้แก่ สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอปากพะยูน สำนักงานไปรษณีย์โทรเลขอำเภอปากพะยูน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารกรุงไทยจำกัด(มหาชน) ธนาคารออมสินจำกัด(มหาชน)
- กลุ่ม / กองทุน ในอำเภอปากพะยูน ได้แก่

1) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	62 หมู่บ้าน
2) กลุ่มสัจจะออมทรัพย์	59 กลุ่ม

3) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	22 กลุ่ม
4) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกรออมทรัพย์	27 กลุ่ม
5) กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร	36 กลุ่ม
6) กองทุนโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน(กข.คจ.)	27 กองทุน
7) องค์กรสตรี	73 คณะ
- ระดับอำเภอ	1 คณะ
- ระดับตำบล	7 คณะ
- ระดับหมู่บ้าน	65 คณะ

1.4 สภาพทางเศรษฐกิจ

ทรัพยากรธรรมชาติและ การใช้ทรัพยากร ที่สำคัญได้แก่

1) ทรัพยากรดิน สภาพของดินในพื้นที่อำเภอปากพะยูนส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย เหมาะสำหรับการปลูกผลไม้และยางพารา ไม่เหมาะสำหรับการทำนา

2) ทรัพยากรน้ำ อำเภอปากพะยูน ไม่มีแหล่งน้ำจากระบบชลประทาน เกษตรกรในพื้นที่ต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก สำหรับทำการเกษตร นอกนั้นใช้แหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น ห้วยหนอง คลองบึง และแหล่งน้ำที่สำคัญได้แก่ หนองหารอ่างทอง หนองไม้แก่น หนองคล้า เป็นต้น

3) ทรัพยากรป่าไม้ ป่าไม้ที่สำคัญในอำเภอปากพะยูน ได้แก่ ป่าเกาะหมาก ป่าเหมืองแก้ว – บางเตง ป่าท่าเตียน ป่าพรุเสม็ด – บางเตง และ ป่าห้วยเรือ – ควนเพ็ญ ป่าไม้ดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นป่าชายเลน ได้แก่ ลำพู โกงกาง เสม็ด เป็นต้น

4) แหล่งท่องเที่ยว อำเภอปากพะยูนมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ หลายแห่ง เช่น หมู่เกาะสี่ – เกาะห้า เกาะกระ เขาชัน เกาะราบ อ่าวท่ายาง เกาะโคบ เขาพระ เขานางฟ้า วัดรัตนาราม รวมทั้งมีแหล่งโบราณสถาน / โบราณวัตถุ ที่สำคัญได้แก่ วัดพระเกิด วัดทุ่งขุนหลวง เป็นต้น

การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร พื้นที่เพื่อการเกษตรของอำเภอปากพะยูน มีทั้งพื้นที่ทำนา ทำสวนยางพารา และทำสวนผลไม้ รายละเอียด ดังนี้

พื้นที่ทำนา	จำนวน 64,558 ไร่
พื้นที่ทำสวนยางพารา	จำนวน 63,816 ไร่
พื้นที่ทำสวนผลไม้	จำนวน 10,066 ไร่

อาชีพและรายได้ของประชากร ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่

- การปลูกข้าวมากในท้องที่ ตำบลคอนประดู่ คอนทราย หารเทา และ ฝาละมี

- การทำสวนยางพารา ทำมากในท้องที่ตำบลปากพะยูน ตำบลเกาะหมาก ตำบล เกาะนางคำ ตำบลหารเทา และตำบลฝาละมี
 - การเลี้ยงกุ้งกุลาดำ ทำมากในท้องที่ตำบลเกาะนางคำ ตำบลเกาะหมาก และตำบลฝาละมี
 - การเลี้ยงปลากระพงในกระชัง ที่ตำบลเกาะนางคำ โดยได้รับการส่งเสริมจากกรมประมง
- รายได้ประชากร จากข้อมูล จปฐ.ปี 2550 รายได้เฉลี่ยของประชากรอำเภอปากพะยูน เท่ากับ 34,000 บาท / คน / ปี

2. บริบทตำบล

อำเภอปากพะยูนแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 1 เทศบาล คือ เทศบาลตำบลปากพะยูน และ ตำบล 7 ตำบล ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลโดยองค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ ตำบลปากพะยูน ตำบลหารเทา ตำบลฝาละมี ตำบลคอนทราย ตำบลคอนประดู่ ตำบลเกาะนางคำ และตำบลเกาะหมาก ซึ่งคณะนักวิจัยได้ศึกษาบริบทด้านต่างๆของทั้ง 7 ตำบล โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศของตำบลที่มีอยู่แล้วโดยการรวบรวมของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปากพะยูน และข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลทุกตำบล บางส่วนได้จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน และประชาชนในชุมชน สรุปเป็นบริบทรายตำบลได้ ดังนี้

2.1 ตำบลปากพะยูน

ตำบลปากพะยูน อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอปากพะยูนประมาณ 0.5 กิโลเมตรมีอาณาเขตติดต่อกับเทศบาลตำบลปากพะยูน ตำบลคอนประดู่ ตำบลเกาะนางคำ และตำบลฝาละมี อำเภอปากพะยูน ขนาดพื้นที่ทั้งหมดทั้งตำบล โดยประมาณ 42 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 23,634 ไร่ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านชายถนน หมู่ที่ 2 บ้านท่าเตียน หมู่ที่ 3 บ้านบางเตง หมู่ที่ 4 บ้านโพธิ์ หมู่ที่ 5 บ้านพุ่มหมอน และหมู่ที่ 6 บ้านไร่ จำนวนครัวเรือน รวมทั้งสิ้น 774 ครัวเรือน จำนวนประชากร รวมทั้งสิ้น 3,006 คน เป็นชาย 1,491 คน หญิง 1,515 คน (ที่มา : ข้อมูล จปฐ. ปี 2550)

สภาพพื้นที่และลักษณะภูมิประเทศ ประกอบด้วยภูเขา ที่ราบสูง และบางส่วนเป็นที่ราบลุ่ม ลาดลงสู่ทะเลสาบสงขลา ลักษณะภูมิอากาศ เป็นแบบมรสุม มี 2 ฤดู คือ ฤดูร้อน(เดือนกุมภาพันธ์ – กลางเดือนกรกฎาคม) และฤดูฝน(กลางเดือนกรกฎาคม – เดือนมกราคม)

ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของประชากร เป็นกลุ่ม ริมเส้นทางการคมนาคมและแหล่งน้ำ กลุ่มชุมชนที่ใหญ่ที่สุดของตำบล ได้แก่ หมู่ที่ 3 บ้านบางเตง (203 ครัวเรือน) และกลุ่มชุมชนที่เล็กที่สุดของตำบล ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านชายถนน (56 ครัวเรือน) ประชากรส่วนใหญ่นับถือ

ศาสนาพุทธ(ร้อยละ75) นอกนั้นนับถือศาสนาอิสลาม ศาสนสถานที่สำคัญ คือ วัด 3 แห่ง ได้แก่ วัดรัตนาราม(หมู่ที่ 1) วัดโพธิ์เรียง(หมู่ที่ 3) วัดควนปิยาราม(หมู่ที่4) และมีมัสยิด 1 แห่ง

มีสถานศึกษาระดับประถมศึกษา 1 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านโพธิ์(หมู่ที่ 4) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2 แห่ง ได้แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านบางเตง(หมู่ที่ 3) และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโพธิ์(หมู่ที่ 4) ไม่มีสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา แต่ไปใช้บริการในตำบลใกล้เคียง คือโรงเรียนปากพะยูนพิทยาคาร(ตำบลดอนประดู่) และโรงเรียนสาธิตปฐมภัก(ในเขตเทศบาลตำบลปากพะยูน)

ประชากรในตำบลปากพะยูนส่วนใหญ่ใช้บริการด้านการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลปากพะยูน(เขตเทศบาลตำบลปากพะยูน)และศูนย์เวชปฏิบัติครอบครัวของหมู่ที่ 4 บ้านโพธิ์ แต่บางส่วนจะไปใช้บริการที่คลินิกเอกชน(หมู่ที่ 4 บ้านโพธิ์) ด้วย

วิถีชีวิตของประชากรตำบลปากพะยูน เป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ศิลปกรรมจะปรากฏอยู่ตามวัด ด้านหัตถกรรมค่อนข้างน้อย ที่ยังคงปรากฏอยู่ คือ วรรณกรรมท้องถิ่น เพลงพื้นบ้าน เช่น มโนราห์ และ หนังตะลุง ประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีเดือนสิบ ประเพณีชักพระ การเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น

ประชากรใช้แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร (ทำนา) 3 แห่ง คือ คลองไธ้อย (หมู่ที่ 3 บ้านบางเตง) คลองวังหิน (หมู่ที่ 4 บ้านโพธิ์) ห้วยบ้านไร่ (หมู่ที่ 6 บ้านไร่) และเพื่อการประมง 1 แห่ง คือ ทะเลสาบสงขลา ความยาวเลียบฝั่ง ประมาณ 14 กิโลเมตร อยู่ในเขต หมู่ที่ 1,2,3 พื้นที่ทำการเกษตรอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ไม่มีระบบชลประทาน ส่วนแหล่งน้ำอุปโภค บริโภค นั้น ประชากรใช้ประปาหมู่บ้าน และบ่อบาดาล ทั้ง 6 หมู่บ้าน แต่บางจุดยังไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างทั่วถึง

การคมนาคม-ขนส่ง มีทั้งทางบก (รถยนต์ จักรยานยนต์) ประกอบด้วยถนนจำนวน 39 สาย ได้แก่ ถนนลูกรัง 16 สาย ถนนลาดยาง 5 สาย ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก 18 สาย และทางน้ำ (เรือ) ใช้ทะเลสาบสงขลา ติดต่อกับอำเภอบางแก้ว อำเภอเขาชัยสน อำเภอเมืองพัทลุง และอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง อำเภอควนเนียง อำเภอสิงหนคร และอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

ประชากรมีไฟฟ้าใช้ครบทุกหมู่บ้าน แต่บางจุดยังไม่ทั่วถึง และสถาบันทางการปกครองที่สำคัญ คือ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลปากพะยูน ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 3 บ้านบางเตง

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ 1) ทรัพยากรดิน สภาพของดินส่วนใหญ่ไม่เหมาะสมต่อการทำนา (ประมาณร้อยละ 45 ของพื้นที่) เนื่องจากขาดความอุดมสมบูรณ์ พื้นที่บางส่วนไม่สามารถระบาย น้ำได้ดี น้ำท่วมซ้ำซาก แต่สามารถปลูกยางพาราได้บางส่วน (ประมาณร้อยละ 10 ของพื้นที่) 2) ทรัพยากรน้ำ ไม่มีแหล่งน้ำจากระบบชลประทาน เกษตรกรในพื้นที่จึงต้องอาศัยแหล่งน้ำธรรมชาติ 3) ทรัพยากรป่าไม้ มีป่าสงวน 2 แห่ง คือ ป่าเหมืองแก้ว –

บางเตง มีพื้นที่ติดต่อกันระหว่างหมู่ที่ 3, หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 6 เนื้อที่ประมาณ 2,781 ไร่ และป่าทำเตียน อยู่ในพื้นที่ของหมู่ที่ 2 เนื้อที่ประมาณ 563 ไร่ ป่าไม้ดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นป่าชายเลน ได้แก่ ลำพู โกงกาง เสมีด เป็นต้น และ 4) ทรัพยากรการท่องเที่ยว มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ 2 แห่ง คือ อ่าวบางเตง ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 เป็นแหล่งอาศัยของปลาน้ำจืด และนกน้ำนานาชนิด และวัดรัตนาราม หรือวัดพระนอน ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ส่วนหนึ่ง และอยู่ในเขตเทศบาลตำบลปากพะยูนอีกส่วนหนึ่ง เป็นวัดเก่าแก่ที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่ง มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม สามารถใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจได้

อาชีพหลักของประชากรตำบลปากพะยูน คือ เกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ทำสวนยางพารา สวนผลไม้ ผักสวนครัว พื้นที่ปลูก ได้แก่ หมู่ที่ 3, 4, 5 และ 6 นอกจากนั้น มีการเลี้ยงสัตว์ เช่น โค สุกร เป็ด ไก่ ในพื้นที่หมู่ที่ 2 และการประมงในทะเลสาบสงขลา ในพื้นที่หมู่ที่ 2 เนื่องจากมีพื้นที่ติดกับทะเลสาบสงขลา

อาชีพรองลงมา คือ การค้าขาย การบริการ และการอุตสาหกรรมขนาดเล็ก การค้าขาย ได้แก่ ร้านขายของชำ ซึ่งมีทุกหมู่บ้าน และตลาดนัดในหมู่ที่ 1 (ทุกวันศุกร์) หมู่ที่ 5 (ทุกวันจันทร์) สำหรับการบริการ ได้แก่ ตัดผม เสริมสวย อยู่ซ่อมรถ จักรยานยนต์รับจ้าง รถมอเตอร์รับจ้าง ปั๊มน้ำมัน ร้านอาหาร สถานบันเทิง (คาราโอเกะ) เป็นต้น อุตสาหกรรมขนาดเล็ก ได้แก่ โรงสีข้าว เครื่องจักรขนาดเล็กที่ใช้แรงงานคน

ดังนั้น รายได้ของประชากรตำบลปากพะยูน ส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งมีรายได้เฉลี่ย 42,989 บาท ต่อคนต่อปี (ที่มา : ข้อมูล จปฐ. 2550)

ด้านศักยภาพของตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลปากพะยูน มีคณะผู้บริหาร 4 คนประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน และเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล 12 คน บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล 13 คน ประกอบด้วย ข้าราชการส่วนต่างๆ 11 คน และพนักงานจ้างตามภารกิจ 2 คน

ด้านศักยภาพของชุมชน/พื้นที่ นั้น จุดแข็งของตำบลปากพะยูน คือ อยู่ใกล้ชุมชนเมือง(เขตเทศบาล) การคมนาคมสะดวก เอื้อต่อการขนส่งผลผลิต ใกล้แหล่งเงินทุนและการออมทรัพย์(ธนาคารพาณิชย์ในเขตเทศบาล) มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล(ทะเลสาบสงขลา) ประชาชนมีรายได้หลายทาง ทั้งภาคเกษตร ประมง ค้าขาย และการบริการ มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีและสิ่งแวดล้อม จุดอ่อนของตำบลปากพะยูน คือ สภาพดินไม่ค่อยเหมาะสมต่อการเกษตร(ดินเปรี้ยว) ประสพภัยธรรมชาติ(น้ำท่วม)ทุกปี ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลถูกทำลาย(ป่าชายเลนและสัตว์น้ำ) ไม่มีที่ทิ้งขยะของชุมชน แหล่งน้ำธรรมชาติขาดการปรับปรุงดูแล แหล่งน้ำอุปโภค บริโภคไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน ขาดการรวมกลุ่มของประชาชน และเยาวชนมีวุฒิภาวะเสถียร การรวมกลุ่มของประชาชนที่เห็นได้ชัดเจนนั่นเป็นการรวมกลุ่มที่รัฐเป็นผู้กำหนดเงื่อนไข ไม่ได้เกิดจากการ

รวมกลุ่มโดยประชาชนร่วมกันคิด ตัดสินใจ และปฏิบัติด้วยความพึงพอใจ และมีความพร้อมตัวอย่างของกลุ่มที่รัฐเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน 6 หมู่บ้าน และกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ที่กำหนดให้มีการจัดตั้งก่อนได้รับเงินกองทุนหมู่บ้าน 6 กลุ่ม นอกจากนั้น เป็นกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมโดยหน่วยงานภาครัฐ คือ สำนักงานเกษตรอำเภอปากพะยูน ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรอมทรัพย์ จำนวน 1 กลุ่ม และกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรประเภทต่างๆ จำนวน 4 กลุ่ม

การสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสของตำบล ได้แก่ ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ได้รับการช่วยเหลือจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย รวมทั้งสิ้น 143 คน เป็นผู้สูงอายุ 125 ราย และผู้พิการ 18 ราย จากองค์การบริหารส่วนตำบลปากพะยูน รวมทั้งสิ้น 46 ราย เป็นผู้สูงอายุ 30 ราย ผู้พิการ และผู้ป่วยโรคเอดส์ 16 ราย โดยจ่ายเงินสงเคราะห์เป็นลักษณะเบี้ยยังชีพ รายละ 500 บาทต่อเดือน

2.2 ตำบลหารเทา

ตำบลหารเทา อยู่ห่างจากอำเภอปากพะยูนประมาณ 11 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับ ตำบลฝาละมี อำเภอปากพะยูน ตำบลโคกทราย อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ตำบลดอนประดู่ และตำบลปากพะยูน อำเภอปากพะยูน ตำบลทุ่งนารี และตำบลวังใหม่ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ขนาดพื้นที่ทั้งหมดของตำบล โดยประมาณ 52 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 32,202 ไร่ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านคอกช้าง หมู่ที่ 2 บ้านหารเทา หมู่ที่ 3 บ้านม่วงทวน หมู่ที่ 4 บ้านห้วยเรือ หมู่ที่ 5 บ้านทะเลหมิงหมู่ที่ 6 บ้านโคกโหนด หมู่ที่ 7 บ้านหารเทา หมู่ที่ 8 บ้านคลองเรือ หมู่ที่ 9 บ้านโหนดหมู่ หมู่ที่ 10 บ้านควนนกหว้า และหมู่ที่ 11 บ้านหารเทากลาง จำนวนครัวเรือน รวมทั้งสิ้น 1,835 ครัวเรือน จำนวนประชากร รวมทั้งสิ้น 7,146 คน เป็นชาย 3,552 คน หญิง 3,594 คน (ที่มา : ข้อมูล จปฐ. ปี 2550)

สภาพพื้นที่และลักษณะภูมิประเทศ มีหลายลักษณะ ประกอบด้วย ที่ราบลุ่มบางส่วนเป็นที่ราบสูง และเนินเขา ลักษณะภูมิอากาศ เป็นแบบมรสุม มี 2 ฤดู คือ ฤดูร้อน และฤดูฝน เช่นเดียวกับตำบลอื่นๆ

ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของประชากรตำบลหารเทาส่วนใหญ่ เช่นเดียวกับตำบลปากพะยูนกลุ่มชุมชนที่ใหญ่ที่สุดของตำบล ได้แก่ หมู่ที่ 3 บ้านม่วงทวน (253 ครัวเรือน) และกลุ่มชุมชนที่เล็กที่สุดของตำบล ได้แก่ หมู่ที่ 11 บ้านหารเทากลาง (113 ครัวเรือน) ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 90) นอกนั้นนับถือศาสนาอิสลาม มีศาสนสถานที่สำคัญ คือ วัด 3 แห่ง ได้แก่ วัดห้วยเรือ(หมู่ที่ 4) วัดหารเทา(หมู่ที่ 7) วัดทุ่งขุนหลวงนิมิต (หมู่ที่ 9) และมัสยิด 1 แห่ง (หมู่ที่ 3) มีสถานศึกษาระดับประถมศึกษา 5 แห่ง คือ โรงเรียนหารเทา (หมู่ที่ 2) โรงเรียนบ้าน

ม่วงทวน (หมู่ที่ 3) โรงเรียนบ้านห้วยเรือ(หมู่ที่ 4) โรงเรียนบ้านทะเลเหมียง (หมู่ที่ 9) โรงเรียนบ้านควนนกหว้า(หมู่ที่ 10) มีสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา 1 แห่ง คือโรงเรียนหารเทารังสีประชาสรรค์ มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 6 แห่ง (หมู่ที่ 2,3,4,6,9 และ 10) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 1 แห่ง (หมู่ที่ 1)

ประชากรในตำบลหารเทาส่วนใหญ่ใช้บริการด้านการรักษาพยาบาลที่ สถานีอนามัยภายในตำบลหารเทา จำนวน 2 แห่ง คือ สถานีอนามัยบ้านห้วยเรือ(หมู่ที่ 4) และสถานีอนามัยบ้านทะเลเหมียง (หมู่ที่ 7) บางส่วนไปใช้บริการในตำบลใกล้เคียง ได้แก่ สถานีอนามัยบ้านไทรพอน หมู่ที่ 9 ตำบลคอนประคู้ สถานีอนามัยบ้านฝาละมี หมู่ที่ 1 ตำบลฝาละมี และที่โรงพยาบาลปากพะยูน รวมทั้งคลินิกเอกชน 1 แห่ง(หมู่ที่ 7) วิถีชีวิตของประชากรตำบลหารเทา เป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่ายเช่นเดียวกับตำบลอื่นๆ ศิลปกรรมจะปรากฏอยู่ตามวัด ด้านหัตถกรรมค่อนข้างมีน้อย ที่ยังคงปรากฏอยู่ คือ วรรณกรรมท้องถิ่น เพลงพื้นบ้าน เช่น มโนราห์ และ หนังตะลุง ประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีเดือนสิบ ประเพณีชักพระ ประเพณีลอยกระทง การเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น นอกจากนั้นทุกปียังมีการสนับสนุนกิจกรรมการบวชสามเณรภาคฤดูร้อน และการอบรมพุทธบุตร ณ วัดหารเทาเป็นเวลา 3 วัน(นักเรียนป.5-6 ทุกโรงเรียนที่อยู่ในเขตบริการของ อบต.หารเทา)

ประชาชนใช้แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร 3 แห่ง คือ หารน้ำดำ(หมู่ที่ 5, 9) หารไม้แก่น (หมู่ที่ 3) และคลองแม่ห้วยเรือ (หมู่ที่ 4) พื้นที่ทำการเกษตรของตำบลหารเทา อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก แหล่งน้ำดังกล่าว อาจไม่เพียงพอในฤดูแล้ง ที่มีปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าปกติ

สำหรับ แหล่งน้ำอุปโภค บริโภค นั้น มีประปาหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน และบ่อบาดาลเกือบทุกหมู่บ้าน แต่ประชากรส่วนใหญ่จะใช้น้ำจากประปาหมู่บ้านมากกว่าจากบ่อบาดาล

การคมนาคม-ขนส่ง ของประชากร ใช้ทางบกเพียงอย่างเดียว (รถยนต์จักรยานยนต์รถไฟ) มีถนน จำนวน 81 สาย ได้แก่ ถนนลาดยาง ซึ่งเป็นถนนสายหลัก 3 สาย คือ (1) สายหารเทา - ควนแสวง (2) สายหารเทา - ป่าปาก (3) หารเทา – โคกทราย ถนนลูกรัง 69 สาย ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก 9 สาย(หมู่ที่ 2,3,5,6,7) และเส้นทางรถไฟ มีจุดหยุด รับ – ส่ง ที่ สถานีบ้านหารเทา (หมู่ที่ 2)

ประชากรมีไฟฟ้าใช้ครบทุกหมู่บ้าน แต่บางจุดยังไม่ทั่วถึง และสถาบันทางการปกครองที่สำคัญ คือ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลหารเทา ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 7 ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ 1) ทรัพยากรดิน สภาพของดินในตำบลหารเทาเหมาะสมกับการทำนา และการทำสวนยางพารา มีน้ำท่วมขังทุกปี ระยะเวลาไม่นาน (ประมาณ 1 สัปดาห์) ในช่วงเดือน กันยายน - พฤศจิกายน 2) ทรัพยากรน้ำ มีแหล่งน้ำธรรมชาติ 5 แห่ง ได้แก่ คลองตุ๊กตา(เชื่อมต่อระหว่างตำบลหารเทาและตำบลฝาละมี) คลองหารไม้แก่น(หมู่ที่ 3) คลองแม่ห้วยเรือ (หมู่ที่ 4) คลองท่าเกวียน (หมู่ที่ 4,5,7) และหารน้ำดำ(หมู่ที่ 9) 3) ทรัพยากรป่าไม้ มีป่าสงวน 1 แห่ง คือ ป่าพรุ

คอกหมู(หมู่ที่5) ป่าไม้ดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นป่าเสม็ด ในเขตตำบลหารเทาไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

อาชีพหลักของประชากร คือ เกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ทำสวนยางพารา สวนผลไม้ ผักสวนครัว พื้นที่ปลูกทุกหมู่บ้าน นอกจากนั้น ยังมีการเลี้ยงสัตว์ เช่น โค สุกร เป็ด ไก่ ในพื้นที่ทุกหมู่บ้านอีกด้วย

อาชีพรองลงมา คือ การค้าขาย การบริการ และการอุตสาหกรรมขนาดเล็ก การค้าขาย ได้แก่ ร้านขายของชำ ซึ่งมีทุกหมู่บ้าน และตลาดนัดในหมู่ที่ 3 (วันอังคาร) หมู่ที่5 (วันอังคาร) หมู่ที่ 7 (วันพุธ,ศุกร์,อาทิตย์) สำหรับการบริการ ได้แก่ ตัดผม เสริมสวย อยู่ซ่อมรถจักรยานยนต์รับจ้าง รถสองแถวรับจ้าง ปั่นน้ำมัน 3 แห่ง (หมู่ที่ 2,3,7) ร้านอาหาร เป็นต้น อุตสาหกรรมขนาดเล็ก ได้แก่ โรงสีข้าว เครื่องจักรขนาดเล็กที่ใช้แรงงานคน 17 แห่ง

การรวมกลุ่มของประชากรที่สำคัญ ได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน จำนวน 9 กองทุน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ จำนวน 8 กลุ่ม กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จำนวน 7 กลุ่ม กลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรออมทรัพย์ จำนวน 5 กลุ่ม และกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรประเภทต่างๆ จำนวน 6 กลุ่ม

ดังนั้น รายได้ของประชากรตำบลหารเทา ส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งมีรายได้เฉลี่ย 43,413 บาทต่อคนต่อปี (ข้อมูล จปฐ. ปี 2550)

ด้านศักยภาพของตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลหารเทา มีคณะผู้บริหาร รวม 4 คน ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน และ เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล 22 คน บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลหารเทา 48 คน ประกอบด้วย ข้าราชการ 10 คน และ พนักงานจ้าง 38 คน

ด้านศักยภาพของชุมชน/พื้นที่ นั้น จุดแข็งของตำบล คือ สภาพพื้นที่ของตำบล เหมาะต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพหลักของประชากร(ร้อยละ 90) จุดอ่อนของตำบล คือ น้ำเพื่อการ เกษตรสำหรับเกษตรกรยังไม่เพียงพอ เนื่องจากอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก

การสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสของตำบล ได้แก่ ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ได้รับการช่วยเหลือจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย รวมทั้งสิ้น 214 ราย เป็นผู้สูงอายุ 195 ราย และผู้พิการ 19 ราย โดยจ่ายเป็นเบี้ยยังชีพ รายละ 500 บาทต่อเดือน จาก องค์การบริหารส่วนตำบลหารเทา รวมทั้งสิ้น 75 ราย เป็นผู้สูงอายุ 53 ราย ผู้พิการ 2 ราย ผู้ด้อยโอกาส 8 ราย และผู้ป่วยโรคเอดส์ 12 ราย โดยจ่ายเงินสงเคราะห์เป็นลักษณะเบี้ยยังชีพ รายละ 2,000 บาทต่อปี

2.3 ตำบลดอนประดู่

ตำบลดอนประดู่อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอปากพะยูนประมาณ 10 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับ ตำบลปากพะยูน ตำบลดอนทราย ตำบลหารเทา อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง และตำบลห้วยลึก อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา ขนาดพื้นที่ทั้งหมดของตำบลโดยประมาณ 44 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 27,525 ไร่ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านทางทราย หมู่ที่ 2 บ้านท่าไหล หมู่ที่ 3 บ้านแหลมยาง หมู่ที่ 4 บ้านดอนประดู่ หมู่ที่ 5 บ้านกล้วยเถา หมู่ที่ 6 บ้านหัวควน หมู่ที่ 7 บ้านชายพร หมู่ที่ 8 บ้านควนเขยอ หมู่ที่ 9 บ้านไทรพอน หมู่ที่ 10 บ้านศาลาหวด และหมู่ที่ 11 บ้านชายห้วย จำนวนครัวเรือน รวมทั้งสิ้น 1,262 ครัวเรือน จำนวนประชากร รวมทั้งสิ้น 4,884 คน เป็นชาย 2,447 คน หญิง 2,437 คน (ที่มา : ข้อมูล จปฐ. ปี 2550)

สภาพพื้นที่และลักษณะภูมิประเทศของตำบลดอนประดู่ มีลักษณะ เป็นเนินเขาทางด้านเหนือและทางด้านตะวันตกของตำบล แล้วลาดต่ำลงเป็นที่ราบ และที่ราบลุ่มทางด้านใต้ ลักษณะภูมิอากาศ ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมทำให้มีฝนตกเกือบทั้งปี ช่วงที่ฝนตกมากที่สุดระหว่างเดือนตุลาคม – ธันวาคม และช่วงที่ฝนตกน้อยที่สุด ระหว่างเดือนมกราคม – เมษายน

ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของประชากรตำบลดอนประดู่ส่วนใหญ่ มีการตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่ม ริมเส้นทางการคมนาคมและแหล่งน้ำ เช่นเดียวกับตำบลอื่นๆ กลุ่มชุมชนที่ใหญ่ที่สุดของตำบล ได้แก่ หมู่ที่ 6 บ้านหัวควน (248 ครัวเรือน) และกลุ่มชุมชนที่เล็กที่สุดของตำบล ได้แก่ หมู่ที่ 2 บ้านท่าไหล (40 ครัวเรือน) ความหนาแน่นเฉลี่ย 150.5 คนต่อตารางกิโลเมตร ประชากร ทั้งตำบลนับถือศาสนาพุทธ มีศาสนสถานที่สำคัญ คือ วัด 6 แห่ง ได้แก่ วัดมงคลนิมิต (หมู่ที่ 2) วัดดอนประดู่ (หมู่ที่ 4) วัดอัมพวันนิมิต (หมู่ที่ 6) วัดไทรพอน (หมู่ที่ 9) วัดควนเขยอ (หมู่ที่ 10) และวัดหัวควน (หมู่ที่ 11)

มีสถานศึกษาระดับประถมศึกษา 4 แห่ง คือ โรงเรียนวัดหัวควน (หมู่ที่ 3) โรงเรียนบ้านดอนประดู่ (หมู่ที่ 4) โรงเรียนวัดไทรพอน (หมู่ที่ 9) และ โรงเรียนวัดควนเขยอ (หมู่ที่ 10) สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา 1 แห่ง คือ โรงเรียนปากพะยูนพิทยาคาร (หมู่ที่ 11) มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 4 แห่ง คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านดอนประดู่ (หมู่ที่ 7) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดไทรพอน (หมู่ที่ 9) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดควนเขยอ (หมู่ที่ 10) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดหัวควน (หมู่ที่ 11)

มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน(ศรช.) 1 แห่ง (หมู่ที่ 1) ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลดอนประดู่ (หมู่ที่ 7)

ประชากรในตำบลดอนประดู่ส่วนใหญ่ใช้บริการด้านการรักษาพยาบาลที่ สถานีอนามัย ซึ่งมีอยู่จำนวน 3 แห่ง คือ สถานีอนามัยบ้านหัวควน (หมู่ที่ 6) สถานีอนามัยบ้านดอนประดู่ (หมู่ที่ 4) และสถานีอนามัยบ้านไทรพอน (หมู่ที่ 9)

วิถีชีวิตของประชากรตำบลคอนประดู่ เป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่ายเช่นเดียวกับตำบลอื่นๆ ศิลปกรรมจะปรากฏอยู่ตามวัด ด้านหัตถกรรมค่อนข้างน้อย ที่ยังคงปรากฏอยู่ คือ วรรณกรรมท้องถิ่น เพลงพื้นบ้าน เช่น มโนราห์ และ หนังตะลุง ประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีเดือนสิบ ประเพณีชักพระ ประเพณีลอยกระทง การเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น

ประชากรใช้แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร(ทำนา) 18 แห่ง คือ อ่างเก็บน้ำ ร.พ.ช. (หมู่ที่7) และฝาย จำนวน 17 แห่ง พื้นที่ทำการเกษตรของตำบล อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก

สำหรับแหล่งน้ำอุปโภค บริโภค นั้น มีประปาหมู่บ้าน 6 แห่ง ประชากรมีน้ำประปาใช้ 835 ครัวเรือน สามารถให้บริการได้ในบริเวณหมู่ที่ 3,4,6,7,10 ,11 บ่อน้ำตื้น 31 แห่ง บ่อน้ำบาดาล 9 แห่ง สระน้ำ 1 แห่ง

การคมนาคม-ขนส่ง ของประชากรตำบลคอนประดู่ มีเฉพาะการคมนาคมทางบก ซึ่งประกอบด้วยถนนสายหลัก จำนวน 4 สาย ได้แก่ 1) ถนนทางหลวงสาย 4181 เชื่อมต่ออำเภอปากพะยูนไปยังจังหวัดสงขลา 2) ถนนสายปากพะยูน – ห้วยลึก ถนนลาดยาง 3) ถนนสายบ้านชายพรุ – ควนเขยอ ถนนคอนกรีต 4) ถนนสายคอนประดู่ – หารเทา ถนนลูกรัง และเส้นทางรถไฟ ซึ่งมีจุดหยุด รับ – ส่ง ที่บ้านห้วยเขยอ

ประชากรมีไฟฟ้าใช้ครบทุกหมู่บ้าน และทุกครัวเรือน และสถาบันทางการปกครองที่สำคัญคือ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลคอนประดู่ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 7

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ 1) ทรัพยากรดิน สภาพของดินในพื้นที่ตำบลเหมาะสำหรับการทำนา (ประมาณร้อยละ 80 ของพื้นที่เกษตรกรรม) พื้นที่ส่วนใหญ่จะประสบภาวะน้ำท่วมขัง ประมาณเดือนตุลาคม – มกราคม ส่วนพื้นที่สำหรับการปลูกยางพารา จะไม่ประสบปัญหาดังกล่าวเนื่องจากการปลูกในพื้นที่ที่เป็นที่ราบสูง หรือเนินเขา 2) ทรัพยากรน้ำ มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติ อยู่ 6 แห่ง ได้แก่ หอนางหอรอทอง (หมู่ที่ 7) คลองห้วยเขยอ (หมู่ที่ 8) คลองช้าง (หมู่ที่ 9) คลองหัวควน (หมู่ที่ 3,6) คลองวังหว่า (หมู่ที่ 2) คลองนบวังพ้อ (หมู่ที่ 8) 3) ทรัพยากรป่าไม้ มีป่าสงวน 1 แห่ง คือ ป่าบางเตง ซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกับตำบลปากพะยูน ในเขตตำบลคอนประดู่ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเลย

อาชีพหลักของประชากรตำบลคอนประดู่ คือ เกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา (ทั้งนาปี และนาปรัง – พันธุ์ข้าวที่นิยมปลูก คือ ข้าวเล็บนก ข้าวขาวบางแก้ว ข้าวโอ้เลี้ยง ข้าวสังหยด และข้าวยาไทร) ทำสวนยางพารา สวนผลไม้ ผักสวนครัว และอื่นๆ นอกจากนั้น มีการเลี้ยงสัตว์ เช่น โค สุกร เป็ด ไก่

อาชีพรองลงมา คือ การค้าขาย การบริการ และการอุตสาหกรรมขนาดเล็ก การค้าขาย ได้แก่ ร้านขายของชำ ซึ่งมีทุกหมู่บ้าน และตลาดนัด วันอาทิตย์ (หมู่ที่ 10) วันพุธ (หมู่ที่

9) ร้านขายวัสดุก่อสร้าง 3 แห่ง (หมู่ที่ 3,7,10) สำหรับการบริการ ได้แก่ ตัดผม เสริมสวย อยู่ซ่อมรถ ส่วนการอุตสาหกรรมโรงสีข้าว 10 แห่ง

ดังนั้นรายได้ของประชากรตำบลคอนประดู่ส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งมีรายได้เฉลี่ยครัวเรือน 45,381 บาทต่อคนต่อปี (ข้อมูล จปฐ. ปี 2550)

ด้านศักยภาพของตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลคอนประดู่ มีคณะผู้บริหาร 4 คน ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน และเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคอนประดู่ 22 คน บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนประดู่ 34 คน ประกอบด้วย ข้าราชการ 12 คน และพนักงานจ้าง 22 คน

ด้านศักยภาพของชุมชน/พื้นที่ นั้น จุดแข็งของตำบลคอนประดู่คือ พื้นที่ที่เป็นที่ราบลุ่ม มีคลองห้วยเขยอ คลองนบวังพ้อ คลองช้าง คลองวังหั่ว และ คลองห้วยควน ไหลผ่าน ทำให้เหมาะแก่การประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งประชาชนตำบลคอนประดู่ ร้อยละ 80 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จุดอ่อนของตำบลคอนประดู่ คือ พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม จึงมีน้ำท่วมขังเป็นเวลานาน(ช่วงเดือนตุลาคม – มกราคม)ของทุกปี

การรวมกลุ่มของประชาชน มีการรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมร่วมกันบ้าง เช่น กลุ่มส่งเสริมอาชีพต่างๆ 5 กลุ่ม กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรออมทรัพย์ 2 กลุ่ม กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 4 กลุ่ม และกลุ่มที่เกิดจากการกำหนดเงื่อนไขของรัฐ คือ มีการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ เพื่อรองรับเงินกองทุนหมู่บ้าน 9 กลุ่ม และกองทุนหมู่บ้าน 11 กองทุน

การส่งเสริมผู้ด้อยโอกาสของตำบลคอนประดู่ ได้แก่ ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ได้รับการช่วยเหลือจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย รวมทั้งสิ้น 114 เป็นผู้สูงอายุ 92 ราย และผู้พิการ 22 ราย จากองค์การบริหารส่วนตำบลคอนประดู่รวมทั้งสิ้น 63 ราย เป็นผู้สูงอายุ 51 ราย ผู้พิการ 7 รายและผู้ป่วยโรคเอดส์ 5 รายโดยจ่ายเงินสงเคราะห์เป็นลักษณะเบี้ยยังชีพ รายละ 500 บาทต่อเดือน

2.4 ตำบลคอนทราย

ตำบลคอนทราย อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอปากพะยูนประมาณ 15 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับ ตำบลคอนประดู่ อำเภอปากพะยูน อำเภอบ้านดอน จังหวัดพัทลุง ตำบลควนโส และตำบลห้วยลึก อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา ขนาดพื้นที่ของตำบลทั้งหมด โดยประมาณ 20 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 12,500 ไร่ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านห้วยลึก หมู่ที่ 2 บ้านเกาะเสือ หมู่ที่ 3 บ้านดอน หมู่ที่ 4 บ้านทุ่งนอก หมู่ที่ 5 บ้านโคกทราย หมู่ที่ 6 บ้านกันจี่เหล็ก จำนวนครัวเรือนในตำบลคอนทราย รวมทั้งสิ้น 563 ครัวเรือน จำนวนประชากร รวมทั้งสิ้น 1,970 คน เป็นชาย 938 คน หญิง 1,032 คน (ที่มา: ข้อมูล จปฐ. ปี 2550)

สภาพพื้นที่และลักษณะภูมิประเทศของตำบลคอนทราย ส่วนใหญ่ มีลักษณะเป็น ที่ลุ่มเหมาะสมต่อการทำนา พื้นที่บางส่วนของตำบล จะเป็นเนินสูง หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ควน” เหมาะสมต่อการปลูกยางพารา ซึ่งจะอยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 6 ลักษณะภูมิอากาศ เป็นแบบมรสุม ได้รับ อิทธิพลจากลมมรสุมทำให้มีฝนตกเกือบทั้งปีเช่นเดียวกับตำบลอื่นๆของอำเภอปากพะยูน

ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของประชากรส่วนใหญ่ เช่นเดียวกับตำบลอื่นๆคือ มีการ ตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่ม ริมเส้นทางการคมนาคมและแหล่งน้ำ กลุ่มชุมชนที่ใหญ่ที่สุดของตำบล ได้แก่ หมู่ที่ 5 บ้านโคกทราย (206 ครัวเรือน) และกลุ่มชุมชนที่เล็กที่สุดของตำบล ได้แก่ หมู่ที่ 2 บ้านเกาะเสือ (44 ครัวเรือน) ความหนาแน่นเฉลี่ย 130 คนต่อตารางกิโลเมตร ประชากรทั้งตำบล นับถือศาสนาพุทธ มีศาสนสถานที่สำคัญคือ วัด 2 แห่ง ได้แก่ วัดหัวเตย (หมู่ที่ 3) และวัดหัวย ลึก (หมู่ที่ 1) สำนักสงฆ์ 1 แห่ง คือ สำนักสงฆ์ท่าเทียน (หมู่ที่ 3)

มีสถานศึกษาระดับประถมศึกษา 1 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านโคกทราย (หมู่ที่ 5) มีที่ อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 1 แห่ง (หมู่ที่ 3) ศูนย์ถ่ายทอด เทคโนโลยีทางการเกษตร 1 แห่ง (หมู่ที่ 3)

ประชากรในตำบลส่วนใหญ่ใช้บริการด้านการรักษาพยาบาลที่ สถานีอนามัย ซึ่งมี อยู่จำนวน 1 แห่ง คือ สถานีอนามัยบ้านโคกทราย (หมู่ที่ 5) หรือที่โรงพยาบาลปากพะยูน(เขต เทศบาลตำบลปากพะยูน) และโรงพยาบาลควนเนียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา มีร้านขายยา แผนปัจจุบัน 2 แห่ง มีศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน 6 แห่ง

วิถีชีวิตของประชากรตำบลคอนทรายเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่ายเช่นเดียวกับตำบลอื่นๆ ประชากรใช้แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร 2 แห่ง คือ 1) คลองโคกทราย(หมู่ที่ 5) และ 2) คลองกัน จีเหล็ก(หมู่ที่ 6) พื้นที่ทำการเกษตรอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก

สำหรับแหล่งน้ำอุปโภค บริโภค นั้น มีประปาหมู่บ้าน 4 แห่ง (หมู่ที่ 1,3,4,5) ประชากรมีน้ำประปาใช้ 5 หมู่บ้าน (เว้นหมู่ที่ 6) บ่อน้ำตื้น 261 แห่ง (ทุกหมู่บ้าน) บ่อน้ำบาดาล 3 แห่ง (หมู่ที่ 1 ,5,6)

การคมนาคม-ขนส่ง ของประชากรตำบลคอนทราย มี เฉพาะการคมนาคมทางบก ซึ่งประกอบด้วยถนนสายหลัก จำนวน 1 สาย คือ ถนนทางหลวงสาย 4181 เชื่อมต่ออำเภอปาก พะยูนไปยังจังหวัดสงขลา มีรถโดยสารประจำทางผ่านหมู่ที่ 5 , 3 , 1 และ 2 ของตำบลคอนทราย นอกนั้นเป็นถนนระหว่างหมู่บ้าน ตำบล รวมทั้งสิ้น 30 สาย ได้แก่ ถนนลาดยาง 5 สาย ถนน ลูกกรัง 22 สาย และถนนคอนกรีต 3 สาย นอกจากนั้นยังมีเส้นทางรถไฟ(สายใต้) ซึ่งมีจุดหยุด รับ – ส่ง ที่สถานีรถไฟบ้านโคกทราย (หมู่ที่ 5) ประชากรส่วนใหญ่ใช้รถไฟเป็นพาหนะเดินทางไป อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และพัทลุง

ประชากรมีไฟฟ้าใช้ครบทุกหมู่บ้าน ทุกครัวเรือน และสถาบันทางการปกครองที่ สำคัญ คือ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลคอนทรายตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 3 บ้านดอน

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ 1) ทรัพยากรดิน พื้นที่มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม เหมาะกับการทำนาซึ่งเป็นอาชีพส่วนใหญ่ของประชากร บางส่วนมีลักษณะเป็นควนเหมาะกับการปลูกยางพารา บางปีมีน้ำท่วมในช่วงเดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม แต่ไม่ได้ท่วมขังเป็นระยะเวลานาน 2) ทรัพยากรน้ำ มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติอยู่ 20 แห่ง ได้แก่ ลำห้วย 16 แห่ง(ทุกหมู่บ้าน) หนองน้ำ 4 แห่ง(หมู่ที่ 3 , 4 , 6) 3) ทรัพยากรป่าไม้ ไม่มีป่าสงวนแต่มีพื้นที่เป็นเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร (หมู่ที่ 6) ประมาณ 200 ไร่ 4) ทรัพยากรการท่องเที่ยว มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ 1 แห่ง คือ วัดหัวเตย (หมู่ที่ 3) ซึ่งเป็นโบราณสถานที่มีมาประมาณ 200 ปี ภายในวัดมีพระพุทธรูปโบราณ ที่ประชากรตำบลคอนทรายเคารพูนบูชา

อาชีพหลักของประชากรตำบลคอนทราย คือ เกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา (นาปี) พันธุ์ข้าวที่นิยมปลูก คือ ข้าวเล็บนก ข้าวขาวบางแก้ว ข้าวไอเหนียว และข้าวยาไทร) ทำสวนยางพารา และอื่นๆ นอกจากนั้น มีการเลี้ยงสัตว์ เช่น โค สุกร เป็ด ไก่

อาชีพรองลงมา คือ การค้าขาย การบริการ และการอุตสาหกรรมขนาดเล็ก การค้าขาย ได้แก่ ร้านขายของชำ ซึ่งมีทุกหมู่บ้าน และตลาดนัด 1 แห่ง(หมู่ที่ 5) ร้านอาหาร 7 แห่ง สำหรับการบริการ ได้แก่ คัดผม เสริมสวย อยู่ซ่อมรถ จักรยานยนต์รับจ้าง ส่วนการอุตสาหกรรมขนาดเล็ก คือ โรงสีข้าว 5 แห่ง (หมู่ที่ 1,2,4,5,6)

ดังนั้น รายได้ของประชากรตำบลคอนทรายส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งมีรายได้เฉลี่ยครัวเรือน 41,465 บาทต่อคนต่อปี (ข้อมูล จปฐ. ปี 2550)

ด้านศักยภาพของตำบล นั้น องค์การบริหารส่วนตำบลคอนทราย มีคณะผู้บริหาร 4 คน ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน และเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล 12 คน บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนทราย 13 คน ประกอบด้วย ข้าราชการ 12 คน และพนักงานจ้างตามภารกิจ 3 คน

ด้านศักยภาพของชุมชน/พื้นที่ นั้น จุดแข็งของตำบล คือ ประชากรมีส่วนร่วมในกิจกรรมของหมู่บ้านและตำบลดีมาก มีความเชื่อเรื่องศาสนา วัฒนธรรมประเพณี มีความรักสามัคคี ให้ความช่วยเหลือเอื้ออาทร และแบ่งปัน ซึ่งกันและกัน จึงทำให้ตำบลคอนทรายเป็นตำบลปลอดภัยเสถียร จุดอ่อนของตำบล คือ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร แต่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง รายได้น้อย บางส่วนต้องไปรับจ้างต่างพื้นที่

ประชาชนในตำบลคอนทรายได้มีการรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมร่วมกันหลายประเภทได้แก่ สหกรณ์การเกษตรคอนทรายจำกัด 1 กลุ่ม กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร 2 กลุ่ม กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 4 กลุ่ม กองทุนหมู่บ้าน 6 กลุ่มและกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ที่เกิดขึ้นพร้อมกองทุนหมู่บ้าน 6 กลุ่ม

การสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสของตำบลดอนทราย ได้แก่ ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ได้รับการช่วยเหลือจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย รวมทั้งสิ้น 139 ราย เป็นผู้สูงอายุ 129 ราย และผู้พิการ 10 ราย จากองค์การบริหารส่วนตำบลดอนทรายรวมทั้งสิ้น 71 ราย เป็นผู้สูงอายุ 65 ราย ผู้พิการ 4 ราย ผู้ป่วยโรคเอดส์ 2 ราย โดยจ่ายเงินสงเคราะห์เป็นลักษณะเบี้ยยังชีพ รายละ 500 บาทต่อเดือน

2.5 ตำบลฝาละมี

ตำบลฝาละมี อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอปากพะยูนประมาณ 20 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลหารเทา ตำบลเกาะหมาก อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ตำบลนาปะขอ , ตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง และตำบลวังใหม่ , ตำบลป่าบอน อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ขนาดพื้นที่ทั้งหมดของตำบล โดยประมาณ 87 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 54,475 ไร่ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านฝาละมี หมู่ที่ 2 บ้านควนพระ หมู่ที่ 3 บ้านบางม่วง หมู่ที่ 4 บ้านพระเกิด หมู่ที่ 5 บ้านควนนางพิมพ์ หมู่ที่ 6 บ้านบางขน หมู่ที่ 7 บ้านปากเคียว หมู่ที่ 8 บ้านแหลมไก่อู หมู่ที่ 9 บ้านควนเคี่ยม หมู่ที่ 10 บ้านชุมแสง หมู่ที่ 11 บ้านเพ็งอาด จำนวนครัวเรือนในตำบลฝาละมี รวมทั้งสิ้น 1,863 ครัวเรือน จำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 7,466 คน เป็นชาย 3,761 คน หญิง 3,705 คน (ที่มา : ข้อมูลจปฐ. ปี 2550)

สภาพพื้นที่และลักษณะภูมิประเทศ ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นที่ราบริมทะเลสาบสงขลาบางส่วนเป็นที่ราบสูง เหมาะสำหรับการทำสวนยางพารา ลักษณะภูมิอากาศ เป็นแบบร้อนชื้น ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมทำให้มีฝนตกเกือบทั้งปี

ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของประชากรส่วนใหญ่ มีการตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่ม ริมเส้นทางการคมนาคมและแหล่งน้ำ โดยมีวัดและมัสยิดเป็นศูนย์กลาง เช่นเดียวกัน กลุ่มชุมชนที่ใหญ่ที่สุดของตำบล ได้แก่ หมู่ที่ 2 บ้านควนพระ (309 ครัวเรือน) และกลุ่มชุมชนที่เล็กที่สุดของตำบล ได้แก่ หมู่ที่ 10 บ้านชุมแสง (67 ครัวเรือน) ประชากรในตำบลฝาละมีส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 70) นอกนั้นนับถือศาสนาอิสลาม มีศาสนสถานที่สำคัญ คือ วัด 8 แห่ง ได้แก่ วัดควนฝาละมี (หมู่ที่ 1) วัดควนพระ (หมู่ที่ 2) วัดพระเกิด (หมู่ที่ 4) วัดควนนางพิมพ์ (หมู่ที่ 5) วัดอัมพวัน (หมู่ที่ 6) วัดบางขนไต้ (หมู่ที่ 6) วัดชุมแสง (หมู่ที่ 10) วัดโรจนาราม (หมู่ที่ 10) และมัสยิด 7 แห่ง ได้แก่ มัสยิดบ้านบางม่วง (หมู่ที่ 3) , มัสยิดอะห์ยาอิลอิสลาม (หมู่ที่ 3) , มัสยิดบ้านห้วยยาง (หมู่ที่ 3) , มัสยิดแหลมเสม็ดอ่อน (หมู่ที่ 3) , มัสยิดเจดอับดุลรอศักดิ์อันซอรี (หมู่ที่ 8) , มัสยิดแหลมไก่อู (หมู่ที่ 8) และมัสยิดบ้านเพ็งอาด (หมู่ที่ 11)

มีสถานศึกษาระดับประถมศึกษา 8 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดฝาละมี (หมู่ที่ 1) โรงเรียนบ้านควนพระสารินทร์ (หมู่ที่ 2) โรงเรียนบ้านบางม่วง (หมู่ที่ 3) โรงเรียนวัดพระเกิด (หมู่ที่ 4)

ที่ 4) โรงเรียนวัดควนนางพิมพ์(หมู่ที่ 5) โรงเรียนวัดบางขน(หมู่ที่ 6) โรงเรียนบ้านแหลม(หมู่ที่ 8) และโรงเรียนวัดโรจนาราม(หมู่ที่ 11)

มีสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา 1 แห่ง คือ โรงเรียนควนพระสารินทร์ (หมู่ที่ 2) มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 8 แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดควนฝาละมี(หมู่ที่ 1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านควนพระ(หมู่ที่ 2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านบางม่วง(หมู่ที่ 3) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดพระเกิด(หมู่ที่ 4) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดควนนางพิมพ์(หมู่ที่ 5) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดอัมพะวัน(หมู่ที่ 6) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมัสยิดแหลมไก่อู้(หมู่ที่ 8) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโรจนาราม(หมู่ที่ 11) มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน(ศรช.) 1 แห่ง(หมู่ที่ 2) และ ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรตำบล 1 แห่ง(หมู่ที่ 2)

ประชากรในตำบลส่วนใหญ่ใช้บริการด้านการรักษาพยาบาลที่ สถานีอนามัย ซึ่งมีอยู่จำนวน 5 แห่ง (หมู่ 1, 2, 4 , 6 ,9) หรือที่โรงพยาบาลปากพะยูน อำเภopakพะยูน หรือที่โรงพยาบาลบางแก้ว อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง

วิถีชีวิตของประชากรตำบลฝาละมี เป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่ายเช่นเดียวกับตำบลอื่นๆ ศิลปกรรมจะปรากฏอยู่ตามวัด ด้านหัตถกรรมค่อนข้างน้อย ที่ยังคงปรากฏอยู่ คือ กลุ่มจักสาน ตะกร้าพลาสติก(หมู่ที่ 9) วรรณกรรมท้องถิ่นเป็น เพลงพื้นบ้าน คือ มโนราห์ ประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีเดือนสิบ ประเพณีชักพระ การเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนาของผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ ประเพณีถือศีลออกในเดือนรอมฎอน งานวันมาฆะบูชาของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม เป็นต้น

ประชากรใช้แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร 2 แห่ง คือ 1) คลองพระเกิด(หมู่ที่ 4) และ 2) คลองฝาละมี(หมู่ที่ 1) พื้นที่ทำการเกษตรอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก บางส่วนใช้น้ำที่ส่งมาจากคลองชลประทาน อำเภอดงระหวัด จังหวัดพัทลุง สำหรับแหล่งน้ำอุปโภค บริโภค มีประปาหมู่บ้าน 17 แห่ง (เว้น หมู่ที่ 3 , 8) ประชากรมีน้ำประปาใช้ไม่ครบทุกครัวเรือน สามารถให้บริการได้ในบริเวณ หมู่ที่ 1,2,4,5,6,7,9,10,11 บ่อน้ำตื้น 450 แห่ง บ่อน้ำบาดาล 30 แห่ง ฝาย 8 แห่ง

การคมนาคม-ขนส่ง ของประชากร มีเฉพาะการคมนาคมทางบก ซึ่งประกอบด้วย ถนนสายหลัก(ถนนลาดยาง) จำนวน 2 สาย ได้แก่ 1) ถนน สายห้วยทราย – ปากพะยูน และ 2) ถนนสายบางแก้ว - ปากพะยูน ถนนภายในหมู่บ้าน ประกอบด้วยถนนลูกรัง สลับถนนลาดยางเป็นบางส่วน จำนวน 21 แห่ง และถนนคอนกรีต จำนวน 14 แห่ง เส้นทางรถไฟ มีจุดหยุดรับ – ส่ง ที่สถานีควนเคี่ยม (หมู่ที่ 9) จุดบ้านควนพระ หมู่ที่ 2 จุดหารกง(หมู่ที่ 10)

ประชากร มีไฟฟ้าใช้ครบทุกหมู่บ้าน แต่ยังไม่ครบทุกครัวเรือน(ใช้ ร้อยละ 95) เนื่องจากมีการขยายเขตหมู่บ้าน และสถาบันทางการปกครองที่สำคัญ คือ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลฝาละมี ตั้งอยู่ที่บ้านควนพระ หมู่ที่ 2

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ 1) ทรัพยากรดิน สภาพดินในพื้นที่เดิมเหมาะสมกับการทำนา เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นที่ราบริมทะเลสาบสงขลา บางส่วนเป็นที่ราบสูงเหมาะสมกับการทำนา แต่ปัจจุบันพื้นที่ทั้งหมดประชากรเปลี่ยนมาใช้ในการประกอบอาชีพทำสวนยางพารา 2) ทรัพยากรน้ำ มีแหล่ง น้ำตามธรรมชาติอยู่ 20 แห่ง ได้แก่ ลำน้ำ ลำห้วย 5 สาย บึงและหนองน้ำ 15 แห่ง 3) ทรัพยากรป่าไม้ มีป่าสงวน 1 แห่ง แต่ได้เปลี่ยนเป็นพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร (ควนสูง / ควนแค หมู่ที่ 10) และ 3) ทรัพยากรการท่องเที่ยว มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ 3 แห่ง คือ 1) หาดทอง (หมู่ที่ 6) 2) เกาะราบ (หมู่ที่ 6) และ 3) วัดพระเกิด (หมู่ที่ 4)

อาชีพหลักของประชากรตำบลฝาละมี คือ เกษตรกรรม ได้แก่ ทำสวนยางพาราเป็นหลัก ทำนาบางส่วน(นาปี) นอกจากนั้น มีการทำประมงชายฝั่งบ้างเป็นบางส่วน (บริเวณทะเลสาบสงขลา)และ มีการเลี้ยงสัตว์ เช่น โค สุกร เป็ด ไก่

อาชีพรองลงมา คือ รับจ้าง การค้าขาย การบริการ และการอุตสาหกรรมขนาดเล็ก การค้าขาย ได้แก่ ร้านขายของชำ ซึ่งมีทุกหมู่บ้าน และตลาดนัด (หมู่ที่ 1 วันอังคาร หมู่ที่ 2 วันพฤหัสบดี หมู่ที่ 7 วันศุกร์) ร้านขายวัสดุก่อสร้าง 3 แห่ง (หมู่ที่ 2 ,6 ,7) สำหรับการบริการ ได้แก่ เสริมสวย 4 แห่ง (หมู่ที่ 1,2) อู่ซ่อมรถ 8 แห่ง (หมู่ที่ 2 ,5 , 7 ,10) จักรยานยนต์รับจ้าง ส่วนการอุตสาหกรรมมีโรงสีข้าว 2 แห่ง (หมู่ที่ 2 ,11)

ดังนั้น รายได้ของประชากรตำบลฝาละมีส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม(ทำสวนยางพารา) ซึ่งมีรายได้เฉลี่ย 43,426 บาทต่อคนต่อปี (ข้อมูล จปฐ. ปี 2550)

ด้านศักยภาพของตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลฝาละมี มีคณะผู้บริหาร 4 คน ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน และเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลฝาละมี 22 คน บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล 12 คน ประกอบด้วย ข้าราชการ 12 คน พนักงานจ้างตามภารกิจ 24 คน พนักงานจ้างทั่วไป 3 คน และลูกจ้างประจำ 1 คน

ด้านศักยภาพของชุมชน/พื้นที่ นั้น จุดแข็งของตำบลฝาละมี คือ ทรัพยากรธรรมชาติยังมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การพัฒนาด้านการเกษตร ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถบริหารจัดการด้านการพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว และมีความสามัคคี รวมกลุ่มกิจกรรมการพัฒนาได้ง่าย จุดอ่อนของตำบลฝาละมี คือ เนื่องจากพื้นที่บางส่วนของตำบลฝาละมี เป็นพื้นที่ราบริมทะเลสาบสงขลา ในฤดูฝนน้ำหลากท่วมขังพื้นที่บริเวณดังกล่าวเป็นระยะเวลานาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีน้ำทะเลหนุนทำให้การระบายน้ำจากพื้นที่ลงสู่ทะเลเป็นไปได้ยาก

การรวมกลุ่มของประชาชน ในตำบลฝาละมี ได้มีการรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมร่วมกันได้แก่ กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร ประเภทต่างๆ 9 กลุ่ม กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรออมทรัพย์ 10 กลุ่ม กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 4 กลุ่ม กองทุนหมู่บ้าน 11 กองทุน และ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ที่เกิดขึ้นพร้อมกับกองทุนหมู่บ้าน 11 กลุ่ม

การสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสของตำบลฝาละมี ได้แก่ ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ได้รับการช่วยเหลือจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย รวมทั้งสิ้น 199 ราย เป็นผู้สูงอายุ 188 ราย และผู้พิการ 10 ราย ผู้ป่วยโรคเอดส์ 1 ราย จากองค์การบริหารส่วนตำบลฝาละมี รวมทั้งสิ้น 111 ราย เป็นผู้สูงอายุ 55 ราย จำเป็นลักษณะเบี้ยยังชีพ รายละ 500 บาทต่อเดือน ผู้พิการ และผู้ป่วยโรคเอดส์ 56 ราย โดยจ่ายเงินเป็นเงินสงเคราะห์ รายละ 1,000 บาทต่อปี

2.6 ตำบลเกาะนางคำ

ตำบลเกาะนางคำ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอปากพะยูนประมาณ 9 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลเกาะหมาก ตำบลปากพะยูน อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ตำบลควนเนียง อำเภอกวนเนียง และทะเลสาบสงขลา จังหวัดสงขลา ขนาดพื้นที่ของตำบลทั้งหมดโดยประมาณ 77 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 48,125 ไร่ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 9 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านเกาะแก่ง หมู่ที่ 2 บ้านเกาะยวน หมู่ที่ 3 บ้านท่าเนียน หมู่ที่ 4 บ้านเกาะนางคำใต้ หมู่ที่ 5 บ้านเกาะนางคำเหนือ หมู่ที่ 6 บ้านบางพลอง หมู่ที่ 7 บ้านบางตาล หมู่ที่ 8 บ้านเกาะนางทอง หมู่ที่ 9 บ้านบ่อนน้ จำนวนครัวเรือนในตำบลเกาะนางคำ รวมทั้งสิ้น 1,085 ครัวเรือน จำนวนประชากร รวมทั้งสิ้น 4,155 คน เป็นชาย 2,102 คน หญิง 2,053 (ที่มา: ข้อมูลจปฐ. ปี 2550)

สภาพพื้นที่และลักษณะภูมิประเทศของตำบลเกาะนางคำมีลักษณะเป็นเกาะและเป็นที่ราบลุ่ม พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าพรุ ในฤดูฝนน้ำท่วมขัง น้ำทะเลจะทะลักเข้าในพื้นที่ทำการเกษตร บางหมู่บ้านไม่สามารถสัญจรไปมาได้ พื้นที่ทำการเกษตรมีน้อย(ทำนา ทำสวน) เพราะสภาพพื้นที่ไม่เหมาะสม และไม่มีแหล่งน้ำที่เพียงพอสำหรับทำการเกษตร สภาพพื้นที่ทิศเหนือเป็นที่ราบสูง ราษฎรประกอบอาชีพทำสวนยางพารา สวนผลไม้ ทิศใต้เป็นที่ราบลุ่มและเป็นป่าพรุ สภาพภูมิอากาศแบ่งเป็น 2 ฤดู คือ ฤดูร้อน (เดือนกุมภาพันธ์ – กรกฎาคม) และฤดูฝน (สิงหาคม – มกราคม)

ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของประชากรส่วนใหญ่ มีการตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มริมเส้นทางการคมนาคมและแหล่งน้ำ โดยมีวัดและมัสยิดเป็นศูนย์กลาง กลุ่มชุมชนที่ใหญ่ที่สุดของตำบล ได้แก่ หมู่ที่ 2 บ้านเกาะยวน (228 ครัวเรือน) และกลุ่มชุมชนที่เล็กที่สุดของตำบล ได้แก่ หมู่ที่ 6 บ้านบางพลอง (43 ครัวเรือน) ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ(ร้อยละ 70)

นอกนั้นนับถือศาสนาอิสลาม มีศาสนสถานที่สำคัญ คือ วัด 4 แห่ง ได้แก่ วัดแหลมดินสอ (หมู่ที่ 2) วัดขวนญามทอง (หมู่ที่ 2) วัดบางตาล (หมู่ที่ 7) และวัดสุภายิตถาราม (หมู่ที่ 1) และมัสยิด 2 แห่ง ได้แก่ มัสยิดบ้านเกาะนางคำ หมู่ที่ 4 และ มัสยิดบ้านเกาะนางคำเหนือ หมู่ที่ 5 บาลาเซาะห์ 1 แห่ง (หมู่ที่ 8)

มีสถานศึกษาระดับประถมศึกษา 5 แห่ง คือ โรงเรียนวัดสุภายิตถาราม (หมู่ที่ 1) โรงเรียนวัดแหลมดินสอ (หมู่ที่ 2) โรงเรียนบ้านท่าเนียน (หมู่ที่ 3) โรงเรียนบ้านเกาะนางคำ (หมู่ที่ 8) โรงเรียนบ้านเกาะนางคำเหนือ (หมู่ที่ 5) มีสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา 1 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านเกาะนางคำ (หมู่ที่ 8) มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3 แห่ง คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดแหลมดินสอ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดสุภายิตถาราม ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเกาะนางคำเหนือ โรงเรียนสอนศาสนา 3 แห่ง มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ศรช.) 1 แห่ง (หมู่ที่ 6) มีหอกระจายข่าวทุกหมู่บ้าน

ประชากรในตำบลส่วนใหญ่ใช้บริการด้านการรักษาพยาบาลที่ สถานีอนามัย ซึ่งมีอยู่จำนวน 2 แห่ง คือ สถานีอนามัยบ้านบางตาล หมู่ที่ 7 และสถานีอนามัยบ้านเกาะนางทอง หมู่ที่ 8

วิถีชีวิตของประชากรตำบลเกาะนางคำ เป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่ายเช่นเดียวกับตำบลอื่นๆ ศิลปกรรมจะปรากฏอยู่ตามวัด เช่น การประดิษฐ์เรือพระโดยใช้ศิลปะลายไทย ด้านหัตถกรรมค่อนข้างน้อย ที่ยังคงปรากฏอยู่ ผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว ผลิตภัณฑ์จากกระจูด (เสื่อ, กระสอบนั่ง) การต่อเรือประมง วรรณกรรมท้องถิ่นที่ยังคงมีอยู่ คือ มโนราห์ และ หนังตลุง ประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีเดือนสิบ ประเพณีชักพระ การเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนาพุทธ และการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน งานเมาลิด ของผู้นับถือศาสนาอิสลาม เป็นต้น

ประชากรใช้แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร 8 แห่ง คือ 1) หนองหญ้าปล้อง (หมู่ที่ 1) 2) คลองท่าน (หมู่ที่ 2,7) 3) คลองหลวง (หมู่ที่ 3) 4) คลองบางพลอง (หมู่ที่ 4,6) 5) คลองหนามหมอ (หมู่ที่ 8) 6) คลองควาย (หมู่ที่ 9) 7) คลองกุน (หมู่ที่ 9) 8) ทะเลสาบสงขลา (หมู่ที่ 1-9) พื้นที่ทำการเกษตรของตำบลเกาะนางคำอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก

สำหรับแหล่งน้ำอุปโภค บริโภค นั้น มีประปาหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน บ่อน้ำตื้น 11 แห่ง บ่อน้ำบาดาล 7 แห่ง

การคมนาคม-ขนส่ง ของประชากร มีทั้งการคมนาคมทางบกและทางน้ำ การคมนาคมทางบก ประกอบด้วยถนนสายหลัก (ถนนลาดยาง) จำนวน 2 สาย ได้แก่ 1) ถนนสายปากพะยูน – ชะแล้ 2) ถนนสายเกาะขวน – เกาะนางคำ - บ่อนนท์ ถนนลูกรังจำนวน 2 สาย ได้แก่ 1) สายเกาะขวน - ท่าเนียน - บางตาล 2) สายบางพลอง – เกาะนางทอง ส่วนการคมนาคมทางน้ำ (ทางเรือ) โดยใช้ทะเลสาบสงขลาทุกหมู่บ้าน

ประชากร มีไฟฟ้าใช้ครบทุกหมู่บ้าน และทุกครัวเรือน และสถาบันทางการปกครองที่สำคัญ คือ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะนางคำ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 6 บ้านบางพลอง

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ 1) ทรัพยากรดิน สภาพของดินในพื้นที่ตำบลเกาะนางคำ มีสภาพเป็นป่าพรุ ไม่เหมาะสมต่อการทำการเกษตร เนื่องจากในฤดูฝน จะมีน้ำท่วมขังเป็นระยะเวลานาน สามารถทำสวนยางพารา และสวนผลไม้ เช่น เงาะ ทุเรียน ลองกอง มังคุด ฯลฯ ได้เฉพาะพื้นที่ทางตอนเหนือของตำบลเท่านั้น 2) ทรัพยากรน้ำ มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติ อยู่ 8 แห่ง ได้แก่ หนองหญ้าปล้อง (หมู่ที่ 1), คลองท่าน (หมู่ที่ 2, 7), คลองหลวง (หมู่ที่ 3), คลองบางพลอง (หมู่ที่ 4, 6), คลองหนามหมอ (หมู่ที่ 8) คลองควาย (หมู่ที่ 9), คลองกุน (หมู่ที่ 9) และ ทะเลสาบสงขลา 3) ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลเกาะนางคำ มีป่าสงวน 1 แห่ง คือ ป่าไทรโหนด เนื้อที่ประมาณ 200 ไร่ 4) ทรัพยากรการท่องเที่ยว มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ 3 แห่ง คือ 1) คลองบางพลอง (หมู่ที่ 6) 2) อ่าวท้องเบน (หมู่ที่ 2, 8) และ 3) ควนเขาวัด (หมู่ที่ 5)

อาชีพหลักของประชากร คือ เกษตรกรรม ได้แก่ ทำสวนยางพารา สวนผลไม้ ผักสวนครัว และอื่นๆ นอกจากนั้น มีการเลี้ยงสัตว์ เช่น โค สุกร เป็ด ไก่ และทำการประมง เช่น การเลี้ยงกุ้งกุลาดำ การเลี้ยงปลากระพงในกระชัง และประมงขนาดเล็กในทะเลสาบสงขลา

อาชีพรองลงมา คือ รับจ้าง การค้าขาย การบริการ การค้าขาย ได้แก่ ร้านขายของชำ ซึ่งมีทุกหมู่บ้าน และตลาดนัด 2 แห่ง (หมู่ที่ 2 วันพฤหัสบดี, หมู่ที่ 8 วันศุกร์) ร้านขายวัสดุก่อสร้าง 2 แห่ง (หมู่ที่ 6, 8) สำหรับการบริการ ได้แก่ ดัดผม เสริมสวย 1 แห่ง (หมู่ที่ 2) อู่ซ่อมรถ 2 แห่ง (หมู่ที่ 1, 8)

ดังนั้น รายได้ของประชากรตำบลเกาะนางคำ ส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งมีรายได้เฉลี่ย 44,037 บาทต่อคนต่อปี (ข้อมูล จปฐ. ปี 2550)

ด้านศักยภาพของตำบล นั้น องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะนางคำมีผู้บริหาร 4 คน ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน และเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล มีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะนางคำ 18 คน บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล 16 คน ประกอบด้วย ข้าราชการ 9 คน พนักงานจ้างตามภารกิจ 4 คน และพนักงานจ้างทั่วไป 3 คน

ด้านศักยภาพของชุมชน/พื้นที่ นั้น จุดแข็งของตำบลเกาะนางคำ คือ มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล(ทะเลสาบสงขลา) ประชากรจึงมีรายได้ทั้งภาคเกษตร และการประมง มีการผสมผสานภูมิปัญญาชาวบ้านและเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการทำการเกษตร การคมนาคมสะดวกทั้งทางบกและทางน้ำ จึงสะดวกต่อการขนส่งผลผลิต อยู่ใกล้ชุมชนเมือง มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี อยู่แบบสังคมเครือญาติ จุดอ่อนของตำบลเกาะนางคำ คือ สภาพดินเป็นป่าพรุน้ำท่วมขังทุกปีไม่เหมาะสมต่อการทำการเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย ต้นทุนการผลิตสูง ขาดการวางแผนการผลิต รวมทั้ง ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากที่ดินอย่างเต็มที่

ประชาชนได้มีการรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างหลากหลาย ได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน 9 กองทุน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ที่เกิดพร้อมกับกองทุนหมู่บ้าน 9 กลุ่ม กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 2 กลุ่ม กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรออมทรัพย์ 3 กลุ่ม และกลุ่มส่งเสริมอาชีพ การเกษตรประเภทต่างๆ 3 กลุ่ม

การสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสของตำบลเกาะนางคำ ได้แก่ ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ได้รับการช่วยเหลือจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย รวมทั้งสิ้น 93 ราย เป็นผู้สูงอายุ 84 ราย และผู้พิการ 9 ราย จากองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะนางคำ รวมทั้งสิ้น ราย เป็นผู้สูงอายุ 30 ราย ผู้พิการ 20 ราย โดยจ่ายเงินสงเคราะห์เป็นลักษณะเบี้ยยังชีพ รายละ 500 บาทต่อเดือน

2.7 ตำบลเกาะหมาก

ตำบลเกาะหมากอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอปากพะยูนประมาณ 27 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับทะเลสาบสงขลา เขตอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ตำบลปากพะยูน ทะเลสาบสงขลา (เขตตำบลเกาะนางคำ) ทะเลสาบสงขลา (เขตตำบลฝาละมี) อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ขนาดพื้นที่ของตำบลทั้งหมด โดยประมาณ 92 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 57,500 ไร่ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านท่าวา หมู่ที่ 2 บ้านช่องฟีน หมู่ที่ 3 บ้านแหลมกรวด หมู่ที่ 4 บ้านเกาะโคบ หมู่ที่ 5 บ้านปากบางนาคราช หมู่ที่ 6 บ้านเกาะหมาก หมู่ที่ 7 บ้านเขาชัน หมู่ที่ 8 บ้านเกาะเสือ หมู่ที่ 9 บ้านน้ำบ่อหมาก หมู่ที่ 10 บ้านหัวหิน หมู่ที่ 11 บ้านเกาะหมากเมืองใหม่ จำนวนครัวเรือนในตำบลเกาะหมาก รวมทั้งสิ้น 1,244 ครัวเรือน จำนวนประชากร รวมทั้งสิ้น 4,690 คน เป็นชาย 2,303 คน หญิง 2,387 คน (ที่มา : ข้อมูล จปฐ. ปี 2550)

สภาพพื้นที่และลักษณะภูมิประเทศของตำบลมีลักษณะเป็นเกาะ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเนินเขาสลับกับที่ราบแล้วลาดลงสู่ทะเล ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมง และเกษตรกรรม เป็นหลัก สภาพภูมิอากาศแบ่งเป็น 2 ฤดู คือ ฤดูร้อน (เดือนกุมภาพันธ์ – กรกฎาคม) และฤดูฝน (สิงหาคม – มกราคม)

ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของประชากรส่วนใหญ่ เช่นเดียวกับตำบลอื่นๆ คือ มีการตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่ม ริมเส้นทางการคมนาคมและแหล่งน้ำ โดยมีวัดและมัสยิดเป็นศูนย์กลาง กลุ่มชุมชนที่ใหญ่ที่สุดของตำบล ได้แก่ หมู่ที่ 11 บ้านช่องฟีน (152 ครัวเรือน) และกลุ่มชุมชนที่เล็กที่สุดของตำบล ได้แก่ หมู่ที่ 7 บ้านเขาชัน (50 ครัวเรือน)

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ(ร้อยละ 80) นอกนั้นนับถือศาสนาอิสลาม มีศาสนสถานที่สำคัญ คือ วัด 3 แห่ง ได้แก่ วัดปากบางนาคราช (หมู่ที่ 5) วัดภัทราราม (หมู่ที่ 3) วัดชลธารวดี (หมู่ที่ 4) สำนักสงฆ์ 2 แห่ง ได้แก่ สำนักสงฆ์ทิพย์สถานวิมานเขานางฟ้า(หมู่ที่ 10)

และสำนักสงฆ์เขาพระ (หมู่ที่ 4) และมัสยิด 5 แห่ง ได้แก่ มัสยิดนุรรมูมิน(หมู่ที่ 2) , มัสยิดนุรดินา(หมู่ที่ 2), มัสยิดบ้านบน (หมู่ที่ 6) , มัสยิดดารุสลาม(หมู่ที่ 6) และมัสยิดบ้านเกาะเสือ (หมู่ที่ 8)

มีสถานศึกษาระดับประถมศึกษา 7 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนบ้านท่าวา(หมู่ที่ 1), โรงเรียนบ้านช่องฟืน (หมู่ที่ 2) , โรงเรียนบ้านแหลมกรวด (หมู่ที่ 3) ,โรงเรียนบ้านบ้านเกาะโคบ (หมู่ที่ 4) , โรงเรียนวัดบ้านปากบางนาคราช (หมู่ที่ 5) ,โรงเรียนบ้านเกาะหมาก (หมู่ที่ 6) และโรงเรียนบ้านเกาะเสือ (หมู่ที่ 8) มีสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา 1 แห่ง คือ โรงเรียนมัธยมเกาะหมาก (หมู่ที่ 6) และระดับมัธยมศึกษา (ขยายโอกาส) 1 แห่ง คือ โรงเรียนวัดบ้านแหลมกรวด (หมู่ที่ 3) โรงเรียนสอนศาสนา 3 แห่ง ได้แก่ กองทุนชุมชนวิทยากรธรรม(หมู่ที่ 8) ,โรงเรียนนุรรมูมิน (หมู่ที่ 6), และมัสยิดนุรดินา (หมู่ที่ 2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 5 แห่ง คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนุรดินา (หมู่ที่ 2), ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดารุสลาม(หมู่ที่ 6) , ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดภักทธาราม(หมู่ที่ 3), ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนบ้านปากบางนาคราช(หมู่ที่ 5) และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเกาะเสือ(หมู่ที่ 8) มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน มีหอกระจายข่าวทุกหมู่บ้าน มีศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลเกาะหมาก (หมู่ที่ 5)

ประชากรในตำบลส่วนใหญ่ใช้บริการด้านการรักษาพยาบาลที่ สถานีอนามัย ซึ่งมีอยู่จำนวน 3 แห่ง คือ สถานีอนามัยบ้านช่องฟืน , สถานีอนามัยบ้านแหลมกรวด(หมู่ที่ 3)และสถานีอนามัยบ้านเกาะหมาก (หมู่ที่ 6)

วิถีชีวิตของประชากรตำบลเกาะหมาก เป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่ายเช่นเดียวกับตำบลอื่นๆ ศิลปกรรมจะปรากฏอยู่ตามวัด เช่น การประดิษฐ์เรือพระโดยใช้ศิลปะลายไทย ด้านหัตถกรรมค่อนข้างน้อยที่ยังคงปรากฏอยู่ คือ การจักสานตะกร้าพลาสติก การต่อเรือประมง วรรณกรรมท้องถิ่นที่ยังคงมีอยู่ คือ มโนราห์ และ หนังตลุง ประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีเดือนสิบ ประเพณีชักพระ ประเพณีลอยกระทง การเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนาพุทธ และการถือศีลออกในเดือนรอมฎอน งานเมอลิด ของผู้นับถือศาสนาอิสลาม เป็นต้น

ประชากรใช้แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร 1 แห่ง คือ สระน้ำที่ขุดโดย อบต. เกาะหมาก อยู่ในหมู่ที่ 11 โดยทั่วไปแล้วพื้นที่ทำการเกษตรของตำบลเกาะหมากจะอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก

สำหรับแหล่งน้ำอุปโภค บริโภค นั้น มีประปาหมู่บ้านใช้ครบทุกหมู่บ้าน ทุกครัวเรือน บ่อน้ำตื้น 110 แห่ง บ่อน้ำบาดาล 36 แห่ง สระน้ำ 12 แห่ง แม่น้ำลำคลอง 9 แห่ง อ่างเก็บน้ำ 2 แห่ง หนองบึง 5 แห่ง

การคมนาคม-ขนส่ง ของประชากรตำบลเกาะหมาก มีทั้งการคมนาคมทางบกและทางน้ำ การคมนาคมทางบก ประกอบด้วย ถนนสายหลัก (ถนนลาดยาง) จำนวน 1 สาย คือ สายปากพะยูน – เกาะโคบ มีรถโดยสารวิ่งผ่าน หมู่ที่ 6 , 11 , 5 , 8 , 9 , 3 , 10 , 7 และ 4 การ

คมนาคมทางน้ำ (ทางเรือ) ประชากรของตำบลเกาะหมากที่ต้องการเดินทางไปอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา จะนิยมเดินทางโดยเรือหางยาวส่วนตัว และรับจ้างโดยใช้ทะเลสาบสงขลาเป็นเส้นทางคมนาคม

ประชากรตำบลเกาะหมาก มีไฟฟ้าใช้ครบทุกหมู่บ้าน และทุกครัวเรือน และสถาบันทางการปกครองที่สำคัญ คือ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหมาก ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 5 บ้านปากบางนาคราช

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ 1) ทรัพยากรดิน สภาพของดินในพื้นที่ตำบลเกาะหมาก มีสภาพเป็นป่าพรุ ไม่เหมาะสมต่อการทำการเกษตร เนื่องจากในฤดูฝน จะมีน้ำท่วมขังเป็นระยะเวลานาน สามารถทำสวนยางพารา ได้เฉพาะพื้นที่ที่เป็นเนินเขาเล็กๆเท่านั้น 2) ทรัพยากรน้ำ มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติ อยู่ 1 แห่ง คือ ทะเลสาบสงขลา ซึ่ง ประชากรในตำบลเกาะหมากใช้ในการประกอบอาชีพประมง และใช้สัญจรไปมาติดต่อกับตำบลอื่นๆในเขตอำเภอปากพะยูน รวมทั้งเป็นเส้นทางสำหรับการนำไปสู่แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ 3) ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลเกาะหมาก มีป่าสงวน 1 แห่ง คือ ป่าสงวนเกาะหมาก อยู่ในเขตหมู่ที่ 2 , หมู่ที่ 8, หมู่ที่ 9 ทรัพยากรสำคัญในพื้นที่ตำบลเกาะหมากที่ทำรายได้ให้แก่ตำบลสูงมาก คือ รังนกอีแอ่น ซึ่งอยู่ในเกาะสี เกาะห้า (หมู่ที่ 3) และทรายกรวดล้างซึ่งสามารถนำมาทำเป็นหินขัดได้ (หมู่ที่ 5, 9) สัตว์น้ำในทะเลสาบสงขลาเป็นสัตว์น้ำกร่อย เช่น ปลาหัวอ่อน ปลาทราย ปลาหัวโหม่ง ปลากะพง และกุ้ง 4) ทรัพยากรการท่องเที่ยว ในเขตตำบลเกาะหมาก มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ 8 แห่ง คือ (1) เกาะรังนก หรือ หมู่เกาะสี เกาะห้า ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 3 มีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาหินปูนรายรอบด้วยหน้าผาชัน เป็นพื้นที่ไม่มีประชาชนอยู่อาศัย แต่เป็นที่อยู่ของประชากรนกอีแอ่นชนิดกินรัง บนพื้นที่ทั้งหมด 7 เกาะ แต่ละเกาะจะประกอบไปด้วยถ้ำน้อยใหญ่ ประมาณ 78 ถ้ำ รังนกอีแอ่นของหมู่เกาะสี เกาะห้า เป็นรังนกที่สวยงามและมีคุณภาพดีที่สุดในโลก อดีตที่ผ่านมากฎหมายการให้สัมปทานรังนกไม่เอื้อให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมได้ แต่ปัจจุบัน มีการเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวได้ (2) เขานางฟ้า ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 10 เป็นภูเขาสูงค่อนข้างชัน การเดินทางเป็นการเดินเท้า ลักษณะนิเวศสัญจร บนยอดเขาจะมีจุดชมวิวที่สามารถมองเห็นเกาะหมาก ทะเลสาบสงขลา หมู่เกาะสี เกาะห้า แนวเทือกเขาพัทลุงได้ทั้งหมด (3) เกาะกระ เป็นเกาะเล็กอยู่ห่างออกไปทางทิศใต้ของหมู่เกาะสี เกาะห้า สภาพทั่วไปเป็นภูเขาหินปูนกลางทะเลสาบ มีทางเดินรอบเกาะยาวประมาณ 3 กิโลเมตร (4) อ่าวท่ายาง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกช่วงเกาะหมากติดต่อกับเกาะเลื้อ มีที่พักของหน่วยอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าอ่าวท่ายาง สำหรับบริการนักท่องเที่ยวด้วย (5) เขาพระ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 4 เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ (6) บ้านเก่า ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 3 เป็นหมู่บ้านที่มีแหล่งกำเนิดทางวัฒนธรรมอันยาวนาน มีวัด และซากโบราณสถานหลายจุด (7) ควนเขาวัด ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 3 จากร่องรอยและหลักฐานทางโบราณคดีพบว่าสถานที่แห่งนี้ เป็นชุมชนขนาดใหญ่มาก่อน พบขวานหินโบราณ หรือขวานหินขัดเป็น

จำนวนมาก โทนดินเผา และขามกระบือยุคราชวงศ์หยวน นอกจากนั้นยังพบพระพุทธรูปปางมารวิชัย หน้าตักกว้างประมาณ 90 เซนติเมตร ซึ่งชาวบ้านจะมาสักการบูชาอยู่เป็นประจำ โดยเฉพาะช่วงหลังจากการทำบุญวันสารท และสงกรานต์ เพราะเชื่อว่า จะทำให้ฝนตกตามฤดูกาลพื้นที่มีความชุ่มชื้น (8) เขาชัน เป็นสถานที่ ที่รัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสเพื่อตั้งค่ายล่ากระเจิง ซึ่งมีชุมชนมาก ในปัจจุบันยังคงปรากฏหลักฐานให้เห็นอยู่ และพบพระพุทธรูปปางห้ามญาติแบบทรงเครื่องใหญ่ ศิลปะสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย มีขนาดสูง 1.50 เมตร ปัจจุบันนำไปประดิษฐานที่พิพิธภัณฑวัตถุพิบูลย์ จังหวัดพัทลุง

อาชีพหลักของประชากรตำบลเกาะหมาก คือ เกษตรกรรม ได้แก่ ทำสวนยางพารา นอกจากนั้น มีการเลี้ยงสัตว์ เช่น โค สุกร เป็ด ไก่ และทำการประมง เช่น การเลี้ยงกุ้งกุลาดำ การเลี้ยงปลากระพงในกระชัง และประมงขนาดเล็กในทะเลสาบสงขลา

อาชีพรองลงมา คือ การค้าขาย และ การบริการ การค้าขาย ได้แก่ ร้านขายของชำ ซึ่งมีทุกหมู่บ้าน ร้านขายวัสดุก่อสร้าง 1 แห่ง สำหรับการบริการ ได้แก่ คัดผม เสริมสวย อู่ซ่อมรถ จักรยานยนต์รับจ้าง รถสองแถวรับจ้าง ปั้มน้ำมัน 1 แห่ง บ่อทราย 4 แห่ง

ดังนั้น รายได้ของประชากรตำบลเกาะหมาก ส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งมีรายได้เฉลี่ย 38,618 บาทต่อคนต่อปี (ข้อมูล จปฐ. ปี 2550)

ด้านศักยภาพของตำบล นั้น องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหมากมีคณะผู้บริหาร 4 คน ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน และเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล มีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล 22 คน มีบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล 67 คน ประกอบด้วย ข้าราชการ 13 คน พนักงานจ้างตามภารกิจ 38 คน พนักงานจ้างทั่วไป 13 คน ลูกจ้างประจำ 3 คน

ด้านศักยภาพของชุมชน/พื้นที่ นั้น จุดแข็งของตำบลเกาะหมาก คือ พื้นที่เป็นเกาะ มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล(ทะเลสาบสงขลา) ประชากรจึงมีรายได้ทั้งภาคเกษตร และการประมง นอกจากนั้น ยังได้ขายสัมปทานรังนกอีแอ่น บริเวณเกาะสี่ เกาะห้า จึงเป็นรายได้หลักสำหรับการพัฒนาตำบลเกาะหมากในปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งพื้นที่ส่วนใหญ่ที่ติดกับทะเลสาบ มีภูมิทัศน์สวยงาม เอื้ออำนวยต่อการปรับปรุงและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง จุดอ่อนของตำบลเกาะหมาก คือ สภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ไม่เอื้ออำนวยต่อการคมนาคม อาชีพของประชาชนในพื้นที่มีจำกัด

ประชาชนในตำบลเกาะหมากได้มีการรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน 10 กองทุน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ที่เกิดพร้อมกับกองทุนหมู่บ้าน 10 กลุ่ม กลุ่มออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการบ้านช่องพิน(ออมทรัพย์เพื่อการผลิต) 1 กลุ่ม (ดำเนินการร่วมกัน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1,2,6 กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรประเภทต่างๆ 3 กลุ่ม และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรออมทรัพย์ 3 กลุ่ม

การสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสของตำบลเกาะหมาก ได้แก่ ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ได้รับการช่วยเหลือจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย รวมทั้งสิ้น 169 ราย เป็นผู้สูงอายุ 157 ราย ผู้พิการ 11 ราย และผู้ป่วยโรคเอดส์ 1 ราย จากองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหมาก รวมทั้งสิ้น 42 ราย เป็นผู้สูงอายุ 36 ราย ผู้พิการ 3 ราย และผู้ป่วยโรคเอดส์ 3 ราย โดยจ่ายเงินสงเคราะห์เป็นลักษณะเบี้ยยังชีพ รายละ 500 บาทต่อเดือน

ผลการศึกษาริบทของอำเภอปากพะยูน และบริบทตำบล ทั้ง 7 ตำบล พบว่า อำเภอปากพะยูน เป็นอำเภอที่มีความอุดมสมบูรณ์อำเภอหนึ่งของจังหวัดพัทลุง ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว บนภูเขามีสวนยาง มีทุนทางสังคมสูง ทั้งทุนทางธรรมชาติและทุนที่สร้างขึ้น เช่น มีธรรมชาติสวยงาม มีโบราณสถานเก่าแก่ จึงเกิดแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทรัพยากรดิน ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรทางทะเล ล้วนแล้วแต่เป็นทรัพยากรที่มีค่า อำเภอปากพะยูน จึงไม่ใช่พื้นที่ยากจน จากข้อมูล จปฐ. ปี 2550 รายได้เฉลี่ยของประชากรผ่านเกณฑ์ทุกตำบล รวมทั้งรายได้เฉลี่ยของประชากรทั้งอำเภอด้วย ประชากรอำเภอปากพะยูนจึงมีคุณภาพชีวิตอยู่ในเกณฑ์ที่ดี แม้จะมีประชากรส่วนหนึ่งที่เป็นผู้ยากลำบากอยู่บ้าง อาจใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ในการดูแลช่วยเหลือให้บุคคลเหล่านั้นพ้นสภาพความยากลำบากได้ในเวลาไม่นานนัก

ในการศึกษาริบทอำเภอและบริบทตำบลดังกล่าวข้างต้น นั้น คณะนักวิจัยดำเนินการควบคู่กันไปกับการศึกษาข้อมูลสถานการณ์ของผู้ยากลำบาก และข้อมูลกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ได้มีการดำเนินการอยู่แล้วในพื้นที่ โดยการจัดเวทีประชาคมผู้นำชุมชน ทั้งผู้นำที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกองตำบลการบริหารส่วนตำบล (นายก อบต.) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานกองทุนหมู่บ้าน ประธานกลุ่มออมทรัพย์ ประธานกลุ่มอาชีพ ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน (ผู้นำ อช.) อาสาสมัครพัฒนาสังคมประจำปีหมู่บ้าน (อพม.) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำปีหมู่บ้าน (อสม.) และข้าราชการบ้านาญ หลังจากนั้น ใช้แบบสอบถามในการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ยากลำบาก ตามรายชื่อที่ได้จากเวทีประชาคม และแบบสอบถามสัมภาษณ์กรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้ยากลำบาก เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน ตลอดจนข้อมูลที่ได้รับจากแบบรายงานการสำรวจกลุ่มผู้ด้อยโอกาสตามยุทธศาสตร์สังคมไม่ทอดทิ้งกัน ของจังหวัดพัทลุงด้วย ปรากฏผลการศึกษา ดังนี้

ข้อมูลที่คณะนักวิจัยได้จากแบบรายงานการสำรวจกลุ่มผู้ด้อยโอกาสตามยุทธศาสตร์สังคมไม่ทอดทิ้งกันของจังหวัดพัทลุง เป็นข้อมูลผู้ด้อยโอกาสที่ลงทะเบียนไว้กับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพัทลุง และข้อมูลการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จากการสำรวจโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนผู้ด้อยโอกาสและการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนของอำเภอปากพะยูนตามทะเบียนของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพัทลุง

กลุ่มผู้ด้อยโอกาส	จำนวน ที่ลง ทะเบียน (คน)	จำนวนที่ได้รับความช่วยเหลือจาก หน่วยงานต่างๆ (คน)				จำนวนที่ยัง ไม่ได้รับความ ช่วยเหลือ (คน)
		พมจ.	อบค.	มูลนิธิ/ สมาคม	รวม	
เด็กกำพร้า/ถูกทอดทิ้ง	521	58	-	20	78	443
ผู้สูงอายุ ขาดผู้เลี้ยงดู	230	104	-	104	104	126
สตรีหม้ายยากจน	161	42	-	-	42	119
หัวหน้าครอบครัวยากจน	116	18	-	-	18	98
ผู้พิการ	253	70	64	-	134	119
ผู้ติดเชื้อเอดส์	32	29	-	-	29	3
ผู้ติดสุราเรื้อรังและติด ยาเสพติด	27	-	-	-	-	27
รวม	1,340	321	64	124	405	935
ร้อยละ	100.00	23.96	4.78	92.54	30.22	69.78

(ข้อมูล ณ วันที่ 14 มีนาคม 2550 สํารวจโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น)

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าจำนวนผู้ด้อยโอกาสรวม 7 ประเภท ของอำเภอปากพะยูนรวม 7 ตำบล 65 หมู่บ้าน นั้น มีจำนวนถึง 1,340 คน แต่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ เพียงจำนวน 405 คน หรือ ร้อยละ 30.22 เท่านั้น และผู้พิการ ได้รับการช่วยเหลือมากกว่าประเภทอื่น คือ จำนวน 134 คน รองลงมาผู้สูงอายุที่ขาดผู้เลี้ยงดู จำนวน 104 คน สำหรับผู้ติดเชื้อเอดส์ มีจำนวน 32 คน แต่สามารถให้การช่วยเหลือได้ถึงจำนวน 29 คน ผู้ยากลำบากที่ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือเลย คือ ผู้ติดสุราเรื้อรังและติดยาเสพติด จำนวน 27 คน

ก่อนการจัดเวทีประชาคม คณะนักวิจัยได้รับความร่วมมือจากนายอำเภอปากพะยูน ประสานผู้นำชุมชนและผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่วิจัย เพื่อเข้าร่วมประชุมรับฟังการชี้แจงรายละเอียดของ โครงการวิจัยฯ ซึ่งได้แก่ ผู้บริหารเทศบาลตำบลปากพะยูน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 7 ตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกองทุนหมู่บ้าน ประธานกลุ่มออมทรัพย์ ของ 65 หมู่บ้าน รวม 85 คน ในวันที่ 24 เมษายน 2550 ณ ศาลาประชาคมอำเภอปากพะยูน โดยนายอำเภอปากพะยูน มอบหมายให้ปลัดอาวุโส เป็นผู้ชี้แจงร่วมกับคณะนักวิจัย ผลที่ได้จากการจัดประชุมครั้งนี้ คือ แผนการจัดเวทีครั้งต่อไปของแต่ละตำบล

เวทีประชาคมครั้งที่ 1 เป็นเวทีค้นหา/ระบุนายชื่อและจัดลำดับประเภทผู้ยากลำบากของแต่ละหมู่บ้าน/ชุมชน ซึ่งชุมชนเห็นสมควรให้ความช่วยเหลือ ซึ่งดำเนินการเป็นรายตำบล/เทศบาล รวม 7 ตำบล 1 เทศบาล คือ เทศบาลตำบลปากพะยูน ผู้เข้าร่วมเวทีประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารของ อบต. สมาชิก อบต. ประธานชุมชน ประธานและสมาชิกกลุ่ม/องค์กรต่างๆ ใน หมู่บ้าน/ชุมชน อาสาสมัครประเภทต่างๆ เช่น ผู้นำ อช. อพม. อสม. ฯลฯ รายละเอียด ตาม ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนผู้เข้าร่วมเวทีประชาคม ครั้งที่ 1 แยกเป็นรายตำบล

ตำบล	วัน / เวลา	สถานที่ดำเนินการ	จำนวน ผู้เข้าร่วม เวทีที่ กำหนด	ผู้เข้าร่วมเวทีจริง	
				จำนวน	ร้อยละ
เทศบาลตำบล ปากพะยูน	8 พค.50 /13.00 น.	มัสยิดหัวฝาด	60 คน	50 คน	83.33
หารเทา	14 พค.50 /13.00 น.	รร.หารเทารังสี ประชาสรรค์	110 คน	90 คน	81.82
เกาะนางคำ	21พค.50 /13.00 น.	อบต.เกาะนางคำ	60 คน	33 คน	55.00
ปากพะยูน	22 พค.50 /13.00 น.	อบต.ปากพะยูน	50 คน	28 คน	56.00
ฝาดะมี	23 พค.50 /13.00 น.	รร.บ้านแหลม ม.8	110 คน	73 คน	66.36
คอนทราย	24 พค.50 /13.00 น.	สถานีอนามัยบ้าน โคกทราย	60 คน	48 คน	80.00
เกาะหมาก	28 พค.50 /13.00 น.	อบต.เกาะหมาก	80 คน	35 คน	43.75
ดอนประดู่	29 พค.50 /13.00 น.	อบต.ดอนประดู่	110 คน	58 คน	52.72
รวม			640 คน	415 คน	64.84

จากตารางที่ 2 ผู้เข้าร่วมเวทีประชาคม ครั้งที่ 1 มีจำนวนเพียง 415 คน คิดเป็นร้อยละ 64.84 ของจำนวนที่กำหนดไว้จริง (640 คน) เมื่อเปรียบเทียบแต่ละตำบล นั้น พบว่าเทศบาลตำบลปากพะยูน มีผู้เข้าร่วมเวทีเป็นจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 83.33 ของจำนวนที่กำหนด) รองลงมา ได้แก่ ตำบลหารเทา (ร้อยละ 81.82) และตำบลคอนทราย (ร้อยละ 80.00) ตามลำดับ ส่วนตำบลที่มีผู้เข้าร่วมเวติน้อยที่สุด คือ ตำบลเกาะหมาก (ร้อยละ 43.75)

ในการดำเนินการในเวทีครั้งที่ 1 นี้ คณะนักวิจัย เป็นผู้ดำเนินการในฐานะวิทยากร กระบวนการ นำอภิปราย และระดมความคิดเห็นผู้เข้าร่วมเวที ในประเด็น ต่อไปนี้

1. กลุ่มบุคคลที่ยากลำบากในชุมชน / หมู่บ้านของท่านเป็นใครบ้าง? อยู่ที่ไหน? (ระบุชื่อ – ที่อยู่) สภาพความเดือดร้อนของผู้ยากลำบากเหล่านั้นเป็นอย่างไร? เช่น เป็นโรคอันตรายร้ายแรง เจ็บป่วยเรื้อรัง เป็นโรคเอดส์ระยะแสดงอาการ ดิคาเสพติด ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ ถูกบังคับค้าประเวณี ตกเป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์ ถูกข่มขืน/ล่วงละเมิดทางเพศ ถูกหลอกลวง ถูกทารุณกรรม ถูกทอดทิ้ง ขาดผู้อุปการะดูแล ครอบครัวแตกแยก ไม่ได้รับความเป็นธรรม เด็กกำพร้า เด็กที่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองต้องโทษจำคุก เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูจากครอบครัวไม่เหมาะสม พิกัดทางร่างกาย พิกัดทางสายตา หรือพิกัดทางอื่นๆ หลงลืมเพราะชรภาพมาก เรื้อรัง ขอบตาดำ ประสพภัยธรรมชาติ(อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย) ประสพอุบัติเหตุ หรืออื่น ๆ

2. ให้ร่วมกันพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของประเภทผู้ยากลำบากเหล่านั้นด้วย

3. ผู้ยากลำบากดังกล่าว เคยได้รับความช่วยเหลือจากใครบ้าง เช่น ภาครัฐ ภาคเอกชน บุคคลต่างๆทั้งในและนอกพื้นที่

4. ในชุมชน/หมู่บ้านของท่านมีกองทุนสวัสดิการชุมชนใดบ้างที่เคยให้ความช่วยเหลือผู้ยากลำบาก และให้ความช่วยเหลือในลักษณะใด ใครเคยได้รับความช่วยเหลือไปแล้วบ้าง

5. กรณีมีกองทุนสวัสดิการชุมชนดังกล่าวและให้ความช่วยเหลือไปบ้างแล้วนั้นจะมีแนวทางอย่างไรในการให้ความช่วยเหลือผู้ยากลำบากที่ยังไม่เคยได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนเลย

6. กรณีไม่มีกองทุนสวัสดิการชุมชน หรือมีแต่ยังไม่ได้มีการให้ความช่วยเหลือผู้ยากลำบากเลย จะมีแนวทางในการให้ความช่วยเหลืออย่างไร

จากการอภิปราย และระดมความคิด ทั้ง 6 ประเด็นดังกล่าว ปรากฏผลตามประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 สรุปจำนวนผู้ยากลำบากของแต่ละตำบลเป็นรายประเภท รวม 7 ตำบล จำนวนรวมทั้งสิ้น 960 ราย รายละเอียดตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนผู้ยากลำบากของแต่ละตำบล แยกตามประเภทจากเวทีประชาคมครั้งที่ 1

เทศบาล/ ตำบล	จำนวนผู้ยากลำบากแยกตามประเภท(ราย)								ร้อยละ
	ผู้ พิการ	ผู้ สูงอายุ	เด็ก กำพร้า/ ถูก ทอดทิ้ง/ ขาดทุน ทรัพย์	สตรี หม้าย	ผู้ป่วย โรค ร้ายแรง /เรื้อรัง	ผู้มี ราย ได้ น้อย	ผู้ ประสบ ภัย พิบัติ	รวม	
เทศบาล	30	91	55	22	-	4	-	202	21.04
ปากพะยูน	10	18	20	15	-	-	-	63	6.56
หารเทา	46	86	39	17	6	1	-	195	20.31
ฝาละมี	43	32	35	22	-	5	4	141	14.69
คอนทราย	16	5	6	2	-	-	-	29	3.02
คอนประคู้	27	40	31	13	1	2	-	114	11.88
เกาะนางคำ	26	30	15	17	-	-	-	88	9.17
เกาะหมาก	38	40	29	11	4	6	-	128	13.33
รวม	236	342	230	119	11	18	4	960	100.00
ร้อยละ	24.58	35.63	23.96	12.39	1.14	1.88	0.42		100.00

จากตารางที่ 3 ผู้ยากลำบากที่ได้จากเวทีประชาคมครั้งที่ 1 รวม 7 ประเภท จำนวนรวมทั้งสิ้น 960 ราย เป็นผู้สูงอายุมากที่สุด คือ 342 ราย (ร้อยละ 35.63) รองลงมา คือ ผู้พิการ(ร้อยละ 24.58) และเด็กกำพร้า/ถูกทอดทิ้ง (ร้อยละ 23.96) ตามลำดับ ส่วนผู้ยากลำบากที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ ผู้ประสบภัยพิบัติ จำนวน 4 ราย (ร้อยละ 0.42) และเมื่อพิจารณาผู้ยากลำบากเป็นรายตำบลพบว่า เทศบาลตำบลปากพะยูน มีผู้ยากลำบาก รวม 5 ประเภท แต่มีจำนวนมากที่สุด คือ 202 ราย (ร้อยละ 21.04) รองลงมา คือ ตำบลหารเทา มีผู้ยากลำบากเพียง 4 ประเภท จำนวน 195 ราย (ร้อยละ 20.31) และตำบลคอนทราย เป็นตำบลที่มีผู้ยากลำบากน้อยที่สุด คือ 4 ประเภท จำนวน 29 ราย (ร้อยละ 3.02)

ผู้เข้าร่วมเวทีได้ให้ความหมายของผู้ยากลำบากแต่ละประเภท ดังนี้
ผู้พิการ หมายถึง ผู้พิการที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้และไม่มีรายได้

ผู้สูงอายุ หมายถึง ชาย-หญิง ที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป ไม่มีรายได้ บุตรหลานที่ดูแลยากจน หรือถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง

เด็กกำพร้า/ถูกทอดทิ้ง/เด็กขาดทุนทรัพย์ หมายถึง เด็กที่บิดา-มารดาถึงแก่กรรม บิดาหรือมารดา ถึงแก่กรรม เด็กที่ครอบครัวแตกแยก ถูกทอดทิ้งให้อยู่กับผู้อื่นและได้รับการเลี้ยงดูจากผู้ปกครองไม่เหมาะสม เด็กที่เรียนดี ขยันหมั่นเพียร แต่ขาดทุนทรัพย์

สตรีหม้าย หมายถึง สตรีที่สามีถึงแก่กรรม หรือหย่าขาดจากสามี หรือถูกทอดทิ้งโดยไม่หย่าขาดจากสามี มีบุตรต้องเลี้ยงดูและมีรายได้เล็กน้อย

ผู้ป่วยโรคร้ายแรง/เรื้อรัง หมายถึง ผู้ป่วยที่ป่วยด้วยโรคร้ายแรง เช่น โรคเอดส์ โรคมะเร็ง หรือโรคเรื้อรังที่ต้องใช้ระยะเวลารักษานาน เช่น โรคไต อัมพาต โรคหัวใจ ฯลฯ

ผู้มีรายได้น้อย หมายถึง ผู้ที่ไม่มีอาชีพและรายได้ที่แน่นอน หาเช้ากินค่ำ มีภาระรับผิดชอบในครอบครัวมาก เช่น ประกอบอาชีพคนเดียว แต่ต้องเลี้ยงดูสมาชิกจำนวนหลายคน

ผู้ประสบภัยพิบัติ หมายถึง ผู้ประสบภาวะขาดทุนจากการประกอบอาชีพ เนื่องจากภัยธรรมชาติต่างๆ เช่น อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย หรือจากการประสบอุบัติเหตุอย่างกะทันหัน

ประเด็นที่ 2 ผู้เข้าร่วมเวทีได้ร่วมกันจัดลำดับความสำคัญของประเภทผู้ยากลำบาก รายละเอียดตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงการจัดลำดับความสำคัญของประเภทผู้ยากลำบากจากเวทีประชาคมครั้งที่ 1 แยกเป็นรายตำบล

เทศบาล/ ตำบล	ลำดับความสำคัญของประเภทผู้ยากลำบาก							
	ผู้ พิการ	ผู้สูงอายุ	เด็ก กำพร้า/ ถูก ทอดทิ้ง	สตรี หม้าย	ผู้ป่วย โรค ร้ายแรง/ เรื้อรัง	ผู้มี รายได้ น้อย	ผู้ประสบภัย พิบัติ	รวม ประเภท
เทศบาล	3	2	1	6	4	7	5	7
ปากพะยูน	2	3	1	5	4	6	7	7
หารเทา	3	2	1	4	5	-	6	6
ฝาละมี	1	3	2	5	4	6	-	6
ดอนทราย	2	3	1	5	-	4	6	6
ดอนประคู้	4	3	1	5	2	-	6	6
เกาะนางคำ	1	2	3	4	-	5	-	5

ตารางที่ 4 (ต่อ)

เทศบาล/ ตำบล	ลำดับความสำคัญของประเภทผู้ยากลำบาก							
	ผู้ พิการ	ผู้สูงอายุ	เด็ก กำพร้า/ ถูก ทอดทิ้ง	สตรี หม้าย	ผู้ป่วย โรค ร้ายแรง/ เรื้อรัง	ผู้มี รายได้ น้อย	ผู้ประสบภัย พิบัติ	รวม ประเภท
เกาะหมาก	2	5	4	3	1	6	7	7
รวมลำดับ	2	3	1	5	4	6	7	-
ร้อยละ	37.5	50.00	62.5	50.00	37.5	37.5	25.00	-

จากตารางที่ 4 ร้อยละ 62.5 ของจำนวนตำบล ได้จัดให้เด็กกำพร้า/เด็กถูกทอดทิ้ง มีความสำคัญเป็นลำดับแรก ลำดับต่อมา ได้แก่ ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยโรคร้ายแรง/เรื้อรัง สตรีหม้าย ผู้มีรายได้น้อย และผู้ประสบภัยพิบัติ ตามลำดับ

ประเด็นที่ 3 ผู้ยากลำบากแต่ละตำบลที่เคยได้รับความช่วยเหลือ ส่วนใหญ่ได้รับการช่วยเหลือจากองค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.)ซึ่งได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดพัทลุง (พมจ.) เทศบาลตำบลปากพะยูน โรงพยาบาลปากพะยูน โรงเรียนในพื้นที่ และมูลนิธิเอกชน แต่ไม่ได้ครอบคลุมผู้ยากลำบากทุกประเภท สรุปการให้ความช่วยเหลือผู้ยากลำบาก รายละเอียดตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนผู้ยากลำบากที่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ที่ได้ข้อมูลจากเวทีประชาคมครั้งที่ 1 แยกเป็นรายตำบล

ตำบล	ผู้พิการ	ผู้สูงอายุ	เด็กกำพร้า/เด็กถูกทอดทิ้ง	ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง (เอชไอวี)	รวม		หน่วยงานให้ความช่วยเหลือ
					คน	ร้อยละ	
เทศบาล	11	50	6	-	67	18.11	ผู้พิการ – อบต. พมจ. กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้สูงอายุ – อบต. พมจ. กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น เด็กกำพร้า/เด็กถูกทอดทิ้ง - อบต. , โรงเรียนในพื้นที่ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ พัทลุง,มูลนิธิศุภนิมิตฯ, มูลนิธิส่งเสริมและพัฒนาอำเภอ , สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล,สำนักงานอิสลามจังหวัดสตูล, มูลนิธิเพื่อเด็กกำพร้า ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง – อบต., โรงพยาบาลปากพะยูน
ปากพะยูน	9	14	3	-	26	7.03	
หารเทา	21	50	6	6	83	22.43	
ฝาละมี	24	12	13	-	49	13.24	
ดอนประดู่	23	18	2	1	44	11.89	
ดอนทราย	9	4	4	-	17	4.60	
เกาะนางคำ	22	14	6	-	42	11.35	
เกาะหมาก	10	14	14	4	42	11.35	
รวม	129	176	54	11	370	100.00	
ร้อยละ	34.86	47.57	14.59	2.97	100.00	-	

จากตารางที่ 5 ผู้ยากลำบากที่ได้รับความช่วยเหลือเป็นจำนวนมากที่สุด ได้แก่ ผู้สูงอายุ จำนวน 176 ราย (ร้อยละ 47.57) จากหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ อบต. พมจ. กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น รองลงมาคือ ผู้พิการ (ร้อยละ 34.86) จากหน่วยงานเดียวกัน ส่วนผู้เจ็บป่วยโรคเรื้อรังได้ระบุว่าได้รับความช่วยเหลือน้อยที่สุด (ร้อยละ 2.97) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายตำบล

พบว่า ตำบลหารเทา ได้ระบุจำนวนผู้ยากลำบากที่ได้รับความช่วยเหลือไว้มากที่สุด คือ จำนวน 83 ราย (ร้อยละ 22.43) รองลงมา คือเทศบาลตำบลปากพะยูน (ร้อยละ 18.11) และ ตำบลคอนทราย ได้รับความช่วยเหลือน้อยที่สุด (ร้อยละ 4.60)

จากการดำเนินการปฏิบัติการศึกษาข้อมูลผู้ยากลำบากแบบมีส่วนร่วม โดยคณะผู้วิจัยและทีมงานจัดเก็บข้อมูลที่เป็นประชาชนในพื้นที่ ได้จัดทำฐานข้อมูลผู้ยากลำบากโดยใช้โปรแกรม access เพื่อให้ชุมชนและภาครัฐที่เกี่ยวข้องใช้ประโยชน์ในการพิจารณาผู้ยากลำบากที่จะสงเคราะห์ ฐานข้อมูลดังกล่าวสามารถปรับเปลี่ยนให้เป็นปัจจุบันได้เมื่อคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบากของชุมชนศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมให้เป็นปัจจุบัน และตรงกับข้อเท็จจริงมากที่สุด (ตัวอย่างปรากฏในภาคผนวก) เพื่อการช่วยเหลือดำเนินการได้ทั่วถึงและตรงตามวัตถุประสงค์มากที่สุด

ประเด็นที่ 4 ทุกหมู่บ้านมีกองทุนหมู่บ้าน และกลุ่มออมทรัพย์ หรือกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ที่จัดตั้งขึ้นโดยเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในระเบียบกองทุนฯของรัฐบาลในการอนุมัติเงินกองทุนหมู่บ้าน แต่บางหมู่บ้านจะมีกลุ่มออมทรัพย์ที่เกิดจากการรวมกลุ่มของชาวบ้านเองด้วย ซึ่งทุกกลุ่มดังกล่าวมีเงินปันผลของกลุ่มที่เป็นเงินเพื่อสาธารณประโยชน์ของชุมชนอยู่ จากการระดมความคิดเห็นผู้เข้าร่วมเวทีพบว่า แต่ละกลุ่มไม่ได้จัดสรรเงินส่วนนี้ให้กับผู้ยากลำบากแต่อย่างใด ส่วนใหญ่จะมอบให้กับโรงเรียน และวัด หากจะมีการมอบให้บ้าง คือ การมอบเสื้อผ้าให้แก่ผู้สูงอายุในวันผู้สูงอายุ ซึ่งไม่ได้ดำเนินการทุกกลุ่ม สรุปจำนวนกองทุนสวัสดิการของชุมชน ตามตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนกลุ่ม/กองทุนสวัสดิการชุมชนที่ได้ข้อมูลจากการจัดเวทีประชาคมครั้งที่ 1 แยกเป็นรายตำบล

เทศบาล/ ตำบล	จำนวน ชุมชน/ หมู่บ้าน	กลุ่มออม ทรัพย์เพื่อการ ผลิต (จำนวนกลุ่ม)	กลุ่มสัจจะ ออมทรัพย์ (จำนวนกลุ่ม)	กองทุน หมู่บ้าน (จำนวนกลุ่ม)	รวม	
					(จำนวน)	ร้อยละ
เทศบาลตำบล ปากพะยูน	4	-	-	-	-	-
ปากพะยูน	6	1	6	6	13	8.78
หารเทา	11	5	11	11	27	18.24
ฝาละมี	11	5	11	11	27	18.24
คอนทราย	6	1	5	5	11	7.43
คอนประดู่	11	2	11	11	24	16.22

ตารางที่ 6 (ต่อ)

เทศบาล/ ตำบล	จำนวน ชุมชน/ หมู่บ้าน	กลุ่มออม ทรัพย์เพื่อการ ผลิต (จำนวนกลุ่ม)	กลุ่มสัจจะ ออมทรัพย์ (จำนวนกลุ่ม)	กองทุน หมู่บ้าน (จำนวนกลุ่ม)	รวม	
					(จำนวน)	ร้อยละ
เกาะนางคำ	9	5	8	8	21	14.20
เกาะหมาก	11	5	10	10	25	16.89
รวม	4 / 65	24	62	62	148	100.00
ร้อยละ	-	16.22	41.89	41.89	100.00	-

จากตารางที่ 6 ผู้เข้าร่วมเวทีฯ ได้ระบุประเภทกองทุนสวัสดิการชุมชน จำนวน 3 ประเภท และจำนวนกองทุนแต่ละประเภท รวมทั้งสิ้น 148 กองทุน เป็นกองทุนหมู่บ้าน และกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ประเภทละเท่าๆกัน คือ จำนวน 62 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 41.89 นอกนั้นคือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จำนวน 24 กลุ่ม (ร้อยละ 16.22) ส่วนตำบลที่มีจำนวนกองทุน/กลุ่มสวัสดิการชุมชนดังกล่าว มากที่สุด และมีจำนวนเท่ากัน ได้แก่ ตำบลหารเทา และตำบลฝาละมี คือ 27 กองทุน (ร้อยละ 18.24) รองลงมา ได้แก่ ตำบลเกาะหมาก(ร้อยละ 16.89) และ ตำบลดอนประดู่ (ร้อยละ 16.22) ตามลำดับ ส่วนตำบลที่มีจำนวนกองทุน/กลุ่ม น้อยที่สุด คือ ตำบลดอนทราย คือ จำนวน 11 กลุ่ม (ร้อยละ 7.43)

ประเด็นที่ 5 ผู้เข้าร่วมเวทีของทุกตำบล ส่วนใหญ่เป็นผู้แทนประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนในหมู่บ้าน ดังนั้นในการระดมความคิดในประเด็นที่ 5 นั้น จึงมีเพียงแนวคิดว่าจะจัดสรรผลประโยชน์จากกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ไปเอื้อต่อผู้ยากลำบากในโอกาสต่อไป แต่ต้องปรึกษารื้อกับสมาชิกกลุ่ม หรือสมาชิกกองทุนก่อนว่า ควรจะมีการจัดสรรให้หรือไม่ เพียงใด และ โดยวิธีใด

สำหรับเทศบาลตำบลปากพะยูน ไม่มีกลุ่มหรือกองทุนใดเลยที่จะดำเนินการในกรณีดังกล่าวได้

ประเด็นที่ 6 ยังไม่ได้มีการอภิปรายและระดมความคิดกันในเวทีนี้ เนื่องจากมีเวลาไม่เพียงพอต่อการอภิปราย คณะนักวิจัยจึงแจ้งให้ผู้เข้าร่วมเวทีทราบว่า หลังจากได้รายชื่อผู้ยากลำบากจากเวทีนี้แล้ว จะมอบหมายให้ผู้ช่วยนักวิจัยในพื้นที่ ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ยากลำบาก หรือผู้เลี้ยงดูผู้ยากลำบาก ตามแบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยจัดทำขึ้น และจะมีการนัดหมายในการจัดเวทีประชาคมครั้งที่ 2 เพื่อตรวจสอบ และยืนยันรายชื่อผู้ยากลำบากที่ได้จาก

เวทีที่ 1 ซึ่งอาจมีการเพิ่มเติมรายชื่อ หรือ คัดรายชื่อออก ภายหลังการจัดเก็บข้อมูลของผู้ช่วยนักวิจัยเสร็จสิ้นแล้ว

เวทีประชาคมครั้งที่ 2 เป็นเวทีประชาคมเพื่อตรวจสอบและยืนยันรายชื่อ รวมทั้งข้อมูลรายละเอียดของผู้ยากลำบาก ซึ่งผู้ช่วยนักวิจัยในพื้นที่ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตามรายชื่อที่ผู้เข้าร่วมเวทีที่ 1 ระบุไว้ และพิจารณาแนวทางช่วยเหลือผู้ยากลำบากดังกล่าว ผู้เข้าร่วมเวที จาก 7 ตำบล 1 เทศบาล แต่ละตำบล ประกอบด้วย นายก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกองทุนหมู่บ้าน ประธานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เทศบาลตำบลปากพะยูน ประกอบด้วย ผู้แทนนายกเทศมนตรี และประธานชุมชน ระยะเวลาดำเนินการในเวทีที่ 2 รวม 5 วัน บุคคลเป้าหมายรวมทั้งสิ้น 69 คน รายละเอียดตามตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนผู้เข้าร่วมเวทีประชาคมครั้งที่ 2

วัน ดำเนินการ	สถานที่ดำเนินการ	บุคคลเป้าหมาย ผู้เข้าร่วมเวที	จำนวนคน ที่กำหนด	เข้าร่วมจริง	
				คน	ร้อยละ
21 มิ.ย. 50	ห้องประชุม โรงพยาบาลปากพะยูน	เทศบาลตำบลปากพะยูน	13	10	76.92
		ตำบลปากพะยูน	15	6	40.00
22 มิ.ย. 50	ร.ร.หารเทรังสีประชา สรรค์ ต.หารเทา	ตำบลหารเทา	34	11	32.35
25 มิ.ย. 50	ร.ร.บ้านแหลม ต.ฝาละมี	ตำบลฝาละมี	34	9	26.47
26 มิ.ย. 50	อบต.คอนประดู่	ตำบลคอนประดู่	33	15	45.45
		ตำบลคอนทราย	20	8	40.00
27 มิ.ย. 50	อบต.เกาะนางคำ	ตำบลเกาะนางคำ	27	4	14.81
		ตำบลเกาะหมาก	30	6	20.00
รวม	5 จุด	1 เทศบาล 7 ตำบล	206	69	33.50

จากตารางที่ 7 จำนวนผู้เข้าร่วมเวทีประชาคมครั้งที่ 2 จาก 1 เทศบาล 7 ตำบล ตามที่กำหนดไว้รวมทั้งสิ้น 206 คน แต่มีผู้มาเข้าร่วมจริงเพียง 69 คน (ร้อยละ 33.50) เทศบาลตำบลปากพะยูน มีผู้เข้าร่วมเวทีสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนด คือ ร้อยละ 76.92 และตำบลที่มีจำนวนผู้เข้าร่วมเวทีต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดมาก คือ ตำบลเกาะนางคำ (ร้อยละ 14.81) ส่วนตำบลอื่น ๆ มีผู้เข้าร่วมเวทีไม่ถึงร้อยละ 50.00 ของเป้าหมาย

การจัดเวทีครั้งที่ 2 พบว่ามีผู้เข้าร่วมเวทีน้อยมาก อาจมีสาเหตุมาจาก

1. การจัดเวทีประชาคมโดยการรวม 2 ตำบลดำเนินการพร้อมกัน สถานที่ดำเนินการอยู่ห่างไกล ไม่สะดวกต่อการเดินทางไปร่วมเวที
2. ช่วงระยะเวลาเดียวกันกับการจัดเวที ภายในตำบลจัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬาของ อบต. ทำให้ประชาชน ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนหนึ่งไปร่วมกิจกรรมดังกล่าว
3. ผู้นำชุมชน/องค์กรที่เกี่ยวข้องไม่เห็นความสำคัญของโครงการวิจัย ผู้เข้าร่วมเวทีบางส่วนให้ความเห็นว่า ประเด็นต่างๆในเวทีประชาคม นั้น ตนเองไม่ได้มีส่วนได้ ส่วนเสีย และเกี่ยวข้องโดยตรง
4. การนัดหมายเข้าร่วมเวทีประชาคม นั้น ผู้เข้าร่วมเวทีได้รับหนังสือเชิญกระชั้นชิดเกินไป และบุคคลเป้าหมายบางคนไม่ได้รับทราบ เนื่องจากการประสานงานของ อบต. ซึ่งมีข้อจำกัดด้านการกิจจำนวนมาก ทำให้การประสานผู้เข้าร่วมเวทีล่าช้า อีกประการหนึ่งผู้วิจัยไม่ได้แจ้งประสานด้วยตนเอง แต่มอบหมายให้ผู้ช่วยนักวิจัยในพื้นที่เป็นผู้ประสาน โดยตรง อย่างไรก็ตาม แม้จะมีผู้เข้าร่วมในเวทีที่ 2 จำนวนไม่มากนัก ก็พบว่าบุคคลกลุ่มนี้เป็นที่มีจิตใจใฝ่พัฒนา เป็นแกนนำทางความคิด และการดำเนินกิจกรรม สามารถขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรมกองทุนได้ในระดับหนึ่ง ทำให้เกิดเวทีประชาคมต่าง ๆ ตามมา และเกิดการขับเคลื่อนกิจกรรมกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบาก ซึ่งจะได้นำเสนอในประเด็นถัดไป

ประเด็นสำคัญในเวทีประชาคมครั้งที่ 2

ประเด็นที่ 1 การตรวจสอบและยืนยันรายชื่อ /สภาพของผู้ยากลำบาก/กองทุนสวัสดิการชุมชน

คณะนักวิจัยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมเวทีแต่ละตำบล ตรวจสอบและยืนยันรายชื่อ/สภาพของผู้ยากลำบาก ตามที่ผู้ช่วยนักวิจัยในพื้นที่ได้จัดเก็บข้อมูลรายบุคคลมาเรียบร้อยแล้ว ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

1. ผู้ยากลำบากบางรายที่ได้ระบุชื่อไว้ในเวทีครั้งที่ 1 นั้น เมื่อไปตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยวิธีการสังเกตและสัมภาษณ์ พบว่า บางรายไม่ได้มีสภาพความยากลำบากจริงตามที่ระบุไว้ ในทางกลับกันบางรายมีสภาพยากลำบากมาก แต่ไม่ได้ถูกระบุไว้ในเวทีครั้งที่ 1 คณะนักวิจัย จึงเสนอ

รายชื่อทั้งหมดให้ผู้เข้าร่วมเวทีพิจารณาเพื่อขอมติถอนรายชื่อ และเพิ่มรายชื่อผู้ยากลำบากตามที่ได้อ้างอิงข้อมูลจริง ผู้เข้าร่วมเวทีทุกคนให้ความเห็นชอบ

2. ผู้เข้าร่วมเวทีบางตำบลให้ความเห็นกรณีผู้ยากลำบากบางรายประเภทสตรีหม้าย เนื่องจากสามีถึงแก่กรรม ไม่ควรมีรายชื่อเป็นผู้ยากลำบาก เพราะมีทรัพย์สินอีกมาก แต่มติของผู้เข้าร่วมเวทีนั้น ยังยืนยันข้อมูลเดิมโดยให้เหตุผลว่า บุคคลดังกล่าวอยู่ในสภาพความยากลำบากจริง ต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรหลายคน มีหนี้สินของสามีที่ต้องรับผิดชอบอีกมากมาย ทรัพย์สินที่มีอยู่ กำลังเปลี่ยนสภาพการถือครอง เพื่อนำไปชดเชยหนี้สินดังกล่าว

3. จำนวนข้อมูลผู้ยากลำบากที่ได้จากการจัดเก็บข้อมูลของคณะนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยในพื้นที่ พบว่าไม่แตกต่างกันมากกับจำนวนผู้ยากลำบากที่ได้จากเวทีประชาคมครั้งที่ 1 กล่าวคือ ผู้ยากลำบากที่ได้จากการระบุไว้ในเวทีประชาคมครั้งที่ 1 รวมทั้งสิ้น 960 ราย แต่ผู้ยากลำบากที่ได้จากการเก็บข้อมูลจริง รวมทั้งสิ้น 968 ราย และในจำนวนดังกล่าว ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งสิ้น 389 ราย รายละเอียดตามตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนผู้ยากลำบากแต่ละประเภท ที่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยการจัดเก็บข้อมูลของคณะนักวิจัย แยกเป็นรายตำบล

ตำบล	จำนวนผู้ยากลำบากแต่ละประเภท / จำนวนผู้ยากลำบากที่ได้รับความช่วยเหลือ									
	ผู้พิการ	ผู้สูงอายุ	เด็กกำพร้า/ เด็กถูกทอดทิ้ง	สตรีหม้าย	ผู้เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง/เรื้อรัง	ผู้มีรายได้น้อย	ผู้ประสบภัยพิบัติ	เร่ร่อน/ไร้ที่พึ่ง	รวม	ร้อยละ
เทศบาล	30/12	89/40	54/5	20/-	1/-	8/-	1/-	4/-	207/57	27.54
ปากพะยูน	9/8	16/13	19/3	8/1	2/2	2/1	-	1/-	57/28	49.12
หารเทา	45/22	89/55	39/10	21/4	3/1	1/-	-	-	198/92	46.46
ฝาละมี้	43/29	31/15	37/12	24/5	1/1	5/-	4/-	-	145/62	42.76
คอนทราย	16/9	5/4	6/4	2/-	-	-	-	1/-	30/17	56.67
คอนประดู่	41/23	27/17	30/4	13/2	7/3	1/1	-	-	119/50	42.02

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ตำบล	จำนวนผู้ยากลำบากแต่ละประเภท / จำนวนผู้ยากลำบากที่ได้รับความช่วยเหลือ									
	ผู้พิการ	ผู้สูงอายุ	เด็กกำพร้า/ เด็กถูกทอดทิ้ง	สตรีหม้าย	ผู้เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง/เรื้อรัง	ผู้มีรายได้น้อย	ผู้ประสบภัยพิบัติ	เร่ร่อน/ไร้ที่พึ่ง	รวม	ร้อยละ
เกาะนางคำ	30/18	28/18	15/6	10/-	-	-	-	-	83/42	50.60
เกาะหมาก	37/7	38/17	32/14	12/-	3/3	4/-	-	3/-	129/41	31.78
รวม	251/ 128	323/ 179	232/58	110/12	17/10	21/2	5/-	9/-	968/ 389	40.19
ร้อยละ	51.00	55.42	25.00	10.91	58.82	9.52	0.00	0.00	40.19	

จากตารางที่ 8 จำนวนผู้ยากลำบากทุกประเภทของอำเภอปากพะยูน รวม 968 คน ได้รับความช่วยเหลือเพียง 389 คน (ร้อยละ 40.19) ประเภทผู้ยากลำบากที่มีจำนวนมากที่สุด ได้แก่ ผู้สูงอายุ จำนวน 323 คน แต่ได้รับความช่วยเหลือเพียง 179 คน (ร้อยละ 55.42) รองลงมา ได้แก่ ผู้พิการ จำนวน 251 คน ได้รับความช่วยเหลือ 128 คน (ร้อยละ 51.00) สำหรับผู้ยากลำบากประเภทเด็กกำพร้า/เด็กถูกทอดทิ้ง นั้น มีจำนวนไม่น้อยเช่นกัน คือ จำนวน 232 คน แต่ได้รับความช่วยเหลือน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนที่มีอยู่ คือ จำนวน 58 คน (ร้อยละ 25.00) เท่านั้น แต่ผู้ยากลำบากอีกประเภทหนึ่ง คือ ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง/เรื้อรัง มีจำนวนน้อย คือ 17 คน แต่ได้รับความช่วยเหลือค่อนข้างมาก คือ 10 คน (ร้อยละ 58.82) และเมื่อพิจารณาการให้ความช่วยเหลือผู้ยากลำบากทุกประเภทของแต่ละตำบลแล้ว พบว่า เทศบาลตำบลปากพะยูน มีผู้ยากลำบากจำนวนมากที่สุด (207 คน) แต่ได้รับความช่วยเหลือเพียงร้อยละ 27.54 เท่านั้น ซึ่งใกล้เคียงกับตำบลเกาะหมาก (ร้อยละ 31.78) ส่วนตำบลที่มีการช่วยเหลือผู้ยากลำบากได้มากกว่าตำบลอื่น ได้แก่ ตำบลคอนทราย (ร้อยละ 56.67) เนื่องจากมีจำนวนผู้ยากลำบากไม่มาก (30 คน) นอกนั้นมีจำนวนใกล้เคียงกัน

ความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน จากการระดมจากเวทีประชาคม และจากการเก็บข้อมูลของคณะนักวิจัย พบว่ามีจำนวน 14 หน่วยงาน ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ 7 หน่วยงาน ประกอบด้วย

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพัทลุง
- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย โดยองค์การบริหารส่วนตำบลทุกตำบล ของอำเภอปากพะยูน
- สำนักงานประกันสังคมจังหวัดพัทลุง
- โรงพยาบาลปากพะยูน
- โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จังหวัดพัทลุง
- สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล
- โรงเรียนในพื้นที่

และหน่วยงานภาคเอกชน 7 หน่วยงาน ประกอบด้วย

- มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย
- มูลนิธิร่วมจิตต์น้อมเกล้าเพื่อเยาวชน
- มูลนิธิส่งเสริมและพัฒนาสังคมอำเภอปากพะยูน
- มูลนิธิเพื่อเด็กกำพร้า
- สำนักงานคณะกรรมการอิสลามจังหวัดสตูล
- สมาคมคนตาบอด
- องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก

จะเห็นได้ว่า ผู้ยากลำบากในพื้นที่อำเภอปากพะยูน ได้รับความช่วยเหลือจากฝ่ายต่าง ๆ อย่างหลากหลาย แต่ก็ไม่สามารถครอบคลุมผู้ยากลำบากทุกประเภท และทุกคนได้

4. ข้อมูลกองทุนสวัสดิการชุมชนของอำเภอปากพะยูนที่ได้จากการจัดเก็บของคณะนักวิจัย
 โดยการสัมภาษณ์ ผู้นำกลุ่ม/กองทุน และผู้นำชุมชน ตลอดจนศึกษาข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ พบว่า มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 207 กลุ่ม/กองทุน ได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรออมทรัพย์ และกลุ่มอาชีพทั่วไป เช่น กลุ่มเลี้ยงสุกร กลุ่มเลี้ยงโค กลุ่มเลี้ยงปลาในกระชัง กลุ่มเลี้ยงกิ้งกูดดำ กลุ่มสหกรณ์สวนยาง กลุ่มสหกรณ์การเกษตร กลุ่มกลุ่มผลิตน้ำยาง กลุ่มทำอวน กลุ่มผูกผ้า กลุ่มทำน้ำยาเอนกประสงค์ กลุ่มปาล์มน้ำมัน กลุ่มทอผ้าฝ้าย และกลุ่มจักสานตะกร้าพลาสติก เป็นต้น ซึ่งกลุ่มดังกล่าว ไม่ได้มีการจัดสวัสดิการแก่ผู้ยากลำบากแต่อย่างใด จำนวนสมาชิกและจำนวนเงินกองทุน ปรากฏดัง ตารางที่ 9

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนสมาชิกและเงินทุนของกองทุน/กลุ่มที่มีในชุมชน/หมู่บ้าน ของอำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

ตำบล	กองทุนหมู่บ้าน		กลุ่มสัจจะออมทรัพย์		กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต		กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ออมทรัพย์		กลุ่มส่งเสริมอาชีพ การเกษตร		รวม			
	จำนวน สมาชิก	เงินทุน	จำนวน สมาชิก	เงินทุน	จำนวน สมาชิก	เงินทุน	จำนวน สมาชิก	เงินทุน	จำนวน สมาชิก	เงินทุน	สมาชิก		เงินทุน	
											จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ท.ปากพะยูน	-	-	420	86,400	-	-	22	4,000	-	-	442	2.05	90,400	0.07
ปากพะยูน	622	6,745,552	622	1,043,167	-	-	18	103,830	89	-	1,351	6.25	7,892,549	6.45
หารเทา	1,104	9,893,745	996	833,186	1,393	6,259,150	195	2,397,800	195	270,000	3,883	17.98	19,653,881	16.08
ฝาดะมี	1,519	12,515,212	1,519	1,400,455	1,344	10,748,025	349	2,447,500	277	372,500	5,008	23.20	27,483,692	22.48
ดอนทราย	454	7,520,498	454	841,761	242	1,257,000	65	261,500	166	251,000	1,381	6.40	10,131,759	8.29
ดอนประดู่	1,089	13,228,518	808	1,318,959	526	4,683,500	113	1,769,000	135	80,000	2,671	12.37	21,079,977	17.24
เกาะนางคำ	768	9,604,079	768	1,787,519	148	845,480	125	2,112,300	60	-	1,869	8.66	14,349,378	11.74
เกาะหมาก	1,703	10,880,425	1,703	2,653,476	1,450	7,652,700	99	387,700	30	-	4,985	23.09	21,574,301	17.65
รวม	7,259	70,388,029	7,290	9,964,923	5,103	31,445,855	986	9,483,630	952	973,500	21,590		122,255,937	
ร้อยละ	33.62	57.57	33.77	8.15	23.63	25.72	4.57	7.76	4.41	0.80	100.0	100.0	100.0	100.0

จากตารางที่ 9 จะเห็นว่า กองทุน/กลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุด ได้แก่ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ (ร้อยละ 33.77) แต่จำนวนเงินของกลุ่มมีจำนวนไม่มาก (ร้อยละ 8.15) เนื่องจากกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ของเทศบาลปากพะยูน มีจำนวนเงินของกลุ่มน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนสมาชิก กองทุนหมู่บ้านเป็นกองทุนที่มีจำนวนสมาชิกรองลงมา (ร้อยละ 33.62) แต่มีจำนวนเงินของกองทุนมากที่สุด (ร้อยละ 57.57) เนื่องจากแต่ละหมู่บ้าน จะมีเงินประเดิมที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐอยู่แล้ว จำนวนหนึ่งล้านบาท ส่วนกลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกน้อยที่สุด ได้แก่ กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร (ร้อยละ 4.41)

ส่วนจำนวนกองทุน/กลุ่ม และเงินทุนของกองทุน/กลุ่ม ที่มีในชุมชน/หมู่บ้าน ของ อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ปรากฏดังตาราง 10

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนกองทุน/กลุ่มและเงินทุนของกองทุน/กลุ่ม ที่มีในชุมชน/หมู่บ้าน ของอำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

ตำบล	กองทุนหมู่บ้าน		กลุ่มสัจจะออมทรัพย์		กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต		กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ออมทรัพย์		กลุ่มส่งเสริมอาชีพ การเกษตร		รวม ทุกกองทุน			
	จำนวน กลุ่ม	เงินทุน	จำนวน กลุ่ม	เงินทุน	จำนวน กลุ่ม	เงินทุน	จำนวน กลุ่ม	เงินทุน	จำนวน กลุ่ม	เงินทุน	จำนวน กลุ่ม	ร้อยละ	เงินทุน	ร้อยละ
ท.ปากพะยูน	-	-	1	86,400	-	-	1	4,000	-	-	2	0.97	90,400	0.07
ปากพะยูน	6	6,745,552	6	1,043,167	-	-	1	103,830	4	-	17	8.21	7,892,549	6.45
หารเทา	9	9,893,745	8	833,186	7	6,259,150	5	2,397,800	6	270,000	35	16.91	19,653,881	16.08
ฝาละมี	11	12,515,212	11	1,400,455	4	10,748,025	10	2,447,500	9	372,500	45	21.74	27,483,692	22.48
ดอนทราย	6	7,520,498	6	841,761	4	1,257,000	2	261,500	6	251,000	24	11.59	10,131,759	8.29
ดอนประดู่	11	13,228,518	9	1,318,959	4	4,683,500	2	1,769,000	5	80,000	31	14.98	21,079,977	17.24
เกาะนางคำ	9	9,604,079	9	1,787,519	2	845,480	3	2,112,300	3	-	26	12.56	14,349,378	11.74
เกาะหมาก	10	10,880,425	10	2,653,476	1	7,652,700	3	387,700	3	-	27	13.04	21,574,301	17.65
รวม 7 ตำบล	62	70,388,029	60	9,964,923	22	31,445,855	27	9,483,630	36	973,500	207		122,255,937	
ร้อยละ	29.95	57.57	28.99	8.15	10.63	25.72	13.04	7.76	17.39	0.80	100.00	100.0	100.00	100.0

จากตารางที่ 10 จะเห็นว่า ตำบลที่มีจำนวนกองทุน/กลุ่มมากที่สุด ได้แก่ ตำบลฝาละมี คิดเป็นร้อยละ 21.74 ของจำนวนกองทุน รวมทั้งเป็นตำบลที่มีจำนวนเงินของทุน/กลุ่มมากที่สุด ด้วยเช่นกัน (ร้อยละ 22.48) ตำบลที่มีจำนวนกองทุน/กลุ่มรองลงมา ได้แก่ ตำบลหารเทา (ร้อยละ 16.91) และตำบลที่มีจำนวนเงินของทุน/กลุ่มรองลงมาในจำนวนเงินใกล้เคียงกัน ได้แก่ ตำบลเกาะหมาก (ร้อยละ 17.65) และตำบลคอนประจักษ์ (ร้อยละ 17.24) ส่วนเทศบาลตำบลปากพะยูนมีจำนวนกองทุน/กลุ่ม รวมทั้งจำนวนเงินของกองทุน/กลุ่มน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 0.97 และ ร้อยละ 0.07 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาด้านกองทุน/กลุ่มแต่ละประเภท จาก 5 ประเภทกองทุน นั้น พบว่า กองทุนหมู่บ้านมีทุกตำบล คิดเป็นร้อยละ 29.95 ของกองทุนทุกประเภทยกเว้นเทศบาลตำบลปากพะยูน แต่ไม่ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน (62 กองทุน จาก 65 หมู่บ้าน) เนื่องจากหมู่บ้านที่จัดตั้งใหม่ จำนวน 3 หมู่บ้าน ไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ และจำนวนเงินของกองทุนประเภทนี้ มีจำนวนมากกว่ากลุ่มอื่นๆด้วย (ร้อยละ 57.57) สำหรับกองทุน/กลุ่ม ที่มีจำนวนรองลงมา และมีจำนวนใกล้เคียงกันกับกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ (ร้อยละ 28.99) ส่วนกลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุด ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต (ร้อยละ 10.63) แต่เป็นกลุ่มที่มีจำนวนเงินของกลุ่ม รองลงมา จากกองทุนหมู่บ้าน (ร้อยละ 25.72) และกลุ่มที่มีจำนวนเงินของกลุ่มน้อยที่สุด คือกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร (ร้อยละ 0.80) เนื่องจาก บางตำบลไม่มีเงินของกลุ่มเลย ได้แก่ ตำบลเกาะนางคำ และตำบลเกาะหมาก

จำนวนกองทุนทั้งหมดรวมจำนวน 207 กองทุน จำนวนเงินกองทุนทั้งสิ้น 122,255,937.- บาท นับว่าเป็นจำนวนเงินที่สะท้อนศักยภาพของทุนทางสังคมของอำเภอปากพะยูน

ผลจากเวทีประชาคมและการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน คณะผู้วิจัยได้จัดทำฐานข้อมูลกองทุนสวัสดิการในชุมชนในรูปแบบโปรแกรม access เพื่อประโยชน์ในการบูรณาการกองทุนในภายหน้า และเพื่อความสะดวกของคณะกรรมการกองทุนฯ และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้ศึกษาศักยภาพของกองทุน ตลอดจนปรับปรุงฐานข้อมูลให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอได้ โดยสะดวก ตัวอย่างของฐานข้อมูลกองทุนสวัสดิการกองทุนปรากฏในภาคผนวก

ประเด็นที่ 2 แต่ละตำบลจะมีแนวทางพิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ยากลำบากอย่างไร และสมาชิกที่เข้าร่วมเวทีประชาคมครั้งนี้จะร่วมกันกำหนดแผนและประเด็น ในการจัดเวทีประชาคมครั้งต่อไปได้หรือไม่ อย่างไร

เนื่องจากในเวทีครั้งที่ 2 ของแต่ละตำบลมีจำนวนสมาชิกค่อนข้างน้อย จึงไม่สามารถเป็นตัวแทนในการลงมติของหมู่บ้านหรือตำบลได้ คณะนักวิจัยจึงใช้วิธีพูดคุย ปรีกษาหารือกับผู้เข้าร่วมเวทีจำนวนน้อยดังกล่าวเพราะถือว่าเป็นผู้มีจิตสาธารณะมีใจเอื้อเฟื้อมุงมั่นที่จะให้ความช่วยเหลือ

ผู้ยากลำบากในท้องถิ่นของตนให้เป็นระบบ จากการปรึกษาหารือตามประเด็นดังกล่าว ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

1. สรุปสาระสำคัญจากการอภิปรายในประเด็นที่ 2 แยกเป็นรายตำบล ดังนี้

1.1 เทศบาลตำบลปากพะยูน ให้ความเห็นเกี่ยวกับการบูรณาการกองทุนสวัสดิการชุมชนที่มีอยู่ เพื่อให้การช่วยเหลือผู้ยากลำบากนั้น เป็นไปไม่ได้อย่างแน่นอน เนื่องจาก

1.1.1 ในเขตเทศบาลตำบลปากพะยูน จำนวน 4 ชุมชน เริ่มดำเนินการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน ประมาณ 1 เดือนที่ผ่านมา(กุมภาพันธ์ 2550) โดยการระดมเงินออมจากสมาชิกวันละ 1 บาท ดังนั้นเงินกองทุนนี้ จะเอื้อประโยชน์เฉพาะผู้ที่เป็สมาชิกเท่านั้นและผู้เข้าร่วมเวทีบางรายให้ความเห็นว่า ประชาชนส่วนใหญ่ขาดจิตสาธารณะ จึงไม่มีแกนนำดำเนินการ ประเด็นนี้สร้างความขัดแย้งทางความคิดของผู้ร่วมเวทีมีการอภิปรายกันมากมาย ทำให้บางรายเสนอตัวทำหน้าที่เป็นแกนนำ แต่มติของเวทีขอให้มีการหารือในการจัดเวทีประชาคมครั้งต่อไป

1.1.2 ผู้เข้าร่วมเวทีบางรายที่เป็นผู้แทนนายกเทศมนตรีตำบลปากพะยูน ให้ความเห็นว่า การดำเนินการเพื่อบูรณาการกองทุน หรือจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนในระยะนี้ ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากเป็นช่วงเวลาใกล้หมดวาระการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารเทศบาล หากเทศบาลดำเนินการใด ๆ ในช่วงเวลานี้อาจมีปัญหาทางการเมืองได้

1.2 ตำบลปากพะยูน ผู้เข้าร่วมเวทีให้ข้อเสนอว่า หากเทศบาลตำบลปากพะยูน จะร่วมดำเนินการกับตำบลปากพะยูนได้ก็จะเป็นการดี เนื่องจากพื้นที่รับผิดชอบติดต่อกัน บางจุดประชาชนใช้สาธารณูปโภค และสาธารณูปการร่วมกัน อีกทั้งผู้ยากลำบากของเทศบาลตำบลปากพะยูน มีจำนวนมากกว่า เมื่อเทียบกับตำบลปากพะยูน ดังนั้นการบูรณาการกองทุนสวัสดิการชุมชนที่มีอยู่ หรือจัดตั้งกองทุนใหม่ก็ตาม ผู้ยากลำบากของเทศบาลตำบลปากพะยูนจะได้รับประโยชน์มากกว่า

1.3 ตำบลหารเทา ได้มีการอภิปรายและระดมความคิดเห็น สรุปได้ดังนี้

1.3.1 การช่วยเหลือผู้ยากลำบากของตำบลหารเทา ควรดำเนินการในระดับตำบล และจัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อผู้ยากลำบากโดยตรง ผู้รับประโยชน์คือผู้ยากลำบากในตำบลเดียวกัน อาจมีการระดมทุนของกองทุนจากคนในชุมชนและ อบต. มีการคัดเลือกคณะกรรมการของกองทุนบริหารจัดการกันเอง โดยยึดหลักธรรมาภิบาล เพื่อความยั่งยืนของกองทุน ผลที่ได้รับคือ ความสุขใจที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ เพื่อความผาสุกของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ

1.3.2 ประเด็นที่ผู้นำชุมชนไม่เข้าร่วมเวทีตามกำหนดนั้น มีความเห็นร่วมกันว่า ควรจะปรับความคิดของผู้นำชุมชนก่อน เช่น ท่านัน ผู้ใหญ่บ้าน เรื่องการเสียสละและ

ความเอื้ออาทรคนในชุมชนที่ยากลำบาก โดยไม่หวังผลประโยชน์จากการกระทำดังกล่าว และควรแสวงหาความร่วมมือ ไม่ควรมอบภาระให้ใครคนใดคนหนึ่งรับผิดชอบโดยตรง

1.4 ตำบลดอนประดู่ และตำบลคอนทราย เนื่องจากการจัดเวทีประชาคมครั้งที่ 3 ของจุดนี้เป็นการจัดร่วมกันระหว่างตำบลดอนประดู่และคอนทราย โดยจัดที่ อบต.ดอนประดู่ ทำให้ผู้ที่อยู่ตำบลคอนทรายต้องเดินทางไกลกว่าจึงทำให้มีผู้เข้าร่วมเวทีน้อย ซึ่งโดยเจตนาที่แท้จริงของคณะนักวิจัยนั้นต้องการระดมความคิดเห็นเพื่อพิจารณาแนวทางการบูรณาการกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ จึงรวม 2 ตำบล ที่มีพื้นที่ติดต่อกัน ดำเนินการในจุดเดียวกัน

1.4.1 มติของผู้เข้าร่วมเวทีเห็นควรให้มีการจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือผู้ยากลำบากแยกเป็นรายตำบล ส่วนการบูรณาการความร่วมมือระหว่างกองทุนประเภทต่าง ๆ ในชุมชน / หมู่บ้าน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสัจจะ ออมทรัพย์นั้นเป็นไปได้ยาก เนื่องจากบางกองทุน/กลุ่ม ไม่มีการจัดสรรผลประโยชน์ไว้สำหรับช่วยเหลือผู้ยากลำบากเลย แต่หากมีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการช่วยเหลือผู้ยากลำบากไว้แล้ว อาจนำผลประโยชน์ดังกล่าว (ถ้ามี) สมทบกับกองทุนได้

1.4.2 ในการจัดเวทีประชาคมครั้งต่อไป ควรจัดเป็นรายตำบล เพื่อความสะดวกของผู้เข้าร่วมเวที และจะมีแนวทางการให้ความช่วยเหลือผู้ยากลำบากที่เหมาะสมและสอดคล้องกับทรัพยากรของตำบลด้วย

1.5 ตำบลเกาะหมาก และตำบลเกาะนางคำ เวทีประชาคมครั้งที่ 2 จุดนี้เป็นการจัดร่วมกันระหว่างตำบลเกาะหมาก และตำบลนางคำ โดยจัดที่ อบต. เกาะนางคำ ผู้เข้าร่วมประชุมย่อย สาเหตุเดียวกับจุดอื่นที่จัดพร้อมกัน 2 ตำบล แต่มีการพูดคุยประเด็นสำคัญ ดังนี้

1.5.1 การช่วยเหลือผู้ยากลำบากนั้นเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ ตำบลเกาะหมาก (กลุ่มออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการบ้านช่องพิน ซึ่งสมาชิกมาจาก พื้นที่หมู่ที่ 1,2,6 ตำบลเกาะหมาก) ได้ดำเนินการช่วยเหลือกับผู้สูงอายุ แต่ไม่มีความต่อเนื่องจึงต้องล้มเลิกไป เนื่องจากลักษณะการดำเนินการมิใช่เป็นการสงเคราะห์แบบให้เปล่า แต่ให้ยืมเงินไปประกอบอาชีพ เมื่อไม่ได้นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์จึงไม่มีเงินคืนกลุ่ม ผู้เข้าร่วมเวทีเสนอให้มีการกำกับติดตามดูแลการใช้เงินของผู้ยากลำบาก เมื่อมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการสงเคราะห์แล้ว

1.5.2 การดำเนินการของกองทุนสวัสดิการ เพื่อช่วยเหลือผู้ยากลำบาก จะมีหน่วยงานสมทบด้วยหรือไม่ ในประเด็นนี้ นักวิจัยได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า แนวคิดของโครงการวิจัยนั้น คือ การสนับสนุนให้มีการบูรณาการกองทุนสวัสดิการชุมชนในพื้นที่ เพื่อช่วยเหลือผู้ยากลำบาก ชุมชนควรช่วยเหลือกันเอง เพื่อความเข้มแข็งของชุมชน เพราะรัฐได้สนับสนุนงบประมาณผ่านมาทาง อบต. มาบ้างแล้ว แต่อาจไม่ครอบคลุมผู้ยากลำบากในหมู่บ้าน / ตำบลได้ทั้งหมด

1.5.3 สำหรับบัญชีรายชื่อผู้ยากลำบาก ที่ได้มาจากการจัดเก็บข้อมูลของผู้ช่วยนักวิจัยนั้น ผู้เข้าร่วมเวทีเห็นว่าควรพิจารณาอีกครั้ง บางรายอาจต้องคัดรายชื่อออกไป เนื่องจากไม่เหมาะสม แต่จะดำเนินการหลังจากได้มีการจัดตั้งกองทุน คัดเลือกคณะกรรมการ และกำหนดระเบียบข้อบังคับของกองทุนแล้ว

1.5.4 ผู้ยากลำบากบางประเภทที่รัฐได้ให้ความช่วยเหลืออยู่แล้ว ไม่ควรจะดำเนินการซ้ำซ้อน เว้นเสียแต่ผู้ที่ยังไม่เคยได้รับความช่วยเหลือหรือผู้ยากลำบากบางประเภทที่ยังไม่ได้รับความช่วยเหลือเลย

1.6 ตำบลฝาละมี สำหรับจุดนี้ผู้เข้าร่วมประชุมน้อย และไม่ใช้บุคคลเป้าหมายเดิมในเวทีครั้งที่ 1 ไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานตามโครงการวิจัยเท่าที่ควร ไม่สามารถระดมความคิดเห็นใด ๆ ได้

2. กำหนดแผนการจัดเวทีประชาคมครั้งที่ 3 ของแต่ละตำบล ซึ่งกำหนดดำเนินการระหว่างวันที่ 6 – 18 กรกฎาคม 2550 โดยบุคคลเป้าหมายที่จะเข้าร่วมเวทีประกอบด้วย ประธานชุมชน โต๊ะอิหม่าม ข้าราชการบำนาญ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. ประธานกลุ่มออมทรัพย์ ประธานกองทุนหมู่บ้าน ประธานกลุ่มสตรี อสม. อพม. และ ผู้นำ อช.

3. กำหนดประเด็นอภิปรายและระดมความคิดเห็นในเวทีประชาคมครั้งที่ 3 ดังนี้

- 3.1 แนวทางการให้ความช่วยเหลือผู้ยากลำบาก
- 3.2 การจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือผู้ยากลำบาก
- 3.3 การคัดเลือกคณะกรรมการดำเนินงาน
- 3.4 การจัดกิจกรรมระดมทุน

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการแก่กลุ่มผู้ยากลำบากในชุมชน

ผลการศึกษา

จากผลการศึกษาในเวทีประชาคมครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 พบว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนที่มีอยู่ในหมู่บ้านนั้น ส่วนใหญ่เป็นกองทุนที่จัดสวัสดิการสำหรับสมาชิกเท่านั้น เช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ดังนั้น ผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงานของกองทุนหรือกลุ่มเหล่านั้น จึงเอื้อเฉพาะสมาชิกและบางส่วนจัดสรรให้กับสาธารณประโยชน์ ได้แก่ สถาบันต่างๆ ในชุมชน เช่น วัด โรงเรียน ซึ่งแต่ละกองทุนหรือกลุ่มมีการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน

ผู้เข้าร่วมเวที เห็นว่า การบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการเหล่านี้ เพื่อช่วยเหลือผู้ยากลำบากในชุมชน จึงมีความเป็นไปได้ยากกว่าการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการช่วยเหลือผู้ยากลำบากโดยตรง

ดังนั้นผู้เข้าร่วมเวทีแต่ละตำบล จึงมีมติให้มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการช่วยเหลือผู้ยากลำบากระดับตำบล โดยกำหนดให้มีการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบากระดับตำบลในเวทีประชาคมครั้งที่ 3

เวทีครั้งที่ 3 เป็นเวทีประชาคมพิจารณาแนวทางการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบากระดับตำบล

เวทีประชาคมครั้งที่ 3 นี้ ดำเนินการเพียง 7 ตำบล เนื่องจากเทศบาลตำบลปากพะยูนไม่ได้เข้าร่วมด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาแล้วในเวทีครั้งที่ 2 ซึ่งในการจัดเวทีครั้งนี้ทุกตำบลมีความเห็นควรจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบากโดยตรง และจัดกิจกรรมในการจัดหาเงินเข้ากองทุนสรุปผลเป็นรายตำบลได้ ดังนี้

1. ตำบลปากพะยูน ดำเนินการในวันที่ 9 กรกฎาคม 2550 ณ ห้องประชุมโรงพยาบาลปากพะยูน ผู้เข้าร่วมเวที 19 คน สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

1.1 ชื่อกองทุน “กองทุนสวัสดิการช่วยเหลือผู้ยากลำบากตำบลปากพะยูน”

1.2 มีคณะกรรมการบริหารกองทุน 3 คณะ คือ

1.2.1 คณะกรรมการอำนวยการ ประกอบด้วย นายก อบต.ปากพะยูนเป็นประธาน รองประธาน 3 คน และเลขานุการ มีกรรมการเบิก – จ่ายเงิน 3 คน

1.2.2 คณะกรรมการดำเนินงาน ประกอบด้วย ฝ่ายจัดหาทุน ฝ่ายการเงินและบัญชี 3 คน ฝ่ายพิจารณาการสงเคราะห์ 18 คน และฝ่ายตรวจสอบ 3 คน

1.2.3 คณะกรรมการที่ปรึกษา 5 คน

1.3 กำหนดรูปแบบของกิจกรรมที่จะดำเนินการหาทุน

1.3.1 จัดงานเลี้ยงน้ำชาการกุศล

1.3.2 จัดการแข่งขันกรงหั่วจากการกุศล

1.3.3 จัดการแข่งขันมโนราห์

1.3.4 จำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาลการกุศล

1.3.5 จัดการชนวัวการกุศล

มติให้มีการดำเนินกิจกรรมที่ 1.3.1 ก่อน

1.4 มีการมอบหมายผู้รับผิดชอบงานเลี้ยงน้ำชาการกุศล ซึ่งกำหนดดำเนินการในวันที่ 10 สิงหาคม 2550 ณ โรงเรียนบ้านโพธิ์ หมู่ที่ 4 ตำบลปากพะยูน

1.5 กำหนดหลักเกณฑ์ในการจ่ายเงินสงเคราะห์แก่ผู้ยากลำบาก ซึ่งจะมีการพิจารณาให้เป็นราย ๆ ไปในแต่ละประเภท ทั้งนี้ให้อยู่ในดุลยพินิจของกรรมการฝ่ายพิจารณาการสงเคราะห์ ซึ่งจะได้มีการร่างระเบียบข้อบังคับของกองทุนในการประชุมครั้งต่อไป

2. ตำบลฝาละมี ดำเนินการในวันที่ 10 กรกฎาคม 2550 ณ โรงเรียนบ้านแหลม หมู่ที่ 8 ตำบลฝาละมี ผู้เข้าร่วมเวที 22 คน สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

2.1 ชื่อกองทุน “กองทุนสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือผู้ยากลำบาก ตำบลฝาละมี”

2.2 มีคณะกรรมการบริหารกองทุน 3 คณะ คือ

2.2.1 คณะกรรมการอำนวยการ ประกอบด้วย นายก อบต.ฝาละมี เป็นประธาน รองประธาน 2 คน และเลขานุการ กรรมการเบิก-จ่ายเงิน 3 คน

2.2.2 คณะกรรมการดำเนินงาน ประกอบด้วย ฝ่ายการเงินและบัญชี 3 คน ฝ่ายจัดหาทุน ฝ่ายพิจารณาให้การสงเคราะห์ ฝ่ายตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล

2.2.3 คณะกรรมการที่ปรึกษา 14 คน

2.3 ยังไม่มีการกำหนดกิจกรรมหาทุน ประธานกรรมการจะประสานคณะผู้วิจัยและกรรมการกองทุน ฯ (อีกครั้ง)

3. ตำบลหารเทา ดำเนินการในวันที่ 11 กรกฎาคม 2550 ณ ศาลาประชาคม หมู่ที่ 5 ตำบลหารเทา ผู้เข้าร่วมเวที 30 คน สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

3.1 ชื่อกองทุน “กองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบากตำบลหารเทา”

3.2 มีคณะกรรมการบริหารกองทุน 2 คณะ คือ

3.2.1 คณะกรรมการอำนวยการ 5 คน ประกอบด้วย กำนันตำบลหารเทาเป็นประธาน รองประธาน 2 คน เลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการ 1 คน

3.2.2 คณะกรรมการดำเนินงาน ประกอบด้วย ฝ่ายจัดหาทุน ฝ่ายการเงินและบัญชี ฝ่ายพิจารณาให้การสงเคราะห์ ฝ่ายตรวจสอบติดตามและประเมินผล ฝ่ายส่งเสริมและประชาสัมพันธ์

3.3 กำหนดกิจกรรมหาทุนเป็นงานเลี้ยงน้ำชา วันและเวลายังไม่กำหนด

4. ตำบลคอนทราย ดำเนินการในวันที่ 12 กรกฎาคม 2550 ณ อบต.คอนทราย ผู้เข้าร่วมเวที 35 คน สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

4.1 ชื่อกองทุน “กองทุนร่วมใจเพื่อช่วยเหลือผู้ยากลำบากตำบลคอนทราย”

4.2 มีคณะกรรมการบริหารกองทุน 2 คณะ คือ

4.2.1 คณะกรรมการอำนวยการ 5 คน ประกอบด้วย กำนันตำบลคอนทรายเป็นประธาน รองประธาน 3 คน และเลขานุการ กรรมการเบิก-จ่าย 3 คน

4.2.2 คณะกรรมการดำเนินงาน 4 ฝ่าย ประกอบด้วย ฝ่ายจัดหาทุน หมู่บ้านละ 9 คน ฝ่ายพิจารณาการสงเคราะห์ หมู่บ้านละ 2 คน ฝ่ายการเงินและบัญชี 3 คน ฝ่ายตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล 6 คน

4.2.3 กำหนดกิจกรรมหาทุน คือ จัดงานทอดผ้าป่าและเลี้ยงน้ำชาในวันศุกร์ที่ 12 ตุลาคม 2550

4.2.4 นายก อบต.คอนทราย ได้รับบริจาคเงินกองทุนเริ่มแรกจำนวน 3,000 บาท (สามพันบาทถ้วน)

5. ตำบลเกาะนางคำ ดำเนินการในวันที่ 16 กรกฎาคม 2550 ณ ที่ทำการกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 6 ตำบลเกาะนางคำ ผู้เข้าร่วมเวที 23 คน สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

5.1 ชื่อกองทุน “กองทุนสงเคราะห์ผู้ยากลำบากตำบลเกาะนางคำ”

5.2 มีคณะกรรมการบริหารกองทุน 2 คณะ คือ

5.2.1 มีคณะกรรมการอำนวยการ ประกอบด้วย นายฟอง ปรารักษ์ทอง ประธาน กองทุน หมู่บ้าน หมู่ที่ 1 เป็นประธาน รองประธาน 2 คน และเลขานุการ มีกรรมการเบิก-จ่ายเงิน 3 คน

5.2.2 คณะกรรมการดำเนินงาน ประกอบด้วย ฝ่ายจัดหาเงินทุน 38 คน ฝ่ายการเงินและบัญชี 3 คน ฝ่ายพิจารณาสงเคราะห์ 4 คน ฝ่ายตรวจสอบติดตามประเมินผล 4 คน ฝ่ายประชาสัมพันธ์ 9 คน กรรมการที่ปรึกษา 6 คน

5.3 กำหนดให้ที่ทำการกองทุนหมู่บ้าน หมู่ที่ 6 ตำบลเกาะนางคำ เป็นที่ทำการของ กองทุนสงเคราะห์ผู้ยากลำบากตำบลเกาะนางคำด้วย

5.4 กำหนดที่มาของกองทุน ดังนี้

5.4.1 การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น งานเลี้ยงน้ำชา ทอดผ้าป่า จัดแข่งขันกีฬา ฟุตบอลมาราธอน 7 คน และแข่งขันกรงหัวจุกการกุศล

5.4.2 ขอรับบริจาคกองทุนที่มีในหมู่บ้านและจากเอกชน

5.4.3 จากการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ/ท้องถิ่น

5.4.4 อื่น ๆ

5.4.5 กิจกรรมการจัดหาเงินกองทุนฯ จะกำหนดในการประชุมคณะกรรมการ กองทุนฯ ในวันที่ 5 สิงหาคม 2550

5.4.6 ขอรับบริจาคจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในวันประชุมประจำเดือนสิงหาคม 2550 เพื่อนำเงินเข้ากองทุนก่อนการจัดกิจกรรมหาทุน

6. ตำบลเกาะหมาก ดำเนินการในวันที่ 18 กรกฎาคม 2550 ณ โรงเรียนบ้านเกาะเสือ หมู่ที่ 8 ตำบลเกาะหมาก ผู้เข้าร่วมเวที 24 คน สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

6.1 ชื่อกองทุน “กองทุนช่วยเหลือผู้ยากลำบากตำบลเกาะหมาก”

6.2 มีคณะกรรมการบริหารกองทุน 2 คณะ คือ

6.2.1 คณะกรรมการอำนวยการ ประกอบด้วย นายสะท้อน โขมพัตร เป็นประธาน รองประธาน 2 คน และเลขานุการ มีกรรมการเบิก-จ่ายเงิน 3 คน

6.2.2 คณะกรรมการดำเนินงาน ประกอบด้วย ฝ่ายจัดหาทุน จากทุกหมู่บ้าน 60 คน ฝ่ายการเงินและบัญชี 3 คน ฝ่ายพิจารณาการสงเคราะห์ 22 คน ฝ่ายตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล 5 คน และกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ 12 คน จากทุกหมู่บ้าน

6.3 กิจกรรมหาทุน ประกอบด้วย

6.3.1 จัดหาทุนเริ่มแรก โดยขอรับการสนับสนุนจากเงินปันผลของกองทุนหมู่บ้าน 10 หมู่บ้าน ๆ ละ 3,000 บาท เป็นเงินรวมทั้งสิ้น 30,000 บาท (สามหมื่นบาทถ้วน)

6.3.2 จำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาลการกุศล โดยใช้ทุนจาก 6.3.1 เป็นทุนดำเนินการ

6.3.3 การจัดงานเลี้ยงน้ำชาการกุศล

สำหรับกิจกรรม 6.3.2 และ 6.3.3 จะดำเนินการหลังจากการประชุมคณะกรรมการกองทุน ฯ ทั้งหมด

7. ตำบลคอนประดู่ ดำเนินการ 2 ครั้ง คือ

7.1 ครั้งที่ 1 ดำเนินการในวันที่ 26 กรกฎาคม 2550 ณ อบต.คอนประดู่ ผู้เข้าร่วมเวที 12 คน ผู้เข้าร่วมเวที มีจำนวนน้อยจึงไม่สามารถดำเนินการใด ๆ ได้ เนื่องจากปัญหาการประสานงานระหว่าง อบต. และกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อย่างไรก็ตามในเวทีครั้งนี้ก็ได้มีการอภิปรายในประเด็นสำคัญ ดังนี้

7.1.1 ที่มาของเงินกองทุน อาจขอรับการสนับสนุนจากกองทุนหมู่บ้าน ๆ ละ 2,000 บาท แต่สมาชิกบางรายไม่เห็นด้วย เนื่องจากการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านไม่เหมือนกันหรือขอรับบริจาค

7.1.2 มติของเวทีประชาคมให้มีคณะกรรมการกองทุน ฯ แล้วประชุมคณะกรรมการพิจารณาอีกครั้ง

7.1.3 ในการเชิญประชุมครั้งต่อไป นายก อบต. ขอให้คณะนักวิจัย ฯ ประสานอำเภอเป็นผู้เชิญกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเข้าประชุม

7.2 ครั้งที่ 2 ดำเนินการในวันที่ 2 สิงหาคม 2550 ณ อบต.คอนประดู่ ผู้เข้าร่วมเวที 22 คน สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

7.2.1 ชื่อกองทุน “กองทุนช่วยเหลือผู้ยากลำบากตำบลคอนประดู่”

7.2.2 มีคณะกรรมการบริหารกองทุน 2 คณะ คือ

1. คณะกรรมการอำนวยการ ประกอบด้วย นายก อบต.คอนประดู่ เป็นประธาน รองประธาน 2 คน เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ 1 คน

2. คณะกรรมการดำเนินงาน ประกอบด้วย ฝ่ายจัดหาทุน 60 คน ฝ่ายพิจารณาให้การสงเคราะห์ 9 คน ฝ่ายการเงินและบัญชี 3 คน ฝ่ายตรวจสอบติดตามและประเมินผล 3 คน ฝ่ายส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ 12 คน

7.2.3 กิจกรรมการจัดหาเงินทุน ประกอบด้วย

1. จัดกล่องรับบริจาคตามหน่วยงาน ร้านค้า ศูนย์กลางชุมชน
2. จัดงานจับปลาการกุศลจากแหล่งน้ำในพื้นที่
3. จัดการแข่งขันชกมวยการกุศล
4. ขอรับบริจาคจากงานบุญงานพิธีต่าง ๆ เช่น งานบวช งานศพ งานวันคล้ายวันเกิด งานประเพณี/งานประจำปีของ อบต. (งานประเพณีลอยกระทง)
5. เงินบริจาคอื่น ๆ ที่ไม่มีเงื่อนไข
6. จัดจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาลการกุศล โดยใช้ทุนดำเนินการจาก

ข้อ 3 – 5

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อทดลองปฏิบัติตามแผนจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบาก

ผลการศึกษา

ในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่ 3 นั้น แต่ละตำบลจัดกิจกรรม เพื่อจัดหาเงินกองทุนสวัสดิการชุมชนช่วยเหลือผู้ยากลำบากหลายวิธีการ เช่น การจัดงานเลี้ยงน้ำชาการกุศล การจัดแข่งขันชกมวยการกุศล การขอรับการสนับสนุนจากเงินปันผลของกองทุนหมู่บ้าน การขอรับบริจาคจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ แต่ก็มีบางกองทุนที่ยังไม่ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมใด ๆ เลย เช่น ตำบลฝาละมี และตำบลหารเทา บางตำบลมีความก้าวหน้าไปถึงการกำหนดระเบียบข้อบังคับของกองทุน และกำหนดแผนที่จะให้การสงเคราะห์ผู้ยากลำบากและแผนการระดมทุนในปีต่อไปแล้ว รายละเอียดตามตารางที่ 10

ตารางที่ 11 แสดงกิจกรรมระดมทุนและผลการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบาก
แยกเป็นรายตำบล

ตำบล	กิจกรรมระดมทุน	ผลการดำเนินงาน
1. ปากพะยูน	จัดงานเลี้ยงนำชาการกุศล วันที่ 14 กันยายน 2550	1. รายได้สุทธิจากการจัดงานเลี้ยงนำชา เป็นเงินรวม ทั้งสิ้น 100,000 บาท (หนึ่งแสนบาทถ้วน) นำฝากใน บัญชีกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบากตำบลปาก พะยูน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร (ธกส.) อำเภอปากพะยูน 2. มีระเบียบข้อบังคับกองทุนสวัสดิการเพื่อ ผู้ยากลำบากตำบลปากพะยูน 3. กำหนดแผนมอบเงินกองทุน ฯ แก่ผู้ยากลำบาก ในเดือนมกราคม 2551
2. คอนประดู่	1. จัดการแข่งขันชกมวย การกุศล เพื่อสร้างลาน สุขภาพและจัดตั้งกองทุน ช่วยเหลือผู้ยากลำบาก ตำบลคอนประดู่ ในวันที่ 10 ตุลาคม 2550 2. จัดงานประเพณีลอย กระทง รายได้จากการจัด กิจกรรมในงานนำเข้า ก อ ง ทุ น ช ่วย เ ห ลี อ ผู้ยากลำบากตำบลคอน ประดู่	1. รายได้สุทธิจากการแข่งขันชกมวยเข้ากองทุน ช่วยเหลือผู้ยากลำบากตำบลคอนประดู่เป็นเงิน 5,000 บาท (ห้าพันบาทถ้วน) 2. รายได้สุทธิจากการจัดงานสมทบเข้ากองทุน ฯ เป็นเงิน 9,200 บาท (เก้าพันสองร้อยบาทถ้วน)

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ตำบล	กิจกรรมระดมทุน	ผลการดำเนินงาน
3. เกะหมาก	1. ขอรับบริจาคจากเงินปันผลของกองทุนหมู่บ้าน 10 หมู่บ้าน ๆ ละ 3,000 บาท 2. กำหนดกิจกรรมจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาลการกุศลยังไม่กำหนดวันเวลาดำเนินการ	รายได้จากการรับบริจาค จำนวน 30,000 บาท (สามหมื่นบาทถ้วน) นำฝากบัญชีกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบากตำบลเกะหมาก
4. เกะนางคำ	1. ขอรับบริจาคจากท่านผู้ใหญ่บ้าน 2. กำหนดกิจกรรมการเลี้ยงนำชาการกุศล และการแข่งขันกรงหั่วจุกการกุศล ประมาณเดือนมกราคม- กุมภาพันธ์ 2551	รายได้จากการรับบริจาค เป็นเงินจำนวน 4,500 บาท (สี่พันห้าร้อยบาทถ้วน) นำฝากในบัญชีกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบากตำบลเกะนางคำ
5. ดอนทราย	กำหนดกิจกรรมเลี้ยงนำชาการกุศล ในเดือนกุมภาพันธ์ 2551	ได้รับการบริจาคเงินเข้ากองทุนเริ่มแรกจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนทราย เป็นเงินรวมทั้งสิ้น 3,000 บาท (สามพันบาทถ้วน)
6. หารเทา	กำหนดกิจกรรมเลี้ยงนำชาการกุศล แต่ยังไม่ได้กำหนดวันเวลาดำเนินการ	มีการประชุมคณะกรรมการดำเนินการกองทุน ฯ เพื่อหารือเรื่องการจัดกิจกรรมระดมทุน รวม 2 ครั้ง แต่ผู้เข้าร่วมประชุมน้อยจึงไม่สามารถดำเนินการใด ๆ ได้
7. ฝาละมี	ยัง ไม่ มี การ กำหนดกิจกรรมใด ๆ	ไม่เคยมีการนัดประชุมคณะกรรมการกองทุน ฯ

วัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อประเมินผลเบื้องต้น และพัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่าย กองทุนสวัสดิการแก่ผู้ยากลำบากในชุมชน

ผลการศึกษา

เมื่อคณะนักวิจัยได้ข้อมูลจากเวทีประชาคม จำนวน 3 ครั้ง ของแต่ละตำบลแล้วได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูล ขั้นตอน วิธีการ และผลการดำเนินงานทั้งหมด สรุปรายละเอียดนำเสนอต่อคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนช่วยเหลือผู้ยากลำบากทุกตำบลในภาพรวมของอำเภอปากพะยูนเพื่อรับฟังความคิดเห็น / ข้อเสนอแนะ ซึ่งเป็นเวทีประชาคมครั้งสุดท้าย (ครั้งที่ 4) ก่อนการสรุปผลการดำเนินงานตามโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ฯ รายละเอียด ดังนี้

เวทีประชาคมครั้งที่ 4

1. ดำเนินการในวันที่ 27 พฤศจิกายน 2550 ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลคอนประดู่
2. ผู้เข้าร่วมเวที ประกอบด้วย คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการช่วยเหลือผู้ยากลำบากจาก 7 ตำบล จำนวน 55 คน (กำหนดไว้จริงจำนวน 80 คน) คิดเป็นร้อยละ 68.75
3. สรุปผลจากเวทีประชาคม ดังนี้
 - 3.1 หัวหน้าคณะนักวิจัย สรุปรายละเอียดการดำเนินงานภาพรวมของโครงการวิจัย ตั้งแต่เริ่มดำเนินการจนถึงสิ้นสุดการดำเนินงาน
 - 3.2 ประธานคณะกรรมการกองทุน ฯ แต่ละตำบลนำเสนอผลความก้าวหน้าและระบุกิจกรรมที่จะดำเนินการต่อไป
 - 3.3 กรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ของกองทุนสวัสดิการช่วยเหลือผู้ยากลำบากตำบลปากพะยูน นำเสนอรายละเอียดผลการดำเนินงานทั้งหมด และกิจกรรมที่จะดำเนินการต่อไปของกองทุน ฯ ให้ผู้เข้าร่วมเวทีรับทราบ เนื่องจากเป็นกองทุนเดียวที่สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมไปได้เกือบครบวงจร

จากผลการดำเนินการและการประเมินผลเบื้องต้นตามวัตถุประสงค์ที่ 4 นั้น จะเห็นได้ว่า รูปแบบในการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบากในชุมชน ของอำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ต้องเริ่มจากการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบากระดับตำบลเสียก่อน จึงจะบูรณาการความร่วมมือจากกองทุนสวัสดิการชุมชนอื่น ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ในลักษณะการบริจาคมทบตามระเบียบข้อบังคับของกองทุนนั้น ๆ ที่จะเอื้อประโยชน์ต่อกองทุนสวัสดิการช่วยเหลือผู้ยากลำบากระดับตำบล

ลักษณะการดำเนินการดังกล่าว เปรียบได้กับการสร้างโอ่งกักเก็บน้ำโอ่งน้ำเปรียบเสมือนกองทุนสวัสดิการช่วยเหลือผู้ยากลำบากน้ำในโอ่ง คือ เงินของกองทุน ฯ ที่มาของน้ำในโอ่งอาจไม่ใช่ฝนจากธรรมชาติเพียงอย่างเดียว แต่อาจเป็นน้ำที่สูบขึ้นมาจากบ่อบาดาล น้ำประปาจาก

หมู่บ้าน หรืออื่น ๆ ดังนั้นที่มาของเงินกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบาก จึงไม่ใช่เพียงการจัดระดมทุนจากคนในชุมชนเท่านั้นอาจได้จากการรับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา การสนับสนุนจากภาครัฐ/เอกชน หรืออื่น ๆ

ผู้เข้าร่วมเวทีทุกครั้งมีจิตสำนึกตรงกันว่า เราจะร่วมกันสร้างไถ่ถอนน้ำ เพื่อรองรับน้ำสำหรับแจกจ่ายแก่ผู้ยากลำบากในตำบลให้ทั่วถึง ดังนั้นไถ่ถอนน้ำจึงต้องมีน้ำอยู่เสมอ เพื่อมิให้ไถ่ถอนน้ำรั่วและแตกได้ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือ “กองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบากตำบลปากพะยูน” มีเงินกองทุนที่ได้จากการจัดกิจกรรมในปี 2550 เป็นเงิน 100,000 บาท แล้ว ซึ่งกำหนดมอบแก่ผู้ยากลำบากของตำบลในเดือนมกราคม 2550 และได้กำหนดแผนการจัดหาทุนในปี 2551 ต่อไป ตามกิจกรรมต่าง ๆ ที่เสนอไว้แล้ว

วัตถุประสงค์ข้อที่ 5 เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลและถอดองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการดูแลช่วยเหลือผู้ยากลำบากในพื้นที่อำเภอปากพะยูน

จากการศึกษาข้อมูลผู้ยากลำบาก ข้อมูลกองทุนสวัสดิการชุมชน และข้อมูลให้การช่วยเหลือผู้ยากลำบาก ของอำเภอปากพะยูน คณะวิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด และ ถอดองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการดูแลช่วยเหลือผู้ยากลำบากในพื้นที่อำเภอปากพะยูนได้ดังนี้

1. รูปแบบการดูแลผู้ยากลำบาก มี 3 ลักษณะ คือ

1.1 การดูแลโดยชุมชน มี 2 ประเภท ได้แก่

1.1.1 การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อผู้ยากลำบากระดับตำบล เกิดจากบูรณาการความร่วมมือของคนในชุมชน ผู้นำชุมชน และผู้นำท้องถิ่น จัดตั้งและบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบาก โดยหลักและกระบวนการพัฒนาชุมชน ที่ชุมชนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมิน และร่วมรับประโยชน์ ชุมชนจะเกิดการเรียนรู้ในการแสวงหาทรัพยากรสนับสนุน กองทุน และแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง

1.1.2 กลุ่ม/กองทุนสวัสดิการชุมชนอื่นๆ ที่เอื้อประโยชน์เฉพาะสมาชิก กลุ่ม / กองทุน ลักษณะนี้ ปัจจุบันยังไม่มีส่วนร่วมดูแลผู้ยากลำบาก ยกเว้นตำบลเกาะหมาก ที่ใช้เงินปันผลของกองทุนหมู่บ้าน สมทบกองทุนสวัสดิการช่วยเหลือผู้ยากลำบากตำบลเกาะหมาก เพียงตำบลเดียว แต่ในอนาคตคาดว่าทุกตำบลจะสามารถดำเนินการได้ ในรูปแบบของการบูรณาการกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบาก

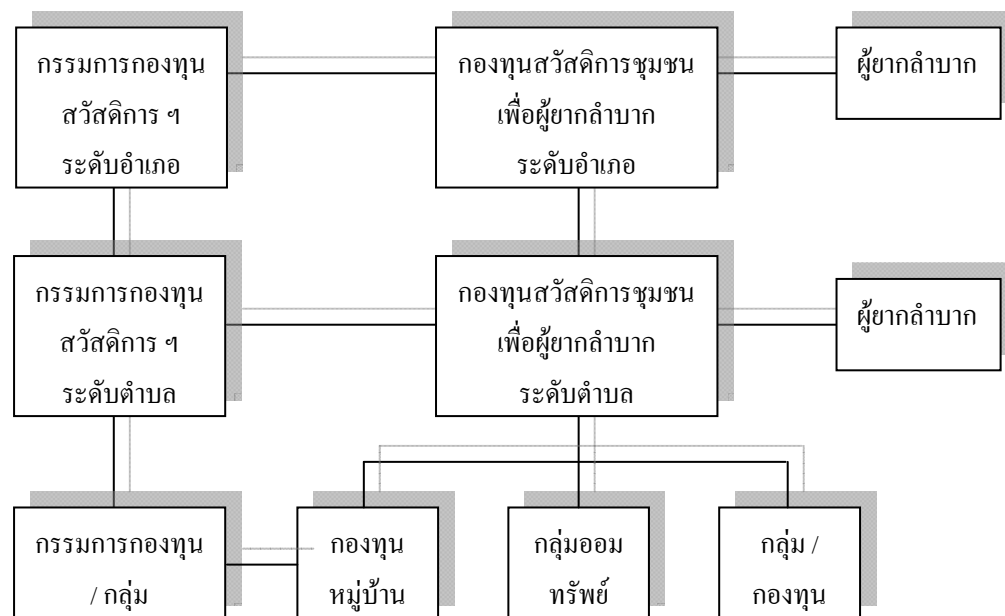
1.2 การดูแลโดยภาครัฐ เป็นการสนับสนุนงบประมาณของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งส่วนท้องถิ่น ส่วนภูมิภาค และ ส่วนกลาง เท่าที่ดำเนินการอยู่ ส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาล และ องค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนภูมิภาค ได้แก่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัด สำนักงานประกันสังคมจังหวัด และโรงพยาบาลปากพะยูน ส่วนกลาง ได้แก่ กรม

ส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผลการดูแลยังอยู่ในระดับไม่ครอบคลุม และไม่เพียงพอ

1.3 การดูแลโดยภาคเอกชน เป็นการสนับสนุนงบประมาณจากมูลนิธิ ต่าง ๆ เช่น มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย มูลนิธิร่วมจิตต์น้อมเกล้าเพื่อเยาวชน มูลนิธิส่งเสริมและพัฒนาสังคมอำเภอ มูลนิธิเพื่อเด็กกำพร้า จังหวัดสตูล องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก เป็นต้น ผลการดูแลยังอยู่ในระดับไม่เพียงพอ และไม่ครอบคลุม เช่นเดียวกับภาครัฐ

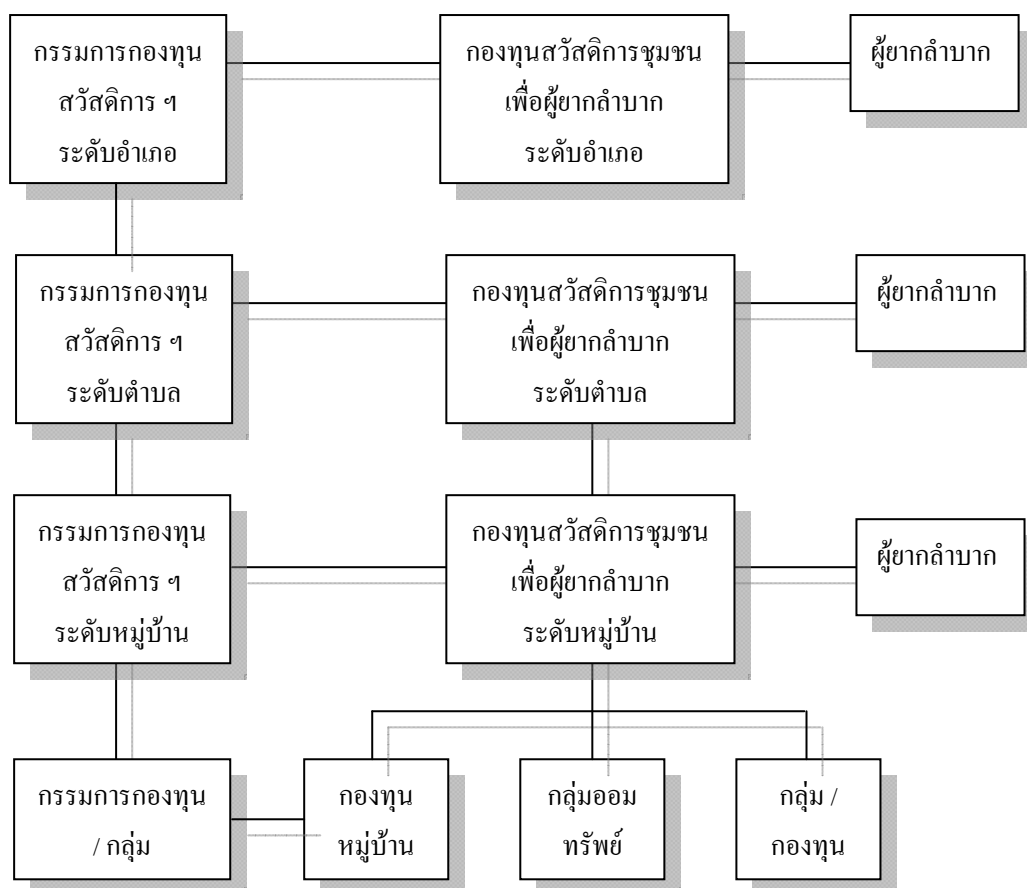
2. การบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบาก จากเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ และกองทุนสวัสดิการชุมชนอื่นๆ ในระดับอำเภอ ของอำเภอปากพะยูนนั้น มีความเป็นไปได้น้อยมาก แม้แต่ในระดับหมู่บ้าน ซึ่งเป็นหมู่บ้านเดียวกัน ยังไม่สามารถบูรณาการความร่วมมือจากแต่ละกองทุนได้ เนื่องจาก การบริหารจัดการรายได้ของแต่ละกองทุน โดยการจัดสรรผลประโยชน์เป็นทุนเพื่อสาธารณประโยชน์ ไม่ได้เป็นแนวเดียวกัน ดังนั้นการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบากของอำเภอปากพะยูน สามารถดำเนินการได้ 2 แนวทาง คือ

แนวทางที่ 1 เริ่มจากการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบากระดับตำบล โดยบูรณาการความร่วมมือจากผู้นำกองทุนสวัสดิการชุมชนต่างๆจากทุกหมู่บ้านในการบริหารจัดการในรูปคณะกรรมการ จัดกิจกรรมระดมทุน และสงเคราะห์ผู้ยากลำบาก ของแต่ละตำบล ซึ่งจะนำไปสู่การบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบากระดับอำเภอต่อไป ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 : แสดงการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน ระดับอำเภอ อำเภอปากพะยูน
จังหวัดพัทลุง แนวทางที่ 1

แนวทางที่ 2 กรณีหมู่บ้านที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการ สามารถบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนที่มีในหมู่บ้านได้ อาจนำรายได้ของกองทุนที่จัดสรรไว้เป็นทุนสาธารณประโยชน์ จัดตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบากระดับหมู่บ้าน มีการบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการ ซึ่งจะนำไปสู่การบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบากระดับตำบล และระดับอำเภอ ได้เช่นเดียวกัน ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 : แสดงการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง แนวทางที่ 2

3. จากการจัดเวทีเสวนารับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอ เช่น ผู้แทนนายอำเภอ เกษตรอำเภอ พัฒนาการอำเภอ หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้แทนนายกเทศมนตรี ฯลฯ ได้องค์ความรู้ เกี่ยวกับรูปแบบการดูแลผู้ยากลำบากในพื้นที่อำเภอปากพะยูน ดังนี้

3.1 กองทุนหมู่บ้านทุกตำบลของอำเภอปากพะยูน ปัจจุบันได้จัดระเบียบนิติบุคคลแล้วทุกกองทุน อาจมีการปรับปรุงด้านการบริหารจัดการกองทุนฯ โดยเฉพาะระเบียบข้อบังคับของกองทุน เพื่อให้สามารถดูแลผู้ยากลำบากในหมู่บ้าน/ตำบลได้อย่างทั่วถึง

3.2 การเมืองการปกครองของท้องถิ่น เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนกิจกรรมใดๆของชุมชน ความขัดแย้งระหว่างผู้นำทางการเมือง และทางการเมืองการปกครอง ทำให้การก่อเกิดกลุ่ม/กองทุน เป็นไปได้ยาก และแม้ว่ามีกลุ่ม/องค์กรเกิดขึ้นแล้วก็ตาม กลุ่ม/องค์กรนั้นจะไม่มีคามเข้มแข็งและกิจกรรมจะไม่ยั่งยืน

3.3 โครงการวิจัยนี้ สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ/งานวิจัยที่มีผลประโยชน์ต่อประชาชนมากขึ้น เพราะได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรม ตามวิธีดำเนินการวิจัย กับคณณักวิจัย ทุกขั้นตอนได้ปรับความคิดใหม่ ไม่มองว่าโครงการ/งานวิจัย เป็นงานวิชาการที่มีประโยชน์สำหรับนักวิจัยเท่านั้น

3.4 การกำหนดระเบียบข้อบังคับของ กองทุนสวัสดิการ เพื่อผู้ยากลำบากของแต่ละตำบล หากชัดเจนและมีการบริหารจัดการกองทุนฯ ให้เป็นไปตามระเบียบฯ ได้ กองทุนนี้จะสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

3.5 การก่อเกิดกิจกรรมของกลุ่ม/กองทุน ที่มีลักษณะการสงเคราะห์นั้นคนในชุมชน ผู้นำชุมชน และผู้นำท้องถิ่น ต้องมีจิตสาธารณะรู้สึกเอื้ออาทร รู้จักแบ่งปัน และมีความรัก ความสามัคคี ความกลมเกลียว

4. จากเวทีเสวนารับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับจังหวัด ภาคประชาสังคม และองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการดูแลผู้ยากลำบากในพื้นที่อำเภอปากพะยูน ดังนี้

4.1 แนวทางการช่วยเหลือผู้ยากลำบาก โดยการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบากต้องมีความชัดเจน และควรเป็นการบูรณาการโดยคนในชุมชน จากกองทุนที่มีในชุมชน ทั้งนี้อาจไม่จำเป็นต้องจัดตั้งกองทุนใหม่ หากชุมชนมีศักยภาพเพียงพอในการบูรณาการเครือข่ายกองทุนดังกล่าว

4.2 การบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบากระดับอำเภอ จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อ กองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบากระดับตำบลทุกตำบล มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยการบริหารจัดการของคณะกรรมการที่มีศักยภาพสูง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาตามโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ : กรณีศึกษาอำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน และข้อมูลสถานการณ์ผู้ยากลำบาก ของอำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

สรุปผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาข้อมูลผู้ยากลำบากของ อำเภอปากพะยูน พบว่า

1.1 จำนวนผู้ด้อยโอกาสตามทะเบียนรายชื่อของสำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดพัทลุง จำนวน 1,340 ราย ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เช่น พมจ. พัทลุง , อบต. , มูลนิธิ/สมาคม จำนวนรวมทั้งสิ้น 405 ราย คิดเป็นร้อยละ 30.22

1.2 ผู้ยากลำบากที่ได้จากการค้นหาในเวทีประชาคม และจากการสัมภาษณ์ตามวิธีดำเนินการวิจัย จำนวน 968 ราย ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงาน หน่วยงานต่าง ๆ จำนวนรวมทั้งสิ้น 389 ราย คิดเป็นร้อยละ 40.19

1.3 จากการศึกษาบริบทชุมชนพบว่า อำเภอปากพะยูนมีศักยภาพเพียงพอที่จะดูแลช่วยเหลือผู้ยากลำบากในชุมชนของตนเองได้ กล่าวคือ มีทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยว ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประชาชนค่อนข้างมาก จากการสำรวจข้อมูล จปฐ. ปี 2550 พบว่า รายได้เฉลี่ยของประชากรอำเภอปากพะยูน เท่ากับ 34,000 บาท/คน/ปี

2. ผลการศึกษาข้อมูลสวัสดิการชุมชน ของอำเภอปากพะยูน พบว่า เป็นกลุ่ม/กองทุน ที่จัดสวัสดิการสำหรับสมาชิกของกลุ่ม/กองทุน เท่านั้น ยังไม่ได้มีการจัดสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบากโดยตรง กลุ่ม/กองทุนดังกล่าว มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 207 กลุ่ม/กองทุน ดังนี้

2.1 กองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	62	กองทุน
2.2 กลุ่มสัจจะออมทรัพย์	จำนวน	60	กลุ่ม(เทศบาล 4 กลุ่ม)
2.3 กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	จำนวน	22	กลุ่ม
2.4 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (ออมทรัพย์)	จำนวน	27	กลุ่ม
2.5 กลุ่มอาชีพอื่นๆ เช่น กลุ่มเลี้ยงปลา เลี้ยงสุกร เลี้ยงโค ฯลฯ	จำนวน	36	กลุ่ม

จำนวนเงินกองทุนรวมทั้งสิ้น 122,255,937. บาท

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการแก่กลุ่มผู้ยากลำบากในชุมชน

ผลการศึกษา สรุปว่า การบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนที่มีอยู่เพื่อช่วยเหลือผู้ยากลำบากนั้น เป็นไปได้ยาก เพราะการบริหารงานของกองทุนดังกล่าวส่วนใหญ่ยังไม่เกิดผลประโยชน์ที่ชัดเจน ยกเว้นตำบลเกาะหมากที่สามารถบูรณาการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านได้ระดับหนึ่ง

รูปแบบที่ควรจะเป็นและควรดำเนินการต่อไป คือ การก่อตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบากโดยชุมชนเองเป็นการสร้างฐานกองทุนไว้รองรับความช่วยเหลือด้านเงินทุนจากแหล่งต่าง ๆ

ทุกตำบลจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อผู้ยากลำบากระดับตำบล โดยกำหนดชื่อกองทุน คัดเลือกคณะกรรมการบริหารกองทุนและกำหนดแผนการจัดกิจกรรมระดมทุนที่หลากหลาย

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อทดลองปฏิบัติตามแผนจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบาก ผลการทดลองปฏิบัติตามแผน พบว่า

1. ตำบลปากพะยูน มีเงินเข้ากองทุน 100,000 บาท (หนึ่งแสนบาทถ้วน) โดยการจัดกิจกรรมเลี้ยงน้ำชาการกุศล
 - มีระเบียบข้อบังคับกองทุน ฯ
 - กำหนดแผนมอบเงินกองทุน ฯ แก่ผู้ยากลำบากในเดือนมกราคม 2551
2. ตำบลคอนประคู้ มีเงินเข้ากองทุน 14,200 บาท (หนึ่งหมื่นสี่พันสองร้อยบาทถ้วน) รายได้จากการแบ่งผลกำไรของกิจกรรมการแข่งขันชกมวยการกุศล และรายได้จากงานประเพณีลอยกระทงของตำบล
3. ตำบลเกาะหมาก มีเงินเข้ากองทุน 30,000 บาท (สามหมื่นบาทถ้วน) จากการบริจาคของกองทุนหมู่บ้าน 10 หมู่บ้าน
4. ตำบลเกาะนางคำ มีเงินเข้ากองทุน 4,500 บาท (สี่พันห้าร้อยบาทถ้วน) จากการบริจาคของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
5. ตำบลคอนทราย มีเงินเข้ากองทุน 3,000 บาท (สามพันบาทถ้วน) จากการบริจาคของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคอนทราย
6. ตำบลหารเทา ยังไม่มีเงินเข้ากองทุน แต่ได้ปรึกษาหารือเพื่อระดมทุนแล้ว 2 ครั้ง
7. ตำบลฝาละมี ยังไม่มีเงินเข้ากองทุน และยังไม่เคยมีการนัดประชุมกรรมการกองทุน ฯ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อประเมินผลเบื้องต้น และพัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการแก่ผู้ยากลำบากในชุมชน

ผลจากการศึกษา พบว่า รูปแบบการบูรณาการกิจกรรม เพื่อจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อ ผู้ยากลำบากเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองท้องถิ่น การจัดตั้งกองทุนเปรียบเสมือนการปั่นโอ่งน้ำเพื่อรองรับน้ำจากหลายทิศทาง โดยคณะกรรมการกองทุนต้องช่วยกันดูแลในการดักจ่ายแจกแก่ผู้ยากลำบากและช่วยกันหาน้ำใส่โอ่งมาทดแทนอยู่เสมอมิให้เหือดหาย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 5 เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลและถอดองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการดูแลช่วยเหลือผู้ยากลำบากในพื้นที่อำเภอปากพะยูน

จากการศึกษาข้อมูลผู้ยากลำบาก ข้อมูลกองทุนสวัสดิการชุมชน และ ข้อมูลให้การช่วยเหลือผู้ยากลำบาก ของอำเภอปากพะยูน คณะวิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด และ ถอดองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการดูแลช่วยเหลือผู้ยากลำบากในพื้นที่อำเภอปากพะยูนได้ดังนี้

1. รูปแบบการดูแลผู้ยากลำบาก มี 3 ลักษณะ คือ

1.1 การดูแลโดยชุมชน มี 2 ประเภท ได้แก่

1.1.1 การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อผู้ยากลำบากระดับตำบล เกิดจากบูรณาการความร่วมมือของคนในชุมชน ผู้นำชุมชน และผู้นำท้องถิ่น จัดตั้งและบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบาก โดยหลักและกระบวนการพัฒนาชุมชน ที่ชุมชนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมิน และร่วมรับประโยชน์ ชุมชนจะเกิดการเรียนรู้ในการแสวงหาทรัพยากรสนับสนุน กองทุน และแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง

1.1.2 กลุ่ม/กองทุนสวัสดิการชุมชนอื่นๆ ที่เอื้อประโยชน์เฉพาะสมาชิก กลุ่ม/กองทุน ลักษณะนี้ ปัจจุบันยังไม่มีส่วนร่วมดูแลผู้ยากลำบาก ยกเว้นตำบลเกาะหมาก ที่ใช้เงินปันผลของกองทุนหมู่บ้าน สมทบกองทุนสวัสดิการช่วยเหลือผู้ยากลำบากตำบลเกาะหมาก เพียงตำบลเดียว แต่ในอนาคตคาดว่าทุกตำบลจะสามารถดำเนินการได้ ในรูปแบบของการบูรณาการกิจกรรม (กิจกรรมระดมทุน)

1.2 การดูแลโดยภาครัฐ เป็นการสนับสนุนงบประมาณของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งส่วนท้องถิ่น ส่วนภูมิภาค และ ส่วนกลาง เท่าที่ดำเนินการอยู่ **ส่วนท้องถิ่น** ได้แก่ เทศบาล และ องค์การบริหารส่วนตำบล **ส่วนภูมิภาค** ได้แก่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัด สำนักงานประกันสังคมจังหวัด และโรงพยาบาลปากพะยูน **ส่วนกลาง** ได้แก่ กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

1.3 การดูแลโดยภาคเอกชน เป็นการสนับสนุนงบประมาณจากมูลนิธิต่าง ๆ เช่น มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย มูลนิธิร่วมจิตต์น้อมเกล้าเพื่อเยาวชน มูลนิธิส่งเสริมและพัฒนาสังคมอำเภอ มูลนิธิเพื่อเด็กกำพร้า จังหวัดสตูล องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก เป็นต้น

2. การบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบาก จากเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ และกองทุนสวัสดิการชุมชนอื่นๆ ในระดับอำเภอ ของอำเภอปากพะยูนนั้น มีความเป็นไปได้น้อยมาก แม้แต่ในระดับหมู่บ้าน ซึ่งเป็นหมู่บ้านเดียวกัน ยังไม่สามารถบูรณาการความร่วมมือจากแต่ละกองทุนได้ เนื่องจาก การบริหารจัดการรายได้ของแต่ละกองทุน โดยการจัดสรรผลประโยชน์เป็นทุนเพื่อสาธารณประโยชน์ ไม่ได้เป็นแนวเดียวกัน ดังนั้น การบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบากของอำเภอปากพะยูน สามารถดำเนินการได้ 2 แนวทาง คือ

แนวทางที่ 1 เริ่มจากการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบากระดับตำบล โดยบูรณาการความร่วมมือจากผู้นำกองทุนสวัสดิการชุมชนต่างๆ จากทุกหมู่บ้านในการบริหารจัดการในรูปคณะกรรมการ จัดกิจกรรมระดมทุน และสงเคราะห์ผู้ยากลำบาก ของแต่ละตำบล ซึ่งจะนำไปสู่การบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบากระดับอำเภอต่อไป

แนวทางที่ 2 กรณีหมู่บ้านที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการ สามารถบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนที่มีในหมู่บ้านได้ อาจนำรายได้ของกองทุนที่จัดสรรไว้เป็นทุนสาธารณประโยชน์ จัดตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบากระดับหมู่บ้าน มีการบริหารจัดการในรูปคณะกรรมการ ซึ่งจะนำไปสู่การบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบากระดับตำบล และระดับอำเภอ ได้เช่นเดียวกัน

3. จากการจัดเวทีเสวนารับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอ เช่น ผู้แทนนายอำเภอ เกษตรอำเภอ พัฒนาการอำเภอ หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้แทนนายกเทศมนตรี ฯลฯ ได้องค์ความรู้ เกี่ยวกับรูปแบบการดูแลผู้ยากลำบากในพื้นที่อำเภอปากพะยูน ดังนี้

3.1 กองทุนหมู่บ้านทุกตำบลของอำเภอปากพะยูน ปัจจุบันได้จดทะเบียนนิติบุคคลแล้วทุกกองทุน อาจมีการปรับปรุงด้านการบริหารจัดการกองทุนฯ โดยเฉพาะระเบียบข้อบังคับของกองทุน เพื่อให้สามารถดูแลผู้ยากลำบากในหมู่บ้าน/ตำบลได้อย่างทั่วถึง

3.2 การเมืองการปกครองของท้องถิ่น เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนกิจกรรมใดๆ ของชุมชน ความขัดแย้งระหว่างผู้นำทางการเมือง และทางการเมืองการปกครอง ทำให้การก่อเกิดกลุ่ม/กองทุน เป็นไปได้ยาก และแม้ว่ามีกลุ่ม/องค์กรเกิดขึ้นแล้วก็ตาม กลุ่ม/องค์กรนั้นจะไม่มี ความเข้มแข็งและกิจกรรมจะไม่ยั่งยืน

3.3 โครงการวิจัยนี้ สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ/งานวิจัยที่มีผลประโยชน์ต่อประชาชนมากขึ้น เพราะได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรม ตามวิธีดำเนินการวิจัย กับคณະนักวิจัย ทุกขั้นตอนได้ปรับความคิดใหม่ ไม่มองว่าโครงการ/งานวิจัย เป็นงานวิชาการที่มีประโยชน์สำหรับนักวิจัยเท่านั้น

3.4 การกำหนดระเบียบข้อบังคับของกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบากของแต่ละตำบล หากชัดเจนและมีการบริหารจัดการกองทุนฯ ให้เป็นไปตามระเบียบฯ ได้ กองทุนนี้จะสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

3.5 การก่อเกิดกิจกรรมของกลุ่ม/กองทุน ที่มีลักษณะการสงเคราะห์นั้น คนในชุมชน ผู้นำชุมชน และผู้นำท้องถิ่น ต้องมีจิตสาธารณะ รู้สึกเอื้ออาทร รู้จักแบ่งปัน และมีความรัก ความสามัคคี ความกลมเกลียว

4. จากเวทีเสวนารับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับจังหวัด ภาคประชาสังคม และองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการดูแลผู้ยากลำบากในพื้นที่อำเภอปากพะยูน ดังนี้

4.1 แนวทางการช่วยเหลือผู้ยากลำบาก โดยการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบากต้องมีความชัดเจน และควรเป็นการบูรณาการโดยคนในชุมชน จากกองทุนที่มีในชุมชน ทั้งนี้อาจไม่จำเป็นต้องจัดตั้งกองทุนใหม่ หากชุมชนมีศักยภาพเพียงพอในการบูรณาการเครือข่ายกองทุนดังกล่าว

4.2 การบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบากระดับอำเภอ จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อ กองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบากระดับตำบลทุกตำบล มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยการบริหารจัดการของคณะกรรมการที่มีศักยภาพสูง

อภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษาตามโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนารูปแบบ การบูรณาการ เครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ : กรณีศึกษาอำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง จะขออภิปรายผลตามข้อสรุปประเด็นตามลำดับ คือ

1 จากข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่ได้จากเวทีประชาคม และจากการจัดเก็บข้อมูลของคณະนักวิจัย นั้น มีจำนวนผู้ยากลำบาก รวมทั้งสิ้น 968 ราย เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้ยากลำบากตามทะเบียนของสำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดพัทลุง (พมจ.) ซึ่งมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 1,340 ราย เห็นได้ว่ามีจำนวนต่างกันไม่มากนัก ก่อนดำเนินการตามโครงการวิจัย คณະนักวิจัย และสำนักงานส่งเสริม และสนับสนุนวิชาการ 12 คาดว่า จำนวน

ผู้ยากลำบากจากเวทีประชาคม จะต้องมียานวนน้อยกว่าผู้ยากลำบากตามทะเบียนของพมจ.พัทลุง กว่าครึ่ง แต่ผลที่เกิดขึ้นมิได้เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ อาจเนื่องมาจากผู้ยากลำบากบางส่วนยังคงสำรวจ จึงไม่มีรายชื่อในทะเบียนของ พมจ.พัทลุง หรืออีกประการหนึ่ง การที่จำนวนผู้ยากลำบากที่ได้จากกระบวนการของคณะนักวิจัย มีมากกว่าที่คาดคะเนไว้ เนื่องจาก ผู้มีส่วนร่วมในเวทีประชาคมค้นหา และตรวจสอบยืนยันรายชื่อ มิได้เป็นบุคคลกลุ่มเดียวกัน หากมีการเสนอรายชื่อมาแล้วในเวทีประชาคมครั้งที่ 1 เมื่อมีการตรวจสอบและยืนยันรายชื่อดังกล่าว ในเวทีประชาคมครั้งที่ 2 จึงเกิดความเกรงใจ ไม่ได้เสนอให้มีการคัดรายชื่อออก โดยให้เหตุผลว่า จะมีการพิจารณาอีกครั้ง หลังจากได้มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบากแล้ว

เมื่อพิจารณาจำนวนผู้ยากลำบาก ประเภทต่างๆ พบว่าผู้ยากลำบาก ที่มีรายได้น้อยจากเวทีประชาคม มีจำนวนเพียง 17 ราย แต่จำนวนผู้มีรายได้น้อยจากทะเบียนของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดพัทลุง รวมทั้งสิ้น 116 ราย ซึ่งเป็นจำนวนที่แตกต่างกันสูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้ยากลำบาก ประเภทอื่นๆ ที่เป็นเช่นนี้ อาจจะเป็นไปได้ว่าในทัศนะของผู้นำชุมชนของอำเภอปากพะยูน นั้น เห็นว่าผู้ยากลำบากประเภทนี้ มิใช่ผู้ยากจนจนเกินไป ผู้นำชุมชนจะประเมินว่ากลุ่มเป้าหมายที่ยากจน คือผู้ที่อยู่ในสภาพขาดแคลนจริงๆ เท่านั้นจึงจะได้รับการเสนอชื่อ จึงพบว่ามีจำนวนไม่มากนัก แต่ผู้นำชุมชนให้น้ำหนัก ความสำคัญไปยัง กลุ่มผู้สูงอายุ (323 ราย) ผู้พิการ (251 ราย) เด็กกำพร้า / ถูกทอดทิ้ง (232 ราย) แต่ที่น่าสังเกต คือ ผู้นำชุมชนระบุจำนวนผู้สูงอายุ มากกว่าจำนวนผู้สูงอายุ ตามทะเบียนของสำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดพัทลุง (230 ราย) จำนวน 93 ราย แสดงให้เห็นว่ายังมีจำนวนผู้สูงอายุที่ยังไม่ได้รับการช่วยเหลืออยู่เป็นจำนวนมาก ในส่วนของเด็กกำพร้า / เด็กถูกทอดทิ้ง ตามทะเบียนของสำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดพัทลุง จำนวนรวมของกลุ่มนี้เท่ากับ 521 ราย ซึ่งมีจำนวนสูงกว่าจำนวนเด็กกำพร้า / เด็กถูกทอดทิ้ง ที่ระบุโดยผู้นำชุมชนและจากการจัดเก็บข้อมูล มีจำนวนรวม ทั้งสิ้น 230 ราย ซึ่งมีจำนวนน้อยกว่าประมาณครึ่งหนึ่ง การที่จำนวนไม่สอดคล้องกันเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่า ผู้นำชุมชนอาจมองสภาพของผู้ยากลำบาก กลุ่มนี้ว่ามีความเดือดร้อนไม่มากนักเนื่องจากผู้ดูแลหรือผู้ปกครองไม่ได้เป็นผู้ยากไร้สามารถดูแลเด็กได้ จึงระบุเฉพาะรายชื่อที่ควรได้รับการช่วยเหลือจริงๆ เท่านั้น

กลุ่มผู้ยากลำบากอีกกลุ่มหนึ่ง ได้แก่ สตรีหม้าย – ยากจน ผู้นำชุมชนได้ระบุผู้ยากลำบากกลุ่มนี้ จำนวน 110 ราย แต่รายชื่อผู้ยากลำบาก ที่ระบุตามทะเบียนของสำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดพัทลุง มีจำนวน 161 ราย จำนวนที่ระบุโดยผู้นำชุมชน น้อยกว่า 51 ราย ซึ่งนับว่ามีจำนวนที่น้อยกว่าไม่มากนัก จึงสะท้อนให้เห็นถึงความเอื้ออาทรของชุมชนที่มีต่อประชาชนในกลุ่มผู้ยากลำบากกลุ่มนี้

กลุ่มผู้ยากลำบากกลุ่มอื่นๆ อีกกลุ่มหนึ่ง ก็คือ ผู้เจ็บป่วยด้วยโรคร้ายแรง / เรื้อรัง ที่ได้รับการระบุจากผู้นำชุมชน มีจำนวนเพียง 17 ราย ได้รับความช่วยเหลือแล้ว 10 ราย ซึ่งมีจำนวนน้อย

กว่าที่ระบุไว้ตามทะเบียนของสำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดพัทลุง คือ จำนวน 32 ราย แต่ได้รับความช่วยเหลือเพียง 3 ราย จำนวนที่ระบุแตกต่างกันเกือบ 2 เท่า การที่ชุมชนระบุกลุ่มผู้ยากลำบากกลุ่มนี้ ในจำนวนที่น้อยกว่า อาจเป็น เพราะผู้ปวยร้ายแรง จำนวนหนึ่ง ได้เสียชีวิตไปบ้างแล้วจึงระบุตามสภาพจริงที่เป็นอยู่ และจะเห็นว่าชุมชนได้รับรู้ถึงการช่วยเหลือผู้ยากลำบากกลุ่มนี้อย่างใกล้ชิด

กลุ่มผู้ยากลำบากตามที่ผู้นำชุมชนระบุให้เป็นผู้ประสบภัยพิบัติ จำนวน 5 ราย และผู้เร่ร่อน / ไร้ที่พึ่ง จำนวน 9 ราย แต่ไม่ปรากฏผู้ยากลำบากประเภทนี้ตามทะเบียนของสำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดพัทลุง แสดงให้เห็นว่าชุมชนไม่ได้ละเอียด / ทอดถึงผู้ยากลำบากกลุ่มนี้ ต้องการแสวงหารูปแบบให้ความช่วยเหลือ แต่จำนวนที่ระบุไว้ นับว่ามีจำนวนน้อยมาก แสดงว่าผู้ยากลำบากจนถึงที่สุดยังไม่มีปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัด จากการติดตาม และเยี่ยมผู้ยากลำบากที่ตำบลเกาะหมากรายหนึ่ง ซึ่งสามีถูกตัดอวัยวะเพศ เนื่องจากเป็นโรคมะเร็ง ส่วนภรรยานั้นก็เป็นผู้พิการ ที่ขา 1 ข้าง สาเหตุจากโรคโปลิโอ ทำงานเลี้ยงชีพด้วยการรับจ้าง (กรรยา) และจับปลาโดยใช้ลุ่มในทะเลสาบ สภาพที่อยู่อาศัยผุพัง ซึ่งก่อสร้างในที่ดินสงวนของรัฐบาล ชาวบ้านได้ร่วมแรงกัน รื้อถอนที่อยู่อาศัยเก่าที่สภาพผุพัง และได้สร้างที่อยู่อาศัยให้ใหม่ในบริเวณที่ใกล้เคียงกัน สภาพของบ้านที่สร้างใหม่นั้นให้ความคุ้มครองเฉพาะดินฟ้าอากาศเท่านั้น ไม่สามารถคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน เนื่องจากไม่มีประตูป้าน แสดงให้เห็นถึงน้ำใจของชุมชนที่ช่วยเหลือผู้ยากลำบากกลุ่มนี้มิให้ขาดแคลน ในด้าน ปัจจัย 4 อันดับแรกๆ ที่สำคัญ ก็คือที่อยู่อาศัยนั่นเอง

จากข้อมูลการช่วยเหลือดูแลจากภาครัฐ พบว่า ผู้ยากลำบากตามทะเบียนของสำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดพัทลุง จำนวนทั้งสิ้น 1,340 ราย ได้รับการช่วยเหลือจำนวน 405 ราย คิดเป็นร้อยละ 30.22 ข้อมูลนี้แตกต่างไม่มากนักจากที่ผู้นำชุมชนได้ระบุไว้ว่าจำนวนผู้ยากลำบากมีจำนวน 968 ได้รับการช่วยเหลือ จากภาคส่วนต่าง ๆ 14 หน่วยงาน จำนวน 389 ราย คิดเป็นร้อยละ 40.19 อย่างไรก็ตาม ทุกตำบล เห็นว่าการจัดตั้งกองทุนของชุมชนเองเป็นสิ่งที่ดี น่าจะให้เกิดขึ้นและมีความมุ่งมั่นจะดำเนินการต่อไปในอนาคต เพื่อผู้ยากลำบากจะได้รับการช่วยเหลืออย่างทั่วถึง ตามเวทีสรุปผลการดำเนินงานระดับอำเภอ ณ องค์การบริหารส่วนตำบลคอนประดู่ วันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของทุนทางสังคม ซึ่ง ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม (2542) กล่าวว่า ทุนทางสังคม ในแง่ความสามัคคี จะเป็นพื้นฐานในท้องถิ่น และชุมชนให้มีการพัฒนา ที่เข้มแข็งและยั่งยืน และสอดคล้องกับสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2540) ที่กล่าวว่าภาวะผู้นำทำให้เกิดการพัฒนา ภาวะผู้นำ หรือจำนวนผู้นำประเภทต่างๆ ยังมีจำนวนมากเท่าใด ก็จะทำให้การพัฒนา มีระดับที่สูงมากขึ้นเท่านั้น

2. จากข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่พบว่า ข้อมูลกองทุนสวัสดิการชุมชนของอำเภอปากพะยูน จำนวน 207 กองทุน จำนวนเงินกองทุนทั้งสิ้น 122,255,937 บาท เป็นกลุ่ม/

กองทุนที่จัดสวัสดิการสำหรับสมาชิกของกลุ่ม / กองทุน เท่านั้น ยังมิได้มีการจัดสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบากโดยตรง จากข้อสรุปข้อนี้อาจเป็นเพราะการบริหารงานของกองทุนดังกล่าว ส่วนใหญ่ยังไม่เกิดผลประโยชน์ส่วนเหลือที่ชัดเจน จึงไม่สามารถจัดสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบากอย่างเป็นระบบได้จะมีรูปแบบเพียงร่วมสมทบทุนการศึกษาให้กับโรงเรียน และการบริจาคทรัพย์ร่วมทำบุญในโอกาสต่างๆ ยังมิได้จัดสวัสดิการที่ชัดเจน เป็นเพียงกำหนดการทำบุญในร้อยละของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรมของกองทุน อย่างไรก็ตามจำนวนเงินกองทุนสะท้อนถึงศักยภาพของทุนทางสังคมว่าหากชุมชนสามารถบูรณาการผลประโยชน์ส่วนหนึ่งเพื่อช่วยเหลือผู้ยากลำบาก ย่อมมีโอกาสประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้และน่าจะดำเนินการได้อย่างเข้มแข็งยั่งยืน

ตำบลที่มีจำนวนกองทุน/กลุ่มมากที่สุด ได้แก่ ตำบลฝาละมี คือ คิดเป็นร้อยละ 21.74 ของจำนวนกองทุน รวมทั้งเป็นตำบลที่มีจำนวนเงินของทุน/กลุ่มมากที่สุดด้วยเช่นกัน (ร้อยละ 22.48) โดยมีจำนวนเงิน 27,483,692.- บาท จำนวนผู้ยากลำบากของตำบลฝาละมีที่ระบุจากเวทีประชาคมจำนวน 141 คน แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าตำบลฝาละมียังมิได้ขับเคลื่อนกิจกรรมการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบากให้เป็นรูปธรรมแต่อย่างใด แต่ได้มีการตั้งชื่อกองทุนและแต่งตั้งคณะกรรมการกองทุนฯ ไว้แล้ว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้นำชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งประธานกองทุนฯ คือนายก อบต.มองเห็นว่ากิจกรรมการจัดตั้งกองทุนมิใช่เรื่องเร่งด่วน นายก อบต. มีระยะเวลาคงเหลือในการบริหารงานตามตำแหน่งทางการเมืองอีกไม่มากนัก ต้องระดมภารกิจอื่น ๆ ให้ลุล่วงเสียก่อน แต่สนับสนุนการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบาก และคิดว่าจะดำเนินการให้เกิดขึ้นในอนาคต ตำบลที่มีจำนวนกองทุน/กลุ่มสูงสุดรองลงมา ได้แก่ ตำบลหารเทา (ร้อยละ 16.91) โดยมีเงินกองทุนต่าง ๆ ของหมู่บ้านรวมทั้งหมด 19,653,881.- บาท จำนวนผู้ยากลำบากของตำบลหารเทา 195 คน คณะกรรมการกองทุนได้มีการประชุมเพื่อหาทางขับเคลื่อนให้เกิดการจัดตั้งกองทุนโดยกำหนดกิจกรรมไว้แล้วแต่ยังขาดการปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม เนื่องจากยังหาเวลาที่จะจัดกิจกรรมให้ลงตัวยังไม่ได้ เป็นที่น่าสังเกตว่าประธานกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบากของตำบลหารเทาตามการสรรหาในที่ประชุมคือกำนัน แต่กำนันเข้าร่วมประชุมเพื่อกิจกรรมนี้น้อยครั้ง แต่ให้การสนับสนุนนอกเวทีประชาคม

ตำบลที่มีจำนวนเงินกองทุน/กลุ่มรองลงมาในจำนวนเงินใกล้เคียงกัน ได้แก่ ตำบลเกาะหมาก (ร้อยละ 17.65) มีจำนวนเงินกองทุน 21,574,301.- บาท จำนวนผู้ยากลำบาก 128 คน ตำบลเกาะหมากมีศักยภาพของกองทุนหมู่บ้านสูงกว่าตำบลอื่นๆ จะเห็นได้จากการบริจาคผลประโยชน์ของกองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 3,000 บาท รวม 10 หมู่บ้าน ได้สวัสดิการเริ่มต้นจำนวนเงิน 30,000 บาท (สามหมื่นบาทถ้วน) แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของระบบบริหารจัดการกองทุนที่โดดเด่นกว่าตำบลอื่นๆ เป็นที่น่าสังเกตว่าประธานกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบากตำบลเกาะหมากมิได้มาจากนักการเมืองส่วนท้องถิ่น หรือผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ แต่เป็น

ข้าราชการครูที่ได้รับการยอมรับนับถือ เงินเริ่มต้นจำนวน 30,000 บาทนี้ คณะกรรมการของตำบลเกาะหมากเห็นว่ายังไม่เพียงพอ จึงดำริจะทำกิจกรรมอื่น ๆ เสริมเพื่อระดมเงินกองทุนเพิ่มเติม โดยคิดว่าจะนำเงิน 30,000 บาทนี้ ไปลงทุนซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลจำหน่ายเพื่อการกุศล เนื่องจากพิจารณาแล้วว่าเป็นกิจกรรมที่ไม่มีความเสี่ยง ได้กำไรงามและผู้บริจาคก็เต็มใจ

ตำบลคอนประจักษ์ มีจำนวนกองทุนทั้งหมด 31 กองทุน (ร้อยละ 17.24) จำนวนเงินกองทุนคือ 21,079,977.- บาท ได้มีความพยายามผลักดันให้เกิดกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบาก ซึ่งระบุไว้ว่ามีจำนวน 114 คน โดยการจัดกิจกรรมหลากหลาย ประทานกองทุนให้แก่ยาก อด. และมีประธานสภา อบจ.เข้าร่วมเป็นที่ปรึกษา กิจกรรมที่จัดคือการชกมวยการกุศลนั้นมีวัตถุประสงค์หลักมาก่อนแล้วว่าเพื่อหาเงินทุนจัดตั้งลานออกกำลังกายของตำบล การหาเงินเพื่อจัดตั้งกองทุนเป็นวัตถุประสงค์รองลงไป เป็นที่น่าสังเกตว่าการจัดงานการกุศลที่ยิ่งใหญ่ลงทุนสูงนั้นมิได้รับผลตอบแทนสูงด้วยเสมอไปดังรายละเอียดจะได้อภิปรายเพิ่มเติมในประเด็นต่อไป ส่วนเทศบาลตำบลปากพะยูนมีจำนวนกองทุน/กลุ่ม รวมทั้งจำนวนเงินของกองทุน/กลุ่มน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 0.07 จำนวนเงินกองทุนเพียง 90,400.-บาท แต่ได้ระบุจำนวนผู้ยากลำบากมากที่สุดคือ 202 คน เทศบาลตำบลปากพะยูนไม่เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการวิจัยฯ ตั้งแต่เวทีที่ 2 เป็นต้นมาเนื่องจากกำลังดำเนินกิจกรรมสวัสดิการของชุมชนโดยการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์วันละบาท

3. จากข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อทดลองปฏิบัติตามแผนจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบาก

จากข้อตกลงของชุมชนทั้ง 7 ตำบลที่เห็นควรก่อตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบากขึ้นมาใหม่ ด้วยเห็นว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ง่ายกว่า ชัดเจนกว่าการบูรณาการความช่วยเหลือจากผลประโยชน์ของกองทุนการกองทุนสวัสดิการชุมชนที่มีอยู่เดิม โดยใช้ในการเปรียบเทียบว่า “เราจะสร้างโองน้ำขึ้นมาด้วยมือของเรา เราจะหาน้ำใส่โองน้ำเอง และเราจะตักแจกให้ผู้ยากลำบากด้วยมือของเรา เราจะต้องระวังมิให้โองน้ำแตก โดยหาน้ำมาใส่โองน้ำให้เต็มอยู่เสมอ ในรูปแบบที่หลากหลาย” ความคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นถึง วัฒนธรรมทางจิตใจที่สูงส่ง ของคนในชุมชนอำเภอปากพะยูน การที่ชุมชนตัดสินใจตั้งชื่อกองทุนของตน และมีกรรมการบริหารงานกองทุนไว้ล่วงหน้าทุกตำบล แสดงให้เห็นวัฒนธรรมทางจิตใจที่เอื้ออาทรและมีความสามัคคีที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ผลการทดลองปฏิบัติตามแผนได้ผลลัพธ์หลากหลายกล่าวคือ

- ตำบลปากพะยูน มีเงินเข้ากองทุน 100,000 บาท (หนึ่งแสนบาทถ้วน) โดยการจัดกิจกรรมการกุศล หลังจากนั้นได้มีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อร่างระเบียบข้อบังคับของกองทุน และมีการกำหนดแผนมอบเงินกองทุน ฯ แก่ผู้ยากลำบากในเดือนมกราคม 2551 นับว่าเป็นตำบลที่มีกิจกรรมก้าวหน้ากว่ากลุ่มอื่น ๆ ทั้ง ๆ ที่มีกองทุนต่างๆ ของตำบลเพียง 17 กองทุน จำนวนเงิน

7,892,549 บาท เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบของความก้าวหน้าของแผนงาน และโครงการจัดตั้งกองทุน พบว่า

- ผู้นำมีศักยภาพสูง ได้รับการยอมรับนับถือจากทั้งภายใน และภายนอกชุมชน
- ภายในชุมชนนั้น จะเห็นรูปแบบความสามัคคี เป็นหนึ่งเดียวในการจัดกิจกรรม “เลี้ยงน้ำชาการกุศล” มีความสามัคคีทั้งในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน ให้ความร่วมมือในกิจกรรมทุกขั้นตอน รวมทั้งในเวทีประชาคมทุกครั้ง สามารถทำงานร่วมกันได้ ไม่มีปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง กล่าวได้ว่าในตำบลปากพะยูน ปัจจุบันมีความสมานฉันท์ทางด้านการเมือง การปกครอง กว่าตำบลอื่นๆ

การที่ผู้นำมีบุคลิกภาพที่เป็นมาตรฐาน กล่าวคือ มีความสามารถในการครองตน ครองคน และครองงาน เป็นที่ประจักษ์แก่ผู้ร่วมงานทุกระดับ ทำให้กิจกรรม “เลี้ยงน้ำชาการกุศล” ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่ง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ ลงทุนน้อย กำไรมาก ไม่ซับซ้อนวุ่นวาย กลุ่มผู้นำฝ่ายต่างๆ ของกองทุนฯ ต่างเสียสละ วัตถุ เงินทอง ตามอัธยาศัย เช่น

- มีน้ำแข็งเลี้ยงฟรีตลอดงาน
- โรงเรียนให้ใช้ เวทีกลางแจ้งสถานทีฟรี
- เครื่องเสียง /เวทีกลางแจ้ง ที่มีค่าใช้จ่ายน้อย เป็นต้น

บรรยากาศภายในของงาน ถึงแม้จะมีฝนตกลงมาพริ้วๆ ก็ยังมีประชาชนมาร่วมงาน กันจนคึกคัก แสดงให้เห็นถึงพลังสามัคคีของชุมชนแห่งนี้

ปัจจัยที่สำคัญมากอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจได้แก่ การสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ ช่องทางแห่งการสื่อสารได้แก่หอกระจายข่าวของหมู่บ้านซึ่งคณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ได้อธิบายวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบากของตำบลโดยใช้ระยะเวลาในการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับปาริชาตสถาปิตานนท์ (2549) ที่กล่าวว่าการสื่อสารมีบทบาทสำคัญในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

- ตำบลดอนประดู่ ผู้นำชุมชน คือ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นแกนนำที่สำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ เพื่อการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบากกลุ่มต่างๆ ได้แก่

- กิจกรรมชมรมการกุศล เพื่อสร้างลานกีฬาสุขภาพของชาวดอนประดู่ ร่วมกับการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบาก พบว่า เป็นการดำเนินกิจกรรมที่ยิ่งใหญ่ มีการลงทุนมาก มีนักมวยหลายคู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คู่เอกซึ่งมีจำนวนค่าตัวที่แพงมาก มีการประชาสัมพันธ์โดยใช้แผ่นป้ายไว้นิลส์ ขนาดยักษ์ เมื่อสรุปงบดุลแล้ว จึง เหลือเงินเข้ากองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบาก

เพียง 5,000 บาท (ห้าพันบาทถ้วน) แต่ประชาชนได้รับความสนุกสนานจากการชมมวยการกุศลอย่างสูง

- กิจกรรมการบริจาคเงิน โดยองค์การบริหารส่วนตำบล จัดกิจกรรมตั้งกล่องรับบริจาคในงานประเพณีลอยกระทง ในวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 รวมทั้งรายได้จากการรับฝากรถในงานทั้งหมด เพื่อนำเงินที่ได้ไปสมทบกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบาก รวมทั้งสิ้น 9,200 บาท (เก้าพันสองร้อยบาท)

ตำบลคอนประจักษ์มียอดเงินกองทุนสวัสดิการของตนเอง รวมทั้งสิ้น 14,200 บาท (หนึ่งหมื่นสี่พันสองร้อยบาทถ้วน) จากความมุ่งมั่นของผู้นำที่นำแนวคิดการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบาก ตำบลคอนประจักษ์ ใน 2 กิจกรรมที่กล่าวมานี้ รวมทั้งกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนการระดมทุนเกี่ยวกับกิจกรรมการจับปลากุศล เนื่องจากตำบลคอนประจักษ์มีแหล่งน้ำที่มีปลาชุกชุม มีการอนุรักษ์มิให้เกิดการบุกรุกจับปลาโดยพลการ จะอนุญาตให้จับปลาเป็นครั้งคราวเท่านั้น จากความมุ่งมั่นของกลุ่มผู้นำ และกลุ่มแกนนำนั้น จะเห็นว่าตำบลคอนประจักษ์ มีแนวโน้มจะพัฒนากองทุนสวัสดิการไปได้อย่างต่อเนื่อง

4. จากข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อประเมินผลเบื้องต้นและพัฒนา รูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการแก่ผู้ยากลำบากในชุมชน ผลการศึกษา พบว่า รูปแบบการบูรณาการกิจกรรมเพื่อจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบาก เป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองท้องถิ่น

ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้เนื่องจากโดยปกติแล้วชาวปากพะยูนมีวัฒนธรรมทางด้านจิตใจ ด้านทำบุญ ทำกุศลอยู่แล้ว จึงเป็นสิ่งที่ชาวปากพะยูนมีมุมมองเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ แม้บางตำบลจะยังไม่มีเงินเริ่มต้นของกองทุนฯเลยแต่ยังให้ความมุ่งมั่นต่อเวทีประชาคมว่าจะยังคงสานต่อกิจกรรมนี้ต่อไปในอนาคตอันใกล้

5. จากข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 5 เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลและถอดองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการดูแลช่วยเหลือผู้ยากลำบากในพื้นที่อำเภอปากพะยูน ผลการศึกษาพบว่า การดูแลผู้ยากลำบากนั้น มีการดูแลโดยชุมชนเองก่อนเกิดโครงการวิจัยแบบมีส่วนร่วม แต่เป็นการจัดสวัสดิการแก่สมาชิกของกองทุนเท่านั้น แต่ยังไม่มีการบูรณาการความร่วมมือไปยังการจัดสวัสดิการแก่ผู้ยากลำบากอื่น ๆ ให้เป็นระบบแต่อย่างใด แต่ก็ได้เริ่มการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบาก เมื่อชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ PAR ตำบลที่ยังมิได้ดำเนินกิจกรรมในช่วงเวลาการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ก็ยังยืนยันว่าต้องการจะดำเนินการให้เกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ นับว่าชุมชนปากพะยูนมีจิตสาธารณะในระดับค่อนข้างสูง

ผลจากกระบวนการ PAR ทำให้ชุมชนพัฒนาความคิดที่จะช่วยเหลือกันเอง โดยความคิดริเริ่มของชุมชนเอง เกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ บางชุมชนได้ปฏิบัติการ PDCA ครบวงจร ทั้งนี้เพราะกระบวนการ PAR เป็นการสร้างความร่วมมือ การทำงานเพื่อคนในท้องถิ่น การ

เรียนรู้ร่วมกัน การลงมือกระทำร่วมกัน การประเมินผลการดำเนินงานร่วมกัน ตลอดจนรับผลแห่งความภาคภูมิใจร่วมกัน อันเป็นหลักการสำคัญของการพัฒนาชุมชน

อย่างไรก็ตามการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบากของอำเภอปากพะยูนนั้นได้รับการวิพากษ์ว่าไม่เห็นด้วยจากสมาชิกที่เข้าร่วมเวทีจำนวนหนึ่ง เพราะเกรงว่าจะไม่ยั่งยืน เป็นการรบกวนประชาชนที่จะต้องหาเงินมาสมทบกองทุนครั้งแล้วครั้งเล่า การดำเนินการเป็นแบบสงเคราะห์เกรงว่าเป็นวิธีการที่ไม่สอดคล้องกับศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ไม่ส่งเสริมให้เกิดการพึ่งตนเอง รอคอยรับความช่วยเหลือแต่เพียงอย่างเดียว วิธีการที่ควรจะเป็นและที่ควรจะดำเนินการก็คือการให้ชุมชนรวมกลุ่มสัจจะออมทรัพย์วันละหนึ่งบาทเพื่อสวัสดิการครบวงจรตั้งแต่เกิด จนตาย ซึ่งเป็นแนวคิดที่ ดร.ชบ ยอดแก้ว ได้เริ่มดำเนินการและขยายเครือข่ายให้เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ข้อวิพากษ์ดังกล่าวอาจเกิดจากความเข้าใจไม่ตรงกันในค่านิยมของคำว่าผู้ยากลำบากของอำเภอปากพะยูนซึ่งหมายถึงผู้ที่มีความสามารถในการดูแลตนเองในระดับต่ำ ขาดความสามารถในการสมทบกองทุนอย่างสม่ำเสมอ เป็นกลุ่มพิเศษที่แตกต่างจากบุคคลอื่น ๆ ในชุมชน ผู้ยากลำบากบางกลุ่มมีผู้รับผิดชอบดูแล แต่ผู้ดูแลนั้นก็อยู่ในสภาพที่ยากลำบาก เช่น บิดามารดาวัยสูงอายุต้องดูแลบุตรที่พิการทางสมองจากอุบัติเหตุ หรือญาติที่มีรายได้น้อยแต่ต้องมาอุปการะหลาน ซึ่งครอบครัวแตกแยกพ่อแม่ไม่รับผิดชอบเลี้ยงดู เป็นต้น ความคิดเรื่องสัจจะออมทรัพย์วันละบาทเป็นแนวคิดที่ดี สมควรแก่ประชาชนในชุมชนทั่วไปเข้าร่วมเป็นสมาชิก แต่คงมีใช้กลุ่มผู้ยากลำบากตามค่านิยมของชุมชน ดังนั้นแนวคิดในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบากจึงเกิดขึ้นชุมชนที่มีทุนทางสังคมสูงมีศักยภาพสูงกว่าดำเนินกิจกรรมนำร่องไปก่อน คณะกรรมการของกองทุนย่อมวางระเบียบการใช้เงินของกองทุนให้รอบคอบ การกำหนดการช่วยเหลือโดยมิได้ใช้เงินเป็นตัวตั้งแต่เพียงอย่างเดียว การวางแผนกิจกรรมหลากหลายเพื่อหาเงินสมทบกองทุนอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนการสมทบเงินกองทุนจากเงินสาธารณกุศลของกองทุนสวัสดิการอื่น ๆ ในชุมชน ผนวกกับการสมทบความช่วยเหลือจากภาคเอกชนหรือภาครัฐซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต น่าจะทำให้กองทุนสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบากของอำเภอปากพะยูนดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับองค์การบริหารส่วนตำบล / อำเภอ / จังหวัด

1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลทุกตำบล ของอำเภอปากพะยูน ควรติดตามส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบาก โดยการกระตุ้นให้มีการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆของกองทุนที่มีอยู่แล้วให้มีความก้าวหน้าและต่อเนื่อง สำหรับกองทุนของตำบลใดที่ยังไม่มีการขับเคลื่อนกิจกรรมเลย ควรให้การส่งเสริมและสนับสนุน

การดำเนินงานต่อไปให้เป็นรูปธรรมพร้อมกัน เพื่อนำไปสู่การบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบากระดับอำเภอในอนาคต

1.2 อำเภอปากพะยูน ควรประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรเอกชน และประชาชนผู้มีจิตศรัทธา ในระดับอำเภอ มีส่วนร่วมระดมทุน สนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนฯ เพื่อให้ผู้ยากลำบากของอำเภอปากพะยูน ได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึง

1.3 จังหวัด โดยสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพัทลุง ควรดำเนินการ ดังนี้

1.3.1 ติดตาม ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบากของอำเภอปากพะยูน ให้มีการขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายไปสู่การบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ

1.3.2 ประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรเอกชน และประชาชนผู้มีจิตศรัทธา ในระดับจังหวัด สนับสนุนการระดมทุนของกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบากทุกกองทุนของอำเภอปากพะยูน เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือครอบคลุมผู้ยากลำบากทุกประเภท และทุกคน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานส่งเสริม และสนับสนุนวิชาการ 12 สงขลา

ควรติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน รวมทั้ง ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบากอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทุกกองทุนมีการบริหารจัดการอยู่ในระดับเดียวกัน สามารถนำไปสู่การบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้ยากลำบากระดับอำเภอได้

บรรณานุกรม

กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. 2549.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (บรรณาธิการ). 2544. **สวัสดิการชุมชน (1) กลุ่มออมทรัพย์**. บริษัทเอดิสัน
เพรช โปรดัก จำกัด. กองทุนสนับสนุนการวิจัย.

_____. 2547. **สวัสดิการสังคมฉบับชาวบ้าน แนวคิด นโยบาย แนวทางปฏิบัติ**.
บริษัทเอดิสันเพรช โปรดัก จำกัด.

ประเวศ วะสี. **ชุมชนเข้มแข็ง ทูทางสังคมของไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานกองทุน
เพื่อสังคม และธนาคารออมสิน.

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ. 2549. **การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน**.
สำนักงานการวิจัย (สกว.)

ไพฑูริย์ วัฒนศิริธรรม. 2542. **ชุมชนเข้มแข็ง ทูทางสังคมของไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ :
สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม และธนาคารออมสิน

รังสรรค์ ประเสริฐศรี. 2544. **ภาวะผู้นำ**. กรุงเทพฯ ฯ : บริษัทธนรัชการพิมพ์ จำกัด.

รวุฒิ โรมรัตนพันธ์. 2548. **ทูทางสังคม**. กรุงเทพฯ ฯ . โรงพิมพ์เดือนตุลา.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2540. **ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม**. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรพงษ์ โสชนะเสถียร และเกศกนก ชุ่มประดิษฐ์. 2548. **การสื่อสารเพื่อการจัดการในชุมชน**.
กรุงเทพฯ ฯ . โรงพิมพ์ประสิทธิ์ภัณฑ์เอนด์พรินติ้ง.

องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะนางคำ. มปป. **แผนแม่บทชุมชนตำบลเกาะนางคำ**.
(เอกสารจัดสำเนา)

องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหมาก. มปป. **แผนแม่บทชุมชนตำบลเกาะหมาก**. (เอกสารจัดสำเนา)

องค์การบริหารส่วนตำบลคอนทราย. มปป. **แผนแม่บทชุมชนตำบลคอนทราย**. (เอกสารจัดสำเนา)

องค์การบริหารส่วนตำบลคอนประดู่. มปป. **แผนแม่บทชุมชนตำบลคอนประดู่**. (เอกสารจัดสำเนา)

องค์การบริหารส่วนตำบลปากพะยูน. มปป. **แผนแม่บทชุมชนตำบลปากพะยูน**. (เอกสารจัดสำเนา)

องค์การบริหารส่วนตำบลฝาละมี. มปป. **แผนแม่บทชุมชนตำบลฝาละมี**. (เอกสารจัดสำเนา)

องค์การบริหารส่วนตำบลหารเทา. มปป. **แผนแม่บทชุมชนตำบลหารเทา**. (เอกสารจัดสำเนา)

อนุก นาอะบุตร. 2545. **ทูทางสังคมและประชาสังคมในเมืองไทย**. กรุงเทพฯ ฯ . บริษัท 21 เซ็นจูรี่
จำกัด.

อมรา พงศาพิชญ์ และเบญจา ยอดคำเนิน แอดดิก. 2543. การตรวจสอบทางสังคมประเทศไทย : ทูนาทางสังคมและวิกฤติ (Thailand social monitor : Social Capital and the crisis).

ธนาคารโลก, องค์การยูนิเซฟ, วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

อัมมาร สยามวาลา. 2544. ทูนาทางสังคมกับความยากจน. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี 2544 เรื่องยุทธศาสตร์การขจัดปัญหาความยากจน. ณ โรงแรมอิมบาสซาเดอร์ ซิตี้ จอมเทียน ชลบุรี.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. 2541. การระดมทุนเพื่อสังคม. กรุงเทพฯ ฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

Yukl, Gary. 1993. **Leadership in Organization**. 4th ed. Prentice Hall, Inc.

Daft, Richard L. 1993. **Management**. 3rd ed. Florida : The Dryden Press.

DuBrin J. Andrew. 1998. **Leadership Research Findings, Practice, and Skills**. Houghton

Mifflin Company. 1998.

เอกสารจากเว็บไซต์

ขนิษฐา กาญจนรังษิณนท์. 2550. www.cdd.go.th

จังหวัดพัทลุง. 2550. www.patthalung.go.th.

จำนงค์ แรกพิณิจ. 2549. www.codi.or.th

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพัทลุง. 2550. ข้อมูลสารสนเทศตำบล.

www.cdd.web.cdd.go.th/patthalung

